Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Garschin, Vsevolod.; oversat fra den russiske Originals 5. Oplag af K. Fosse.
Titel | Title:	Seks Fortællinger
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kristiania ; Kjøbenhavn : Alb. Cammermeyers Forlag, 1893
Fysiske størrelse | Physical extent:	232 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

VSEVOLOD GARSCHIN

SEKS FORTÆLLINGER

OVERSAT FRA DEN RUSSISKE ORIGINALS 5. OPLAG

AF

K. FOSSE

To kunstnere — Bjørnene —
En kujon — En nat — Et møde —
En menig soldats erindringer

KRISTIANIA OG KJØBENHAVN
ALB. CAMMERMEYERS FORLAG
(FR. G. KNUDTZON OG LARS SWANSTRØM)

KJØBENHAVN
I. COHENS BOGTRYKKERI
1893.

INDHOLD.

	Side
To kunstnere	1
Bjørnene	33
En kujon	61
En nat	97
Et møde	127
En menig soldats erindringer	159

To kunstnere.

I.

Djedoff.

I dag har jeg en følelse, som om et helt bjerg er kastet af mine skuldre. Saa uventet kom lykken! Væk med ingeniøruniformen, væk med instrumenter og beregninger!

Men er det dog ikke skammeligt at glæde sig saa over en gammel tantes død, alene fordi hun efterlod en arv, som gjør det muligt for mig at forlade min tjeneste? Men det er sandt, hun bad mig jo, da hun laa for døden, om at jeg maatte hengive mig til min yndlingsbeskjæftigelse, og nu er jeg glad, blandt andet ogsaa fordi jeg opfylder hendes høieste ønske. Det var igaar. . . Hvilket forbauset ansigt min chef satte op, da han fik vide, at jeg skulde forlade tjenesten. Og da jeg forklarte ham den hensigt, jeg havde dermed, blev han ligefrem staaende og gabe!

»Af kjærlighed til kunsten? . . . Hm, hm! . . . Indgiv Deres afskedsansøgning!«

Han sagde intet mere, vendte sig og gik. Men noget mere behøvede jeg heller ikke. Jeg er fri, jeg er kunstner! Er ikke det toppunktet af lykke?

Jeg havde lyst til at reise etsteds langt bort fra folk, bort fra Petersburg: jeg leiede derfor en baad og afsted ud paa sjøen. Vand, himmel, i det fjerne straalte byen i sollyset, mørke skove, brederne, der dannede en kant om havbugten, mastetoppene paa Kronstadts havn, mængde af dampskibe, som fløi forbi, seilbaade og dæksbaade, som sagte gled henover havfladen — alt dette saa jeg nu i en ny belysning. Alt dette er mit, alt dette staar til min disposition, alt dette kan jeg gribe, fremstille det paa lerred og stille det frem for et af kunstens magt henrevet publikum. Det er sandt, man skal ikke sælge huden, før bjørnen er skudt — jeg er jo endnu ikke nogen stor kunstner, skal Gud vide . . .

Baaden gjennemskar hurtig vandfladen. Rorskarlen, en velvoksen, sund og smuk ung mand i rød skjorte arbeidede utrættelig med aarerne; afvekslende bøier han sig forover og saa igjen bagover, og ved hver bevægelse driver han baaden et godt stykke fremad. Solen stod i nedgangen og belyste saa effektfuldt hans ansigt og røde skjorte, at jeg fik lyst til at skissere det med farver. En liden kasse med lerreder, farver og pensler har jeg altid hos mig.

»Hold op at ro, sid stille et minut, jeg vil male Dig,« sagde jeg.

Han lagde aarerne bort.

»Sæt Dig slig, som om Du just skulde til at sænke aarene.«

Han greb igjen aarerne, svingede dem, som en fugl svinger sine vinger, og blev saa siddende i en

smuk stilling. Hurtig trak jeg med blyant op konturen og begyndte at male. Med en egen, glad følelse blandede jeg farverne. Jeg vidste, at intet skulde kunne skille mig fra dem hele mit liv.

Rorskarlen begyndte snart at blive træt: det friske ansigtsudtryk fik et drag af træthed og kjedsomhed. Han maatte gabe, og en gang tørrede han ogsaa ansigtet med sit ærme; men for at gjøre dette maatte han bøie hovedet ned mod aaren. Folderne i skjorten var borte, — hvor ærgerligt! Jeg kan ikke like, at en model bevæger sig.

»Sid roligere, broder!«

Han satte i at le.

»Hvad ler Du af?«

Han smilte forlegen og sagde:

»Det er saa komisk, herre!«

»Hvad er det, Du synes er saa komisk?«

»Jo, som om — jeg skulde være noget saa sjeldent, at man skulde male mig. Ligesom et billede!«

»Det skal ogsaa blive et billede, kjære ven!«

»Hvad skal De bruge det til?«

»Til at lære ved. Se nu maler jeg smaa billeder, siden skal jeg ogsaa male store.«

»Store?«

»Ja, endog tre favne lange!«

Efter en stunds forløb sagde han igjen alvorlig:

»Saa kan De vel ogsaa male helgenbilleder?«

»Ja, det kan jeg ogsaa gjøre; men jeg maler bare landskabsbilleder.«

»Saa.« — Han tænkte efter og spurgte paany:

»Hvad tjener de til?«

»Hvad mener Du?«

»Disse billeder. . .«

Vel vogtede jeg mig for at holde en forelæsning over kunstens betydning; men jeg sagde blot, at man for saadanne billeder betaler gode penge, tusen, to tusen rubel og mere. Rorskarlen var fuldstændig tilfredsstillet og spurgte ikke om mere. Min studie blev vellykket. (Overordentlig smuk er denne varme tone i det af den nedgaaende sol oplyste røde bomuldstøi.) Vel tilfreds vendte jeg tilbage hjem igjen.

II.

Rjabinin.

Foran mig staar i en opret stilling den gamle Taras, en model; professor N. befalede ham at lægge »haanden paa hovedet«, fordi det var en »meget klassisk stilling«; omkring mig er der en hel skare kamerater, der ligesom jeg sidder foran sine staffelier med palet og pensel i hænderne. Forrest sidder Djedoff, som, uagtet han er landskabsmaler, dog nu meget ivrig maler Taras. I klassen lugter der af farve, olje, terpentin, og dødsstilhed hviler over det hele. Hver halvtime faar Taras pusterum; han sætter sig da paa kanten af en trækasse, der tjener ham til piedestal, og af »modellen« bliver nu en almindelig, nøgen gammel mand, der strækker sine paa Grund af den tvungne stilling stive hænder og fødder, snyder sig uden lommetør-

klæde o. s. v. Eleverne trænger sig omkring staffelierne for at se paa hverandres arbeide. Ved mit staffeli er der altid en mængde; jeg er en meget dygtig elev af akademiet og giver stor forhaabning om at blive en af »vore koryfæer« efter en bekjendt kunstkritikers udtryk, hr. V. S., som allerede for lang tid tilbage sagde, at der »af Rjabinin vilde blive noget stort.«

Se, det er grunden til, at alle ser paa mit arbeide.

Efter fem minuters forløb sætter saa alle sig igjen paa sine pladse, Taras stiger atter op paa piedestalen, lægger haanden paa hovedet, og vi maler, maler . . .

Og saaledes gaar det hver dag.

Det er kjedeligt, ikke sandt? Ja, jeg har længe været af den overbevisning, at det er meget kjedeligt. Men ligesom et lokomotiv, hvori dampen er sat paa, kun har valget mellem disse to ting: enten maa det løbe henad skinnerne, saalænge dampen staar paa, eller saa gaa af og forandre sig fra et velindrettet jernuhyre til en ruinhob, saaledes ogsaa jeg . . . Jeg gaar paa skinner; de trykker sig tæt til mine hjul, og hvis jeg løber af dem, hvad saa? Jeg maa for enhver pris løbe ind til stationen, uagtet denne station forekommer mig som et sort hul, i hvilket man intet kan skjelne. Andre siger, at dette er kunstnerisk virksomhed. At det er noget kunstnerisk — derom er ikke tvil, men at det er en virksomhed. . .

Naar jeg gaar paa udstillingen og ser paa malerierne, hvad ser jeg da der? Lerred, hvorpaa

er lagt farver, ordnede paa en saadan maade, at de gjør indtryk, indtryk efter de forskjellige gjenstande. Folk gaar og undrer sig: hvor kunstnerisk de er ordnede, disse farver! Og intet andet. Der er skrevet hele bøger, hele bjerge af bøger om dette tema; mange af dem har jeg læst. Men alle disse, Taine, Carriere, Kugler og alle andre, som har skrevet om kunsten, forklarer intet. De snakker alle om, hvilken betydning kunsten har; men i mit hode stiger ved læsningen af disse uvilkaarlig den tanke op: om den virkelig har betydning! Jeg har ikke seet noget godt indtryk af et godt billede paa et menneske, hvorfor skal jeg da tro, at nogen saadan eksisterer?

Hvorfor skal jeg tro det? At jeg maa tro det, det er ubetinget nødvendigt; men hvorledes skal jeg tro det? Hvorledes skal jeg overbevise mig om, at hele mit liv ikke udelukkende er bestemt til at tjene mængdens dumme nysgjerrighed (og saa meget bedre om det blot er nysgjerrigheden og ikke noget andet, for eksempel, at vække onde instinkter tillive) eller forfængeligheden hos en eller anden tykmavet rigmand, som langsomt træder frem til mit gjennemlevede, med stor anstrengelse frembragte, kostbare billede, der ikke er malet med pensel og farver, men med nerver og blod, og brummer: »hm . . . ikke ilde«, stikker haanden i sin vide lomme, kaster nogle hundrederubelsedler til mig og lader billedet bringe bort. Man bærer det bort tilligemed min uro, mine søvnløse nætter, mine bekymringer og glæder, mine forhaabninger og mine skuffelser. Og igjen er man ensom midt blandt

mængden. Mekanisk maler jeg aften og morgen efter modellen og vækker beundring hos professoren og mine kamerater paa grund af mine raske fremskridt. Hvorfor gjør man nu alt dette, hvor bærer det hen?

Der er nu hengaaet fire maaneder, siden jeg solgte mit sidste billede, og jeg har endnu ikke tænkt paa noget nyt. Hvis noget dukkede op i mit hode, vilde det være godt . . . Nogen tid i fuldstændig selvforglemmelse: jeg vilde gaa til mit billede som til et kloster og vilde bare tænke paa det. Spørgsmaalene: hvorhen og hvortil forsvinder under arbeidet; i mit hode har jeg en tanke, et maal, og at bringe den til udførelse skaffer mig nydelse. Billedet er den verden, hvori man lever og er ansvarlig. Her forsvinder den jordiske moralitet; man bygger sig en ny i sin nye verden, og deri føler man sin ret, værdighed eller intetsigenhed og løgn; men det sker hver paa sin maade, uafhængig af livet udenfor.

Men man kan ikke altid male. Om aftenen, naar tusmørket afbryder arbeidet, vender man tilbage til livet, og paany hører man det evige spørgsmaal: »hvortil«, dette spørgsmaal, der ikke lader en faa sove i ro, og som bringer en til at vride og vende sig paa sit leje i feber og skue ind i mørket, ret som om svaret stod skrevet der etsteds. Henimod morgenen falder man i en dødlignende søvn for saa igjen, naar man vaagner, paany at lade sig synke ned i en anden drømmeverden, i hvilken alene de billeder, som man har skabt udaf sig selv, lever,

de billeder, som man fremstiller og udvikler foran sig paa lerredet.

»Hvorfor arbeider De ikke, Rjabinin?« spørger min nabo mig med høi røst.

Jeg var saa hensunken i tanker, at jeg skvat op, da jeg hørte dette spørgsmaal. Min haand med paletten faldt uvilkaarlig ned, og frakkeskjødet kom op i farven og blev aldeles tilrakket; penslerne laa bortover gulvet. Jeg saa paa min skisse; den var færdig og godt udført: Taras stod der paa lerredet som levende.

»Jeg er færdig,« svarte jeg min nabo.

Klassen var ogsaa færdig. Modellen gik ud af klassen og klædte sig paa; alle samlede støiende sine sager sammen. Samtalen begyndte. Man kom hen til mig, roste mig.

»Medalje, medalje . . . det er den bedste skisse,« sagde nogle. Andre taug; kunstnere holder ikke af at rose hverandre. —

III.

Djedoff.

Det forekommer mig, at jeg hos mine kamerater paa akademiet har erhvervet nogen anseelse. Derpaa har naturligvis min i sammenligning med de andres modnere alder havt indflydelse; i hele akademiet er det alene Volskij, som er ældre end jeg. Ja, kunsten besidder en merkelig tiltrækningskraft!

Denne Volskij er forhenværende officer, en mand paa en 45 aar med aldeles graat haar; at man i den alder gaar ind i akademiet, paany sætter sig paa skolebænken — er ikke det en heltegjerning? Men han arbejder ivrig: om sommeren maler han skisser fra morgen til aften i aislags veir med en overordentlig selvfornegtelse; om vinteren maler han altid, naar det er lyst, og om aftenen tegner han. Paa to aar har han gjort store fremskridt, uagtet skjæbnen ikke just har udrustet ham med særlig stort talent.

Og se saa Rjabinin — med ham er det en anden sag; en pokkers talentfuld natur; men saa er han frygtelig doven. Jeg tror ikke, at der kunde blive noget alvorligt af ham, uagtet alle unge kunstnere bøier sig for ham. Især forekommer mig denne hans lidenskab til saakaldte reale sujetter forunderlig; han maler bastsko, fodklude og faarepelse, ret som om vi ikke har anledning nok til at se saadanne hver dag *in natura*. Og det værste er: han arbeider næsten ikke. Sætter han sig undertiden til et arbeide, fuldfører han det i løbet af en maaned, og alle skriger de over dette billede som et under, uagtet man forresten finder, at hans teknik lader noget tilbage at ønske (efter min mening er hans teknik meget mat); men saa kaster han det hele igjen, gjør ikke engang skisser, gaar der mørk og taler ikke med nogen, ikke engang med mig, uagtet jeg synes, at han tjerner sig mindre fra mig end fra de andre kamerater. En raring af en ung mand! Saadanne folk forekommer mig underlige, de kan ikke finde fuld tilfredsstillelse i kunsten. De kan

ikke forstaa, at intet kan hæve mennesket mere end den kunstneriske skabermagt.

Igaar fuldførte jeg mit billede, udstillede det, og idag spurgte man allerede om prisen. Under 300 sælger jeg det ikke. Man bød mig 250. Jeg er af den mening, at man aldrig bør slaa af paa den en gang nævnte pris. Det bringer agtelse. Og denne gang vil jeg saa meget nødigere slaa af, som mit billede sikkert vil finde en kjøber; sujettet er af dem, som gaar, og er meget sympatetisk: vinter, solnedgang, mørke stammer i forgrunden aftegner sig skarpt mod aftenrøden. Saaledes maler K., og hvor godt de gaar for ham! I vinter, siger man, har han tjent opimod 20,000. Det er ikke ilde! Man kan leve af det. Jeg forstaar ikke, hvorfor nogle kunstnere anstiller sig, som om de lider nød. Se nu K., ikke et eneste lerred gaar spildt for ham; han faar solgt alt. Man maa blot helt og holdent vie sig til sin forretning; saa længe man holder paa at male et billede, er man kunstner, skaber; naar det er færdigt, er man kjøbmand; og jo klogere man driver sin forretning, desto bedre.

IV.

Rjabinin.

Jeg bor i 15de linje paa Midtprospektet, og fire gange om dagen gaar jeg forbi den brygge, hvor de udenlandske dampere ligger. Jeg liker dette

sted paa grund af det brogede liv, færdselen, trængselen og larmen, og fordi det har givet mig mange motiver. Naar jeg staar her og ser paa dagarbeiderne, der slæber afsted med sække, andre, som staar og heiser, atter andre, der trækker afsted med kjærrer med alleslags varer, da har jeg lært at tegne det møisommelig arbeidende menneske.

Jeg gik hjem med Djedoff, landskabsmaleren. Det er et godt og uskyldigt menneske, ligesom landskabet selv, og lidenskabelig indtaget i kunsten. Se f. eks. hos ham er der ingensomhelst slags tvil; han maler, hvad han ser; ser han en flod, saa maler han en flod, ser han en sump med mosegræs, saa maler han det. Hvorfor maler han denne flod og denne sump? — Han tænker aldrig over det. Han synes at være et dannet menneske; i det mindste har han gaaet i ingeniørskolen. Han lod sin tjeneste fare, da han var saa heldig at faa en arv, som satte ham istand til at leve uden bekymring Nu maler han atter og atter; om sommeren sidder han fra morgen til aften paa marken eller i skogen og gjør skisser, om vinteren komponerer han utrættelig solnedgange, solopgange, middagsstemninger, før og efter regn, vintre, vaarstemninger og saa videre. Han har glemt sit ingeniørfag; men det beklager han ikke. Alene naar vi gaar forbi bryggen, forklarer han mig betydningen af disse uhyre jern- og staalmasser: dele af maskiner, kjedler og forskjellige andre enkelte ting, som losses iland fra dampskibene.

»Se der, hvilket uhyre af en kjedel man har

heist op,« sagde han igaar, idet han med stokken slog paa det klangfulde metal.

»Kan man virkelig ikke arbeide saadanne her hos os?« spurgte jeg.

»Jo, det kan man; men det er lidet og strækker ikke til. Se den hob, som er losset op der! Det er et slet arbeide; her maa man gjøre istand; se, der er en sammenføjning gaaet op? Og her er ogsaa nogle klinksøm løsnede. Ved De, hvorledes man arbeider disse tingester? Det er, skal jeg sige Dem, et helvedes arbeide. En mand sidder i kjedlen og holder naglen indenfra fast med tænger, idet han af al kraft stemmer sig med brystet imod, og udenfra slaar saa smeden paa naglen med hammeren, til der har dannet sig en saadan hat paa ydersiden.

Han viste mig en lang række fremstaaende metalskiver, som var paa kjedlen.

»Djedoff, det er da akkurat, som naar man slaar sig paa brystet!«

»Ikke ganske. Jeg forsøgte engang at krybe ind i en kjedel — og saa, efterat fire nagler var færdige, var jeg neppe istand til at komme ud. Brystet var aldeles sønderslaaet. Aa, hvorledes de kan vænne sig til det! Det er ogsaa sandt, de dør som fluer: et aar eller to holder han ud og saa, hvis han da lever, duer han dog ikke længer. Prøv blot en hel dag at staa med brystet mod slagene af en slig hammer, og det i en kjedel i en saadan kvælende luft. Om vinteren er jernet koldt, og da maa han sidde eller ligge paa det. Se paa den kjedel — se den røde, smale — der er det umuligt

at sidde; der maa man ligge paa siden og stemme brystet mod. Et tungt arbeide for disse døve stakler.«

»Døve?«

»Ja, man kalder arbeiderne saa. Af denne larm bliver de ofte døve. Og hvormeget tror De, at de faar for dette slavearbeide? Det kan regnes i ører! Fordi der hertil hverken kræves øvelse eller kunst, men bare kjød . . . Hvor mange tunge indtryk man faar i disse fabriker, Rjabinin, hvis De bare vidste det! Jeg er saa glad over, at jeg ikke mere maa se paa det. I begyndelsen var det ligefrem tungt at leve, naar man stadig maatte se paa alt dette . . . Nei, da er det en anden sag med naturen! Den skaffer ingen nogen lidelse, og man behøver heller ikke at tilføje den nogen saadan for at udnytte den, som vi kunstnere gjør . . . Se blot, se hvilken graaagtig tone!« afbrød han med ét sig selv, idet han pegte paa et sted paa himmelen; — »der nede, der, under skyerne . . . det er henrivende. Med en grønagtig schattering. Mal slig, akkurat slig, — og man vil ikke tro, det var naturligt! Men det er ikke stygt, hvad?«

Jeg udtalte mit bifald, uagtet jeg, sandt at sige, ikke saa noget henrivende ved den skiddengrønne klat paa Petersburgs himmel, og jeg afbrød Djedoff, da han begyndte at udbrede sig om en anden »tone« paa en anden sky.

»Sig mig, hvor man kan faa se saadan en døv stakkel!«

»Lad os gaa sammen til fabriken; jeg skal vise Dem hver ting. Hvis De vil, saa gjerne imorgen.

De har da vel ikke i sinde at male en saadan døv? Lad det være, det lønner sig ikke. Er der ikke andre mere opmuntrende sujetter at finde? Men hvis De vil, skal jeg gjerne imorgen være med Dem til fabriken.«

Idag var vi paa fabriken og besaa alt. Vi saa ogsaa en saadan døv. Han sad der, sammenbøiet i et hjørne af kjedlen og stemmede sit bryst mod hammerslagene. Jeg saa en halv time paa ham; hammeren hævedes og sænkedes hundrede gange. Den døve krympede sig sammen. Jeg vil male ham.

V.

Djedoff.

Rjabinin har udtænkt en saadan dumhed, at jeg ikke ved, hvad jeg skal tro om ham. Forleden dag førte jeg ham til en metalfabrik; vi tilbragte hele dagen der, saa paa alt, hvorunder jeg forklarede ham alle de forskjellige arbeider (til min forbauselse har jeg glemt adskillig af min profession); tilslut førte jeg ham til kjedelafdelingen. Der arbeidede man ved den tid just paa en uhyre kjedel. Rjabinin krøb ind i kjedlen og saa en halv times tid paa, hvorledes arbeideren holder naglen med tangen. Da han krøb ud igjen, var han bleg og ganske forstyrret; hele veien hjemover sagde han ikke et ord.

Og idag siger han til mig, at han allerede har begyndt at male en slig døv arbeider. Hvad er det for en idé? Hvad slag poesi findes der da i smudset! Her kan jeg, uden at genere mig for nogen eller noget, sige, hvad jeg i sandhed ikke vilde have sagt i alles nærvær — det er et rent misfoster. Hvem behøver vel disse berømte Repin'ske »skibsgaster«? Det er godt malet, derom er der ikke tvil; men det er ogsaa alt. Men hvor bliver det skjønne, harmoniske og æsthetiske af her? Og er da ikke kunsten til for at reproducere det skjønne i naturen?

Nei, da har jeg et andet arbeide! Endnu nogle dages arbeide og min stille »Maimorgen« vil være færdig. Sagte kruses vandet i dammen, piletræerne bøier sine grene derover; i østen bliver himmelen rød; de smaa, lette skyer har en svag, rød tone. En kvindefigur gaar med et spand i haanden ned ad den skraanende bred for at hente vand; en flok ænder bliver opskræmte. Se det er alt; det synes at være saa ligefrem; men jeg føler imidlertid klart, at der er poesi i billedet. Se, det er kunst! Den vækker mennesket til stille, blid længsel og mildner sindet. Men disse Rjabinin'ske arbeidere øver ingen virkning paa nogen allerede af den grund, at enhver straks vil vende sig bort, for ikke at spendere sit syn til disse ækle pjalter og dette skidne fjæs. Det er dog underligt dette! I musiken er det ikke tilladt at bruge øresønderrivende, ubehagelige harmonier; hvorfor skal man da i malerkunsten bruge vanskabte, frastødende sujetter? Jeg maa engang

tale med L. om dette; han vil skrive en artikel derom og nytte anledningen til at rive ned paa Rjabinins billede. Og det kan det virkelig være værd.

VI.

Rjabinin.

Det er allerede to uger, siden jeg ophørte at gaa i akademiet; jeg sidder hjemme og maler. Arbeidet tager sterkt paa mig, uagtet det gaar heldig. Jeg burde ikke have sagt »uagtet«, men »fordi« det gaar godt fremad. Jo mere det nærmer sig fuldendelsen, desto frygteligere synes jeg det er, som jeg har malt. Jeg har ogsaa en fornemmelse af, at dette er mit sidste billede.

Se, der sidder han for mig i den mørke krog i kjedlen, et sammenkrummet, fillet, af træthed neppe aandende menneske. Han vilde været ganske usynlig, hvis ikke lyset faldt ind gjennem de runde hul, som er borede til naglerne. Disse runde, smaa lysstraaler sætter hans klædning og ansigt i en broget belysning, sætter ligesom guldflekker paa hans pjalter, paa hans uredte og uklippede skjeg og haar, paa hans kobberrøde ansigt, der er bedækket med sved, blandet med smuds, og paa de senede, ophakkede hænder og det udpinte, brede og fladtrykte bryst. De uafladelig faldende skrækkelige slag mod kjedlen tvinger denne ulykkelige til at anspænde alle sine kræfter for at kunne holde ud i sin umulige stilling.

Jeg har, saavidt jeg har kunnet, søgt at udtrykke denne kraftanspændelse.

Undertiden lægger jeg palet og pensler og sætter mig langt borte fra billedet, lige mod det. Jeg er tilfreds med det; aldrig har noget lykkets saa godt som denne skrækkelige scene. Ulykken er nu alene den, at denne tilfredshed ikke smigrer mig, men piner. Dette er — ikke et malet billede, men — en sygdomskrisis. Hvorledes den vil ende, ved jeg ikke; men jeg føler, at jeg efter dette billede ikke vil komme til at male mere. Alle disse fuglefængere, fiskere, jægere med alle deres udtryk og typiske fysiognomier, al denne »rige genre« — hvad bryr jeg mig om den nu? Jeg kan ikke ved noget sujet frembringe saadan en virkning som ved denne »Døve« — hvis den overhoved gjør nogen virkning . . .

Jeg har gjort et forsøg; jeg bad Djedoff komme og se mit billede. Han sagde blot: »aahaa, kjære ven,« og gestikulerede med armene. Derpaa satte han sig og saa paa det en halv time, saa reiste han sig og gik uden at sige et ord. Det saa ud til, at det havde gjort virkning . . . Men Djedoff er jo selv kunstner.

Nu sidder jeg foran mit billede, og paa mig gjør det sterkt indtryk. Jeg ser og kan ikke rive mig løs, min medfølelse for denne udpinte figur vaagner. Undertiden synes jeg at høre hammerslagene . . . Jeg holder paa at gaa fra forstanden, saaledes virker det paa mig. Jeg maa hænge det væk.

Et klæde dækker nu staffeli og billede; men jeg sidder fremdeles foran og tænker stadig paa dette samme frygtelige, som piner mig saa. Solen gaar ned og kaster en skraa lysstraale gjennem de støvede vinduer hen paa det overdækkede staffeli. Den ligner en menneskelig figur, lig aanden i »Faust«, saaledes som skuespilleren forestiller sig den.

. . . Wer ruft mir?

Hvem kalder Dig? Jeg, jeg selv har skabt Dig her. Jeg har kaldt Dig frem, ikke fra en eller anden »sfære«, men fra den trange, mørke kjedel, for at Du med dit udseende skulde forskrække denne rene, glatslikkede masse, der fortjener alles had. Kom, ved min magtbefaling fæstet til lerredet, og sku ned paa disse aristokrater, og skrig til dem: jeg — er en pest, som griber om sig blandt eder! Træf dem i hjertet, berøv dem deres søvn, stil Dig for deres øine som et spøgelse! Tilintetgjør deres ro, ligesom Du har tilintetgjort min. . .

Ja, hvorfor ikke saaledes! . . . Billedet er færdigt, indsat i forgyldt ramme; to bybud bærer det paa sine hoveder hen til udstillingen i akademiet. Og der hænger det midt blandt »Middagsstemninger« og »Solnedgange«; paa den ene side »En pige med en kat«, og ikke langt derfra hænger en tre favne lang »Johan den grusomme, som stikker sin jernstok gjennem foden paa Vaska Schibanoff«. Det gaar ikke an at sige, at man ikke skulde komme til at se paa det; man vil se paa det, ja endog rose det. Kunstnerne begynder at analysere billedet. Kritikerne lytter til dem og noterer noget i sine

notisbøger med sine blyanter. Alene hr. V. S. er hævet over saadant; han betragter, udtaler sit bifald, roser billedet og trykker min haand. Kunstkritiker L. kaster sig med raseri over min stakkels »Døve« og skriger: hvor er det skjønne i dette billede, sig mig, hvor er det skjønne? Og rakker frygtelig ned paa mig. Publikum . . . publikum gaar enten forbi uden at ænse det eller med en ubehagelig grimase; damerne — de siger: »Ah, comme il est laid«, og vender sig saa til det næste billede, til »Pigen med katten«, ser paa det og siger: »O, hvor yndigt«, eller noget lignende. Værdige herrer stirrer paa mit billede, sænker blikket ned i katalogen, brummer og snuser lidt og gaar saa tilfredse videre. I det høieste bliver en ung mand eller en ung pige staaende med opmerksomhed foran billedet og læser i de smertefulde øine, som lidende skuer ned fra lerredet, det klageskrig, som jeg har lagt i dem.

Naa, og saa videre? Billedet er udstillet, bliver kjøbt og bragt væk. Men hvad sker saa med mig? Vil det, som jeg har gjennemlevet i de sidste dage, forsvinde sporløst? Vil altsammen alene ende med en heftig bevægelse, hvorefter indtræder hvile med søgen efter uskyldige sujetter? . . . Uskyldige sujetter! Med ét kommer jeg til at huske, hvorledes en bekjendt galleriinspektør efter at have bragt katalogen istand raabte til sin skriver:

»Martijnoff, skriv! Nr. 112. Første kjærlighedsscene: En pige, som plukker en rose!«

»Martijnoff, skriv videre: Nr. 113. Anden Kjærlighedsscene: En pige, som lugter paa en rose!«

»Vil jeg som tidligere komme til at plukke og lugte paa roser? . . . Eller vil jeg gaa af skinnerne?«

VII.

Djedoff.

Rjabinin har næsten fuldført sin »Døve«, og idag bad han mig komme og se paa den. Jeg gik til ham med forudfattet mening, men maatte forandre den, det tilstaar jeg. Indtrykket var overmaade sterkt. Tegningen var prægtig. Modelleringen reliefagtig. Men det bedste af det var denne fantastiske, men paa samme tid aldeles sande belysning. Billedet vilde uden tvil være et betydeligt arbeide, hvis bare ikke sujettet havde været saa eiendommeligt og vildt. L. er aldeles enig med mig, og i næste uge kommer hans artikel i avisen. Saa faar vi se, hvad Rjabinin siger. Det vil naturligvis være vanskeligt for L. at analysere billedet fra teknisk side; men han forstaar at betone dets værd som kunstprodukt, en kunst, som ikke taaler, at man nedværdiger den at tjene et lavt, ubestemt øiemed.

Idag var L. hos mig. Han roste mit billede meget, gjorde nogle bemerkninger med hensyn til forskjellige smaating; men som helhed udtalte han sin fulde anerkjendelse. Hvis blot professorerne vilde se paa mit billede med hans øine! Skal jeg da ikke nu engang faa det, hvorefter enhver akademielev stræber — guldmedaljen? Medalje, stipendium

til fire aars ophold i udlandet, i fremtiden — professorat . . . Nei, jeg tog ikke feil, da jeg opgav dette sørgelige hverdagsarbeide, dette skidne arbeide, i hvilket man for hvert skridt støder paa en Rjabinin'sk »Døv«.

VIII.

Rjabinin.

Billedet blev solgt og ført til Moskva; jeg fik pengene for det og maatte da paa mine kameraters opfordring spendere en lystig aften paa dem i »Kafé Wien«. Jeg ved ikke, fra hvilken tid det skriver sig; men næsten alle lag, som unge kunstnere holder, finder sted i hjørnesalen i denne kafé. Det var et stort, høit værelse med lysekrone, broncekandelabre, tepper paa gulvet og møbler, som næsten var blevne sorte af alder og tobaksrøg, et flygel, som i sin tid havde lidt meget under improviserede pianisters løbsk springende fingre; det eneste nye var et uhyre speil; det fornyes to eller tre gange om aaret, nemlig hver gang der blandt kunstnere her i hjørnesalen findes kjøbmandssønner.

Det blev en hel hob: genremalere, landskabsmalere, billedhuggere, to rescencenter for nogle mindre aviser og nogle uvedkommende personer. Vi begyndte at drikke og snakke. Efter en halv times forløb var munterheden kommet høit op. Jeg var ogsaa munter. Jeg husker, hvorledes man løftede mig op paa hænderne, og at jeg holdt en tale. Saa

kyssede jeg en rescencent og drak dus med ham. Vi drak, snakkede, kyssede hverandre mange gange og skiltes først klokken 4 om morgenen. Det forekommer mig, at et par blev liggende paa sofaen der om natten.

Jeg havde neppe naaet hjem og halvt afklædt kastet mig paa sengen, da jeg fik en fornemmelse af, at jeg var ude i søgang; jeg syntes, at baade værelset, sengen og jeg selv vuggede og dreiedes rundt. Dette varede et par minuter; saa sovnede jeg ind.

Jeg sovnede, sov og vaagnede meget sent. Hodepine; ligesom bly over hele kroppen. Jeg kunde længe ikke aabne øinene; men da jeg endelig fik dem op, faldt blikket paa staffeliet — tomt uden billede! Det mindede mig om forgangne dage, se nu begynder alt paa ny, forfra igjen . . . Ak, min Gud, der maa da blive en ende paa dette!

Hodepinen bliver værre og værre, en taage ligesom falder over mig. Jeg sovner ind, vaagner og slumrer igjen. Jeg ved ikke, om der omkring mig hersker dødsstilhed eller øredøvende larm, for mine øren suser et usedvanligt, skrækkeligt kaos af lyd. Maaske er det stille; men i denne stilhed er der noget, som hamrer og banker, vender og dreier sig. Det er akkurat som en pumpe paa tusen hestekræfter, der løfter vandet op af et bundløst dyb og larmer og banker; der høres ogsaa en hul gjenklang af vandet, som falder, og slagene af maskinen. Og alt dette foregaar i en uendelig, langtrukken, trættende dur. Jeg faar saadan lyst til at lukke op øinene, staa op, gaa hen til vinduet, aabne det for

at faa høre lyd af levende, menneskestemmer, vognrummel, gjøen for at befries fra denne evindelige tummel. Men jeg har ikke kræfter til det. Jeg var drukken igaar. Og nu maa jeg ligge og høre paa dette i det uendelige.

Jeg vaagner og sovner paany. Atter banker og larmer noget endnu sterkere; men nu er det nærmere og tydeligere. Slagene synes at komme nærmere og slaar samtidig med min puls. Er det indeni mig, i mit hode, det slaar, eller er det udenfor mig? Højt, skarpt, gjennemtrængende . . . en, to . . . en, to . . . en, to . . . Det er metalklang sammen med en anden lyd. Jeg hører tydelig slagene mod jernpladen; den drønner og skjælver. Hammerslaget høres først hult, som om der arbeidedes mod en blød masse; men derpaa bliver lyden sterkere og sterkere, og tilsidst drøner den uhyre kjedel som en klokke. Saa igjen er der en stans, da er det ganske stille; saa bliver lyden høiere og høiere, og nu igjen høres den ulidelige, øredøvende larm. Ja, saaledes gaar det for sig; først slaaes der mod det bløde, glødende jern, efterpaa paa det afkjølede. Og kjedelen drøner, naar hodet paa naglen er blevet haardt. Det forstaar jeg. Men disse andre lyd . . . hvad er det for noget? Jeg anstrenger mig for at komme til at forstaa, hvad det er; men der lægger sig en taage over min hjerne. Det synes, som det skulde være saa let at komme paa, hvad det er; jeg har det paa tungen, det ligger saa svimlende nær — men jeg kan ikke faa det frem. Det glider bort for mig . . . Ja, saa lad det da banke, jeg vil ikke bry mig om

det. Jeg ved, hvad det er, men kan ikke komme paa det.

Larmen tiltager og aftager afvekslende, den vokser op til en martrende — overnaturlig maalestok; men saa er det igjen, ligesom den forsvinder. Jeg synes ogsaa, at det ikke er den, men jeg, som forsvinder etstedshen, jeg hører intet, kan ikke røre en finger, ikke aabne øienlaagene, ikke skrige. Kold stivhed holder mig fast, skræk griber mig, og jeg vaagner i sterk feber. Jeg vaagner dog ikke aldeles, men falder over i en anden drøm. Det forekommer mig, at jeg igjen er i fabriken, men ikke i den samme, som jeg var i sammen med Djedoff. Denne er endnu mer kolossal og mørk. Paa alle sider staar gigantiske ovne af en eventyrlig, ukjendt form. Gnister sprøiter ud af dem, og røgen sværter bygningens tag og vægge, som allerede forlængst er blevne sorte som kul. Maskinerne bevæger sig, og jeg kan alene med stor vanskelighed sno mig frem mellem de hvirvlende hjul og de løbende og dirrende drivremme; intetsteds findes en levende sjæl. Etsteds høres banken og larm; der foregaar arbeidet. Derfra høres gjennemtrængende slag og skrig. Jeg er bange for at gaa derhen; men en griber mig, løfter mig op og bærer mig derhen; slagene bliver sterkere, og skrigene frygteligere. Og saa flyder alt sammen i et brøl, og jeg ser . . . Jeg ser: en underlig, formløs skabning krumme sig paa gulvet for de slag, som regner ned fra alle kanter. Hele mængden slaar med det, som de i farten kan faa fat paa. Det er bekjendte alle de, som er der, og med fordreiede ansigter slaar de med hammere,

stænger, stokke eller med knytnæver paa denne skabning, som jeg ikke ved at give nogen nærmere benævnelse. Jeg ved, at det — er den samme . . . Jeg styrter frem og vil skrige: »Hold op! Hvorfor dette?« men pludselig faar jeg se et blegt, forvredent, usedvanlig skrækkeligt ansigt, skrækkeligt, fordi det er mit eget. Jeg ser, hvorledes jeg selv, mit andet jeg svinger hammeren for at tilføie et rasende slag . . .

Da følte jeg hammeren falde ned mod mit hoved. Alt forsvandt, en stund havde jeg endnu følelse af mørke, stilhed, tomhed og ubevægelighed; men snart efter forsvandt jeg selv etstedshen . . .

Rjabinin laa i fuldstændig bevidstløs tilstand lige til aftenen. Tilsidst kom vertinden til at huske paa, at hendes leieboer hele dagen ikke havde været ude af sit værelse; hun fandt derfor bedst at gaa ind og se, hvorledes det var fat; men da hun fik se den blege unge mand ligge der og fantasere i sterk feber og snakke alslags galskab, blev hun bange, satte i et udraab i sin uforstaaelige dialekt og sendte pigen efter doktoren. Doktoren kom, saa, følte paa ham, lyttede, brummede noget for sig, satte sig til bordet, skrev en recept og gik sin vei igjen; Rjabinin laa fremdeles og fantaserte.

IX.

Djedoff.

Den stakkels Rjabinin er bleven syg efter drikkelaget igaar. Jeg gik til ham og fandt ham liggende bevidstløs. Vertinden pleiede ham. Jeg maatte give hende penge; for i Rjabinins bord fandtes ikke en kopek mere, jeg véd ikke, om den forbandede kjerring har stukket alt til sig, eller det muligens er blevet igjen i »Wien«. Det er sandt, vi turede ordentlig; det var meget muntert; jeg drak dus med Rjabinin. Jeg drak ogsaa med L. En prægtig kar denne L.; og hvor han forstaar sig paa kunst! I sin sidste artikel viste han, at han saa fint som ingen anden forstod, hvad jeg mente med mit billede, jeg er ham ogsaa meget taknemmelig derfor. Jeg maa male ham et lidet billede à la Klewer og forære ham. Ja, det er rigtig, han hedder jo Aleksander; er det ikke hans navnedag imorgen!

Men det kan gaa meget slet med den stakkels Rjabinin; hans store konkurrancebillede er endnu paa langt nær færdigt, og fristen er heller ikke saa lang. Hvis hans sygdom kommer til at vare en maaned, faar han ikke medaljen. Og da — farvel med reisen til udlandet! Jeg er meget glad over, at jeg som landskabsmaler ikke konkurrerer med ham; men hans kamerater vil sandsynligvis gnide sine hænder. Saa at sige: de er komne en plads nærmere.

Men Rjabinin skal dog ikke overlades til sin egen skjæbne, han maa bringes paa sygehuset.

X.

Rjabinin.

Da jeg idag efter flere dages bevidstløs tilstand igjen kom til mig selv, maatte jeg længe søge at udgrunde, hvor jeg var. I begyndelsen kunde jeg ikke engang forstaa, at den lange, hvide skikkelse, som laa for mine øine, var — mit eget i et teppe indhyllede legeme. Med stor vanskelighed fik jeg vendt mit hoved til høire og til venstre; naar jeg gjorde dette, begyndte det at suse i mine øren, jeg saa en svagt oplyst lang sal med to rækker senge, i hvilke der laa syge; en rytter i kobberrustning, som stod mellem de store vinduer med de nedtrukne hvide gardiner, viste sig at være et uhyre vaskebækken af kobber, Frelserens billede i et hjørne med en svagt lysende lampe foran, to kolossale kakkelovne. Jeg kunde høre min nabos sagte, afbrudte aandedræt, de stønnende suk af en lidt længer borte liggende syg, endnu noget fjernere en sagte gispen, og en rullende snorken af vogteren, som sandsynligvis var sat paa vagt hos en farlig syg, der kanske levede eller muligens allerede var død, og nu laa der ligesom vi andre levende.

Vi, levende . . . »Levende«, tænkte jeg, ja, jeg hviskede endog dette ord hen for mig. Og med ét kom noget usedvanligt, godt, glædeligt og fredeligt, som jeg aldrig havde følt, siden jeg var barn, over mig tilligemed den bevidsthed, at jeg var fjernt fra døden, at der foran mig laa et langt liv endnu, som jeg sikkerlig vil forstaa at danne efter min vilje — o ja, jeg vil sikkerlig forstaa det —

og saa vendte jeg mig, rigtignok med adskilligt besvær, om paa siden, trak benene op under mig, lagde den flade haand under hovedet og sovnede ind akkurat saa som dengang jeg var barn, dengang da jeg undertiden om natten vaagnede ved siden af min sovende moder, naar vinden slog mod vinduet, og snestormen tudede ynkelig i skorstenen og husets bjelker gav skud som en pistol paa grund af frosten; da begyndte jeg at græde sagte, fordi jeg var bange og ikke vilde vække min moder; men saa vaagnede hun, og i søvne kyssede og korsede hun mig; beroliget paa denne maade sovnede jeg, sammenrullet som en klump, igjen ind med stille glæde i min lille sjæl.

Min Gud, hvor jeg er svag! Idag prøvede jeg at staa op og gaa hen til min nabos seng, der staar ligeoverfor min; min nabo var en student, som nu var i bedring efter tyfus; paa et hængende haar havde jeg nær faldt overende, da jeg var paa halvveien. Men med hovedets bedring gaar det hurtigere end med legemets. Da jeg igjen blev mig selv mægtig, kunde jeg næsten intet erindre, det var endog med stor møie, at jeg kunde komme paa, hvad mine nærmeste bekjendte hed. Nu er alt vendt tilbage, dog ikke som en henrunden virkelighed, men som en drøm, der nu ikke længer piner mig, nei. Det forgangne er uigjenkaldelig henrundet.

Djedoff bragte mig idag en hel hob aviser,

hvori min »Døve« og hans »Morgen« roses meget. Den eneste, som ikke roser mig, er L. Forresten, nu er det mig det samme. Dette ligger nu saa fjernt, saa fjernt bag mig. Paa Djedoffs vegne er jeg meget glad, han har faaet den store guldmedalje og reiser snart til udlandet. Han er fornøiet og lykkelig, saa det ikke er til at beskrive; hans ansigt glinser som en fed kage. Han spurgte mig, om jeg til næste aar vilde konkurrere, siden jeg iaar var bleven hindret af sygdommen? Man skulde bare seet, hvilke øine han satte op, da jeg svarte nei.

»Er det alvor?«

»Ja, fuldt alvor,« svarte jeg.

»Hvad vil Du da gjøre?«

»Jeg faar se.«

Han gik fra mig uden at vide, hvad han skulde tænke.

XI.

Djedoff.

Disse to uger har jeg levet som i en drøm, jeg har stadig været i en indre bevæget tilstand, utaalmodig, og først da jeg sad i en kupe paa jernbanen til Warschau kom jeg i sindsligevegt. Jeg kan ikke tro mig selv; jeg — har stipendium fra akademiet, er kunstner, der nu reiser paa et fire aars ophold til udlandet for at uddanne mig videre i min kunst. Vivat Academia!

Men Rjabinin, Rjabinin! Idag traf jeg ham paa

gaden, da jeg skulde stige i vognen for at kjøre til jernbanestationen. »Jeg gratulerer,« sagde han, »og gratuler ogsaa mig!«

»Hvormed da?«

»Jeg har netop taget eksamen for at faa adgang til skolelærerseminariet.«

Til skolelærerseminariet!! En kunstner med talent! Han er fortabt, han vil gaa tilgrunde der ude paa landet. Men — er denne mand aldeles rigtig?

Denne gang havde Djedoff ret: Rjabinin havde virkelig intet held med sig. Men derom en anden gang.

Bjørnene.

Ved den lille steppeflod Rochla ligger byen Bjelsk. Paa dette sted gjør floden flere skarpe krumninger, som er forbundne med hverandre ved smaa arme; hele nettet, betragtet en klar sommerdag fra det høie plateau paa flodens høire side, tager sig ud som en hel sløife af blaa baand. Den steile bred hæver sig over Rochla omtrent femti favne og er saa brat, som den skulde være skaaret af med en uhyre kniv, saa at adkomsten fra floden og opover, derhen, hvor den uendelige steppe begynder, kun er mulig derved, at man klatrer op gjennem det krat af solbær, birk og hassel, hvormed afsatsen er tæt bevokset! Fra denne høide af aabner sig en udsigt paa en firti verst i omkreds. Tilhøire mod syd og tilvenstre mod nord strækker sig høider paa Rochlas høire bred, høider, der helder brat ned i dalen, ligesom den, paa hvilken vi staar og ser, eller mere skraat; nogle af dem lyser med sine af jordbunden fremspringende kridtagtige toppe og skraaninger; andre er for det meste dækkede af tørt, kort græs. Ret mod øst strækker sig den uendelige, langsomt stigende steppe, der snart er gul af de med tæt ugræs bevoksede enge, snart grøn af høsaater, mørk lilafarvet paa grund af den nys opbrudte nylænde,

snart sølvagtig graa. Seet herfra danner steppen en slette, og kun et øvet øie kan paa den adskille de neppe synlige linjer af skraaninger, dybe hulveie og kløfter, og hist og her sees som en svag forhøining en gammel kurgangravhøi, der nu er oppløiet til agerland, en gravhøi, hvis stenstøtte allerede er borte, — kanske den i egenskab af skythisk mindesmerke pryder gaarden i universitetet i Charkov, eller kanske den er slæbt væk af en eller anden bonde og opsat som væg i faarestalden.

Nedenfor slynger floden sig som et blaat baand fra nord mod syd, idet den snart forlader den høie bred og gaar over i steppen, snart igjen nærmer sig den og flyder afsted under dens steile skraaninger. Den er der indfattet af tæt krat, paa enkelte steder af furutræer, og i nærheden af byen af beitemarker og haver. I nogen afstand fra bredden paa steppesiden strækker sig som en lang stribe næsten langs Rochlas hele løb flyvesandflader, der saavidt faar lidt fasthed af det røde og sorte pilekrat og det tætte dække af duftende lilafarvede peberurter. Her ligger kirkegaarden omtrent to verst fra byen; fra høiden ser den ud som en liden oase, som den ligger der med sit trækapel. Ved byen selv er der ikke noget særeget, den ligner meget de andre byer i distriktet; forresten, den udmerker sig fordelagtig fra sine lige ved den forbausende renslighed i gaderne, hvilket den ikke saa meget har kommunestyrelse at takke for som den sandige jordbund, hvorpaa byen er bygget; jorden suger til sig al slags fugtighed, hvor stort kvantum end en forbitret himmel maatte ville sende ned; men herved kommer svinene i

byen i en ubehagelig stilling, da de maa søge sig en bekvem bolig i det mindste to verst fra byen, ved flodens skidne, slimede bred.

I september 1875 var byen Bjelsk i usedvanlig bevægelse. Hverdagslivets stilhed blev afbrudt; overalt, i klubben, paa gaderne, paa bænkene ved husportene, i husene lød høirøstet samtale. Man kunde tro, at den paa den tid samlede herredsstyrelse med sine valg havde bragt indbyggerne i slig bevægelse, men saadanne møder havde jo ogsaa tidligere fundet sted, ogsaa med valg, ja tilmed ledsaget af skandaler; men det havde aldrig gjort noget særligt indtryk paa indbyggerne i Bjelsk. Undertiden kunde da blot borgere, som mødtes paa gaderne, have vekslet korte samtaler:

»Har De været der?« spørger da den ene, idet han kaster et blik i den retning, hvor herredsstyrelsen holdt til.

»Ja!« svarer den anden og gjør en bevægelse med haanden. Og den til udtryksmaaden vante spørger forstaar uden ord, hvorom det dreier sig, og fortsætter:

»Hvem?«

»Ivan Petrovitsch.«

»Og hvem gik det ud over?«

»Ivan Parfenijtsch.«

Og med et smil skilles de.

Men nu var det ikke saa. Byen larmede, som det skulde være i markedstiden. En hob gadegutter løb frem og tilbage mellem byen og de til byen hørende beitemarker; ja ogsaa solidere folk i vide sommerdragter af lerred og raasilke satte kursen

derhen. Byens damer med parasoller og brogede »Panier« (dengang brugte de slige) optog hele gadebredden, saaledes at den unge kjøbmand Rogatscheff, som i sin kabriolet jagede hen ad gaden, maatte trække i tømmen og med sin graa skimmel trykke sig tæt op til de nystrøgne husvægge for at komme forbi. Stedets kavalerer ledsagede de unge damer; herrerne var klædte i graa jakke med sorte fløielskraver, spadserstok og straahat, og — de, som havde det — i uniformshuer med kokarde. Brødrene Isotoff, der var ledere af alle selskabelige fornøielser, og som godt forstod i kvadrillen at raabe »grande ronde« og »au retour«, vilde utvilsomt ogsaa have været tilstede, dersom de ikke allerede havde løbet rundt i byen for at meddele sine damebekjendte de nye efterretninger.

»De er komne fra Valujerdistriktet! De har optaget halvparten af beitemarkerne, lige til floden,« sagde den ældre Leonid.

»Jeg har nydt udsigten fra toppen af volden,« tilføiede den yngre Konstantin, som yndede at udtrykke sig søgt . . . Et prægtigt maleri!«

Volden kaldtes den høi, hvorfra man havde vid udsigt over byen og omegnen.

»Ak, hvilken idè! Tænk Dem! Ved De hvad: vi giver ordre til at spænde for, og saa kjører vi til volden. Det vil blive en morsom tur. Og derfra kan vi se.«

Dette forslag af den første dame i Bjelsk, hustru til kæmnerens broder — næsten hele byen kjendte hendes mand, Ivan Ivanovitsch — en dame, som for otte aar tilbage var kommen fra Petersburg og

derfra sad inde med de nyeste moder og god tone, mødte almindeligt bifald. Man spændte den tykke brune for en ekvipage, som man alene træffer paa i smaabyerne; den bestaar af et langt bret, til at sidde paa og to lange parallele ditto til benene, saaledes at de kjørende sidder seks syv stykker paa hver side med ryggen mod hverandre; et selskab paa tolv personer satte sig paa og kjørte hen gjennem byen, for forbi klynger af gadegutter, rækker af damer og masser af alle andre folk, som bevægede sig udover til stedet. Vognen kjørte henad byens sandgader, saa over en bro og tog retningen ad flodens høire bred. Brunen, hvis glinsende hud ved hvert skridt lagde sig i tætte smaafolder over dens senesterke laar, arbeidede sig med sikre skridt opad den to verst lange skraaning, og efter en halv times forløb sad de reisende paa kanten af den femti favne høie, kratbevoksede, bratte skraaning og nød det os bekjendte skue. Nedenunder, ved deres fødder, under selve væggen, løb floden stille, og paa den anden side af den strakte sig beitemarkerne, mod hvilke ogsaa den almindelige opmerksomhed var rettet.

Markerne saa saa brogede ud som et uhyre lappeteppe. Skidden-hvide telte var synlige, en mængde kjærrer, en broget skare folk: mørke mandsfigurer i kaftaner og skiddengraa skjorter, kvinder i skrigende gule og røde klædninger; det var alle de der forsamlede zigøinerlejre, som folket stod omkring og betragtede. Det var en vidunderlig dag, noget varm og aldeles stille; paa høiden, hvor beskuerne sad, hørtes en svag larm fra denne masse,

tunge hammerslag mod blødt jern, hestevrinsken og brøl af hele snes af tamme bjørne, som var førte med fra flere distrikter, — zigøinernes egentlige ammer og ernærere.

Olga Pavlovna saa i sin kikkert paa dette brogede virvar og var henrykt.

»Ak, hvor det er interessant! Aa, for en stor en! Se, Leonid, for en stor bjørn, der tilhøire. Og der ved siden staar en ung zigøiner — virkelig en Adonis!«

Hun gav kikkerten til den unge mand, og han fik da se figuren af en rank, men meget skidden ung mand, som stod ved siden af og klappede et af disse dyr, der urolig stod og vuggede sig paa sine labber.

»Lad mig ogsaa faa se en gang,« sagde en tyk, barberet herre i lerredsfrak og straahat. Han saa opmerksomt en stund, vendte sig saa mod Olga Pavlovna og sagde med et tungt suk:

»Ja, Olga Pavlovna, en adonis. Men jeg kan fortælle Dem, af denne adonis vil der blive en hestetyv — af første sort.«

»Mon Dieu! De anstrenger Dem altid for at omgjøre al poesi til prosa. Hvorfor skal han blive hestetyv? Jeg vil ikke tro det. Han er saa smuk!«

»Smuk ja, smuk ja . . . men hvorledes skal han vel kunne underholde sit smukke legeme uden denne bjørn? Imorgen skyder man dem, og af disse tusende zigøinere spreder halvparten sig ud i verden.«

»De kan smede, spaa . . .«

»Spaa! Igaar var smeden Ilja hos mig; snak engang med ham. Der har De et par smukke

skimler, Thoma Thomitsch, men pas bare paa dem for en af vore. Hvad, siger jeg, Du vil vel ikke trække afsted med dem. — Kanaljen smiler bare! Spaa! Ja, saaledes er det de folk spaar.«

Fra vognen blev en stor kurv løsnet, og af den diskedes op spise- og drikkevarer; selskabet begyndte at forsyne sig og prate lystig uden næsten at lægge merke til det maleri, der udbredte sig under deres fødder.

Solen gik ned, en uhyre skygge af høien løb hurtig over markerne, byen og steppen; omridsene blev utydeligere, og som det pleier ske i syden, dag og nat løste hinanden hurtig af. Fjernt skinnede floden med sine vindinger i maanelyset; i byen blinkede lys i vinduerne; i zigøinerleiren brændte der baal, som lyste rødt gjennem taagen, der steg op af floden under skraaningen. Men paa høien fortalte brødrene Konstantin og Leonid afvekslende morsomme anekdoter; Olga Pavlovna lo af og til nedladende; de unge damer fnisede, undertiden lo de ogsaa høit med. Man tændte lys i lygterne; kudsken og stuepigen bragte samovaren ind i krattet, hvorved pigen af og til satte i et skrig, hvilket dog altid skeede yderst forsigtig. Den tykke Foma Fomitsch, som længe havde været taus, afbrød Leonids fortælling paa et meget morsomt sted.

»Naar er da egentlig denne bjørnehenrettelse bestemt?« spurgte han.

»Til onsdag morgen,« svarede begge brødre Isotoff paa en gang.

Fra fire distrikter var de ulykkelige zigøinere komne sammen med alt sit habengut, sine heste og bjørne. Mere end hundrede krumbenede dyr, fra smaa bjørneunger til de store, gamle med graa afblegede pelse var her samlede paa bymarkerne. Zigøinerne ventede med skræk den afgjørende dag. Mange, som først var ankomne, havde allerede holdt til der paa bymarken et par uger; øvrigheden ventede paa, at alle de til denne tid indkaldte zigøinere skulde ankomme for paa en gang at foretage denne massehenrettelse. De havde faaet fem aars udsættelse, efterat loven var kommen istand, den lov, der forbød omkringtrækken med tamme bjørne; nu var denne frist udløbet; zigøinerne skulde indfinde sig paa det bestemte sted og selv gjøre det af med sine ernærere.

For sidste gang foretog de sin rundreise til landsbyerne med den berømte gjedebuk og dens tambur, bjørnenes uadskillelige reisefælle! Da gutterne og pigerne nu for sidste gang saa dem komme ned skraaningen fra steppen der, hvor Ukraines landsbyer i almindelighed ligger, løb de dem imøde en hel verst, og under jubel vendte de saa tilbage med denne brogede mængde til byen, hvor den egentlige fest begyndte.

Ja, det var ogsaa virkelig fest! De stansede ved vertshuset eller en eller anden velstaaende bondes bolig; hvor der var et gods, der stansede man ogsaa og begyndte forestillingen: helbredelse, handel og bytte, spaaen, beslaaen af heste og istandsættelse af kjærrer; og hvad var det, som ikke fandtes her at se paa den lange sommerdag lige til

aftenen; da drog zigøinerne væk ud af byen til sin græsningsplads, slog op sine telte eller spændte simpelthen lerred over vognstangen, tændte baal og tilberedte aftensmaden. Omkring leiren stod en nysgjerrig skare til langt paa nat.

»Naa, nu er det paa tid,« sagde min fader til mig, da jeg endnu var en liden gut.

»Endnu en liden stund, endnu en liden stund.«

Min fader havde selv ikke videre lyst til at drage hjem. Vi sad begge to paa en liden vogn, den gamle vallak Vaska, som ogsaa vendte hovedet mod lysene og spidsede ørene ved bjørnenes brummen, stod stille og vrinskede af og til; blussene fra leiren kastede et skjælvende, rødt lys og ubestemt vaklende skygge; en let taage hævede sig fra fordybningen ved siden af os, og bag leiren strakte steppen sig udover. De mørke vinger af en vindmølle aftegnede sig mod horisonten; bagenfor strakte sig et uendeligt, mystisk rum, indhyllet i en sølvgraa dunkelhed. Larmen fra leiren overdøvede ikke steppenattens stille, rene toner: snart hørtes fra en fjern dam et høitideligt, klangfuldt kor af froske, snart lød vagtelkongens afmaalte, men hurtige skrig, snart begyndte ogsaa vagtlerne og, ret som det var, lød etstedsfra uforstaaelige, ukjendte toner, svage og harmoniske, hvad var det? Var det lyden af en fjern klokke, hidført af en svag vind, eller var det naturens stemme, hvis sprog vi ikke forstaar? . . .

I leiren blev alt lidt efter lidt stille; lidt efter lidt slukkede baalene; bjørnene klirrede med sine kjeder, naar de vendte sig, og brummede af og til hæst under kjærrerne, til hvilke de var lænkede;

zigøinerne lagde sig til hvile. En af dem var gaaet bort etsteds og sang nu med en klar tenor en sælsom sang paa sit modersmaal; den lignede ikke moskauer-zigøinernes eller operasangernes sang; det var en egen, vild, klagende, for øret fremmed en, der lød etstedsfra, fra et ukjendt mørke . . . Ingen ved, naar de er komponerede, hvilke stepper, skove og fjelde der har frembragt dem; de er et levende vidnesbyrd om en fjern fortid, som ikke engang den kjender, der nu synger den under en fremmed, stjernelysende himmel, paa fremmede stepper . . .

»Lad os kjøre,« siger min fader. Vaska, som havde staaet længe og hvilt, trækker raskt afsted, og kjærren ruller hen ad den krogede vei nedover, mod fordybningen; let støv sættes i sagte bevægelse under hjulene og falder ligesom søvnig ned paa det svagt duggede græs.

»Papa, forstaar nogen zigøinersproget?«

»De forstaar det vistnok selv; men af andre har jeg ikke seet nogen, som forstod at tale med dem.«

»Jeg skulde saa gjerne ville lære det. Jeg skulde saa gjerne ville vide, hvad han sang . . . Papa, er de hedninger? Kanske han sang noget til sine guder: hvorledes de levede, hvorledes de krigede . . .«

Vi vendte hjem, jeg ligger allerede under teppet; men min indbildningskraft arbeider og danner underlige billeder i mit lille hoved, der sank dybere og dybere ned i puden.

Nu fører man ikke bjørne længer omkring i

landsbyerne. Og zigøinerne vil nu sjelden drage omkring; for største delen vil de opholde sig paa de steder, hvor de er indskrevne, og kun undertiden bryder de op ligesom for at betale afgift til en ældgammel skik og drager da afsted, etstedshen paa viddene, spænder op sit tilrøgede telt og lever i hele familjer, beskjæftigede med at beslaa og kurere heste og med handel. Jeg havde engang anledning til at se, at teltene veg pladsen for træboder, som i en haandvending var sammenslaaede. Det var i guvernementsbyen, ikke langt fra sygehuset og torvpladsen, paa en endnu ubebygget tomt, lige ved postveien; zigøinerne byggede en hel liden by. Alene deres mørke ansigter med de skarpe øine, det krusede haar, mændenes skidne klædninger, kvindernes skiddenbrogede filler og de nøgne broncefarvede unger fremkaldte i min erindring det gamle billede af den frie zigøinerleir. Fra træboderne hørtes klang af jern; jeg tittede ind i en af dem; en gammel mand smedede hestesko. Jeg saa paa hans arbeide og forstod da, at det ikke var en zigøinersmed, men en almindelig mester, som havde modtaget bestilling og arbeidede for at faa den fortest færdig og saa begynde paa en ny. Han smedede sko efter sko, kastede den ene efter den anden i en dynge, som laa i et hjørne af træboden; han arbeidede med et mørkt, indadvendt blik og med rastløs iver; dette var om dagen; da jeg en aften temmelig sent gik forbi træboden, saa jeg gamlingen ved det samme arbeide. Det gik rent fabrikmæssig for sig. Det var ogsaa underligt at se denne zigøinerleir næsten midt i byen, imellem byens sygehus, basaren,

fængslet og en plads, hvor rekruter lærte at eksercere, og hvor der hvert øieblik lød: hvil gevær, høire om! — lige ved veien, fra hvilken vinden hvirvlede op støvskyer og blæste dem mod træboderne; det var ogsaa underligt at se baalene med kjedlerne, hvori zigøinerkvinder, klædte i brogede tørklæder, kogte en slags grød, og zigøinerne selv med deres nøgne unger.

De drog nu omkring i landsbyerne og gav sine sidste forestillinger. For sidste gang viste bjørnene sine kunststykker; de dansede, kjæmpede med hinanden, viste, hvorledes gutterne stjal erter, hvorledes unge piger og gamle koner gik; for sidste gang fik de traktement i form af et lidet glas brændevin, som bjørnen, staaende paa bagbenene, tog med begge forlabber, førte det til sin lodne snude og med hovedet langt bagoverbøiet heldte i sit gab, hvorpaa den slikkede sig og tilkjendegav sit velbehag ved en sagte brummen, blandet med en eiendommelig grynten. For sidste gang kom gamle mænd og kvinder til zigøinerne for at blive helbredede ved et sikkert, ufejlbarligt middel, som bestod deri, at de lagde sig paa jorden under bjørnen, som med bugen lagde sig paa patienten, strakte sine labber vidt ud til alle sider og blev liggende, til zigøineren ansaa seancen for lang nok. For sidste gang førte man dem ind i hytterne, hvorved man iagttog, om den gik godvillig ind; gjorde den det, førte man den ind i forstuen, lod den sætte sig der og glædede sig over dens villighed som et godt tegn; vilde den derimod trods alle

overtalelser og smigrerier ikke gaa over terskelen, da blev vertfolkene bedrøvede, og naboerne sagde:

»Hvad kan vel det betyde? Gud alene ved det!«

Størstedelen af zigøinerne kom fra de vestlige distrikter, saaledes at de for at komme til Bjelsk maatte ned ad den to verst lange skraaning; men da de fra det fjerne saa stedet for sin ulykke, denne lille by med dens straa- og jerntage og to-tre klokketaarne, begyndte kvinderne at vride sig i sorg, børnene at græde og bjørnene af medfølelse, eller kanske de — hvem véd? — havde forstaaet sin bitre skjæbne af menneskenes tale, at hyle saa, at de mødende hjorder bøiede af veien, forat ikke okserne og hestene skulde blive skræmte, og de dem ledsagende hunde peb ynkelig og krøb under selve vognene, der, hvor den lillerussiske bonde pleier at binde potten med vognsmørelse og tjærekosten. —

Foran portene hos distriktskommissæren i Bjelsk havde nogle gamle zigøinere samlet sig. De havde pyntet sig for at fremstille sig for øvrigheden i et anstændigt udseende. De havde alle sorte eller blaa lerreds frakker, med sølvindvirkede belter med emalje, silkeskjorter med en smal guldtresse paa kraven, benklæder af plysch, store støvler, hvoraf nogle med skafter, der var udsyede og gjennemskaarne i forskjellige mønstre, og for størstedelen huer af faareskind. Denne dragt bares blot ved overordentlig høitidelige anledninger.

»Sover han?« spurgte en høi, slank, af alder

gulnet gammel zigøiner en ud fra gaarden kommende konstabel, der var en af de elleve, som havde at overholde ordenen i byen Bjelsk.

»Han staar op og holder paa at klæde sig paa. Han vil snart lade eder kalde,« svarede konstablen.

De gamle, som til dette øieblik havde staaet ganske ubevægelige, begyndte nu at røre paa sig og tale til hverandre. Den gamle tog noget op af sin bukselomme; alle omringede ham og betragtede den gjenstand, som han holdt i sine hænder.

»Det vil ikke hjælpe til noget,« sagde han tilsidst. »Mon han kan gjøre noget i denne sag? Mon det afhænger af ham? Ministeren selv har givet befaling fra Petersburg. Allesteds dræber man bjørnene.«

»Vi vil forsøge, Ivan, kanske paa en eller anden maade . . .« svarede en anden gammel zigøiner.

»Ja, vi kan sagtens prøve,« svarede Ivan modløs. »Han vil nok tage penge af os; men intet kan han gjøre.«

Man kaldte dem ind til kredsdommeren. Hele skaren gik ind i forværelset, og da fredsdommeren, en mand med store knebelsbarter, kom ned til dem i opknappet uniformsfrak, under hvilken kunde sees en rød silkeskjorte, faldt de gamle for hans fødder. De bønfaldt ham, bød ham penge. Flere af dem græd.

»Deres høivelbaarenhed!« sagde Ivan; »dom selv, hvad skal vi nu tage os til? Vi havde bjørne — vi levede fredelig og fornærmede ingen . . . Der findes nok ogsaa blandt os unge mennesker, som driver en slet forretning; ja, Deres høivelbaarenhed,

men er der ikke hestetyve blandt russerne ogsaa? Vore dyr har ikke tilføiet nogen nogen skade, de har været til fornøielse for alle. Men hvorledes vil det nu blive? Vi maa vanke omkring i verden og blive tyve og omstreifere. Vore fædre og bedsteforældre var bjørnetrækkere, vi forstaar os ikke paa at dyrke jorden; vi er smede alle, ja, det har jo ogsaa været godt at være smed, naar vi drog fra sted til sted; men nu kommer ikke arbeidet til os af sig selv. Vore unge vil blive hestetyve; noget andet vil de ikke tage sig til, Deres høivelbaarenhed. Som om jeg stod for Gud, siger jeg uden at skjule det: en stor ulykke har I gjort os og alle gode folk ved at tage bjørnene fra os. Maaske De vil hjælpe os; Gud vil lønne Dem derfor, gode herre!«

Den gamle faldt atter paa knæ og bøiede sig for kredsdommeren. De andre gjorde det samme. Majoren blev staaende med et mørkt udtryk i sit ansigt, strøg sine lange knebler, medens han holdt den anden haand i lommen. Den gamle zigøiner trak frem en temmelig tyk skindlommebog og rakte ham.

»Jeg tager ikke mod den,« sagde kredsdommeren mørk. »Jeg kan intet gjøre.«

»Tag den dog, Deres høivelbaarenhed,« lød det fra mængden. »Maaske, noget. . . De kunde skrive . . .«

»Jeg tager ikke mod den,« sagde kredsdommeren høiere end første gang. For intet i verden. Det er ikke muligt. Der en en lov . . . Man har givet

eder fem aars udsættelse . . . Hvad er saa mere at gjøre?«

Han slog ud med hænderne. De gamle taug. Kredsdommeren fortsatte:

»Jeg ved selv, hvor stor en skade dette er for eder, — og for os ogsaa, — se nu bare med hensyn til hestene. Men hvad er her at gjøre? Spar Du dine penge, gamle; jeg tager ikke mod penge, naar jeg intet kan gjøre. Men fakker jeg en af eders i hestetyveri — saa skal I ikke have grund til at klage paa mig; men jeg pleier ikke modtage penge for intet. »Gjem, gjem Dine penge, gamle; de vil nok komme eder til nytte.«

»Deres høivelbaarenhed,« sagde Ivan, som fremdeles havde lommebogen i hænderne; — »tillad mig at sige endnu et ord. Lad det være til imorgen... (hans stemme skalv) — lad det være til imorgen med at gjøre ende paa det. Vi er udmattede, udpinte. I de to uger, siden jeg kom med mine, har jeg ingen hvile havt.«

»Der mangler endnu et parti, gamle; vi maa vente paa det. Hele byen er bleven som forrykt for eders skyld. Det maa ske paa en gang.«

»De kom just, Deres høivelbaarenhed; da vi gik til Dem — kom de ned af fjeldet. Vis os denne naade, herre! Pin os ikke!«

»Naa, hvis de er komne, saa lad det være til imorgen, ved klokken ti skal jeg komme til eder. Har I geværer?«

»Ja, men ikke alle.«

»Vel, saa skal jeg bede obersten om at laane

os nogle. Gaa med Gud! Jeg har ondt, meget ondt af eder.«

De gamle gik mod døren; men kredsdommeren raabte til dem igjen:

»Stop, hei I! Jeg skal sige eder noget; gaa til apothekeren Foma Fomitsch — I ved, hvor apotheket er, ved siden af kirken — gaa og sig, at jeg har sendt eder. Han afkjøber eder alt bjørnefedtet; han bruger det til pomade. Kanske han ogsaa kjøber huderne. Han vil betale eder godt; det gaar virkelig ikke an, at ikke dette benyttes.«

Zigøinerne takkede og begav sig afsted til apotheket. Deres hjerter synes at ville briste af sorg. Uden videre forhandling solgte de de dødelige levninger af sine venner. Foma Fomitsch kjøbte alt fedt for firti kopek pundet; men angaaende huderne lovede han at ville tale med dem senere. Kjøbmand Rogatscheff, som tilfældigvis var der, haabede at gjøre en god forretning dermed og afkjøbte dem derfor alle bjørnehuderne for fem kopek pr. pund.

Om aftenen den samme dag løb brødrene Isotoff andpustne til kæmnerens broder.

»Olga Pavlovna, Olga Pavlovna, det er bestemt til imorgen! Alle er komne. Obersten har laant ud geværer,« sagde de, idet den ene afbrød den anden. »Foma Fomitsch har kjøbt alt fedt for firti kopek pundet. Rogatscheff huderne . . .«

»Stop, stop, Leonid,« afbrød Olga Pavlovna; »hvad bruger Foma Fomitsch bjørnefedt til?«

»Til pomade; en udmerket pomade for haarveksten.«

Denne udtalelse ledsagede Konstantin med en

morsom anekdote om, hvorledes en skaldet herre, som pleiede at indsmøre sit hoved med bjørnefedt, blev aldeles lodden inde i hænderne.

»Og derfor maatte han hver anden dag barbere sine hænder,« sluttede Leonid, hvorved begge brødre holdt paa at sprikke af latter.

Olga Pavlovna smilte og hensank i tanker. Hun havde længe baaret chignon, derfor tog hun til indtægt disse oplysninger om bjørnefedtet; og da apothekeren Foma Fomitsch om aftenen kom for at spille et parti med hendes mand og kæmneren, ledede hun behændig samtalen hen derpaa og fik tilslut ved sin list apothekeren til at love at sende hende bjørnefedtpomade.

»Aldeles sikkert, aldeles sikkert, Olga Pavlovna. Sogar med parfume. Hvad foretrækker De — Patscholi eller Ylang-Ylang?«

En mørk, kold, egte septembermorgen var brudt frem. Af og til duskede det lidt med fint regn, men desuagtet kom der mange tilskuere af begge kjøn og alle aldere ud for at se paa det interessante skuespil. Byen stod næsten tom. Alle forhaandenværende ekvipager: den eneste wienervogn, som fandtes i byen, nogle faetoner, droscher og kjærrer var optagne med at befordre de nysgjerrige; de førte dem til zigøinerleiren og vendte saa tilbage til byen efter nye ladninger. Til kl. ti var alle samlede.

Zigøinerne havde tabt ethvert haab. I leiren var der roligt: kvinderne havde med sine smaa

børn trukket sig tilbage til teltene for ikke at være øienvidner til henrettelsen, og kun af og til hørtes fra et og andet sted et fortvilelsens skrig; mændene arbeidede feberagtig med de sidste forberedelser. De skjøv sine kjærrer til den yderste kant af leiren og bandt dyrene til dem.

Kredsdommeren og Foma Fomitsch gik langs rækken af de til døden dømte. Bjørnene var ikke særdeles rolige: den usedvanlige omgivelse, de forunderlige forberedelser, den uhyre menneskemasse, den store samling af deres ligemænd paa et sted — alt dette bragte dem i en altereret stemning; de ruskede heftig i sine kjeder eller gnavede paa dem med en hul brummen. Den gamle Ivan stod ved siden af sin store, enøiede bjørn. Hans søn, en aldrende zigøiner, der allerede havde sølvtraade i sit sorte haar, og hans sønnesøn, hin unge mand, — Adonis — som havde tiltrukket sig Olga Pavlovnas opmerksomhed, gik med dødblegt ansigt og brændende øine frem og tilbage og bandt bjørnene.

Kredsdommeren var naaet hen til dem.

»Naa, gamle,« sagde han. »Giv børnene befaling til at begynde!«

Der blev stor bevægelse i tilskuerskaren; snak, skrig hørtes; men snart blev alt igjen stille og midt i dødsstilheden lød en ikke høi, men bestemt stemme. Det var den gamle Ivan, som talte.

»Tillad mig, gode herre, at sige et ord. Jeg beder eder, brødre, lad mig være den første, som skyder. Jeg er ældst af eder; jeg er nu snart niti aar, og fra min barndom har jeg været bjørne-

trækker. Der er ikke i hele leiren nogen bjørn, ældre end min.«

Hans graa, lokkede hode sank ned mod hans bryst. Han gjorde en sørgmodig bevægelse med hodet og aftørrede med haanden sine øine. Saa rettede han sig op, hævede hodet og fortsatte høiere og bestemtere end før:

»Dette er grunden til, at jeg vil være den første. Jeg har tænkt, at jeg aldrig skulde opleve en saadan sorg; jeg har tænkt, at heller ikke min elskede bjørn skulde komme til at opleve det; men ingen ved sin skjæbne: med min egen haand skal jeg dræbe Dig, Du min forsørger og velgjører. Løs den, lad den blive fri! Den vil ikke løbe bort; vi gamle og den flyr ikke døden. Løs den, Vasja; jeg vil ikke dræbe den som et slagtekreatur. Vær ikke bange,« sagde han, idet han vendte sig mod mængden, »den vil ikke røre nogen.«

Den unge mand løste den store bjørn og førte den lidt afsides fra kjærrerne. Bjørnen satte sig paa bagbenene, lod sine forlabber synke og aandede tungt og hæst, idet den vuggede sig frem og tilbage. Den var virkelig meget gammel; dens tænder var gule, dens hud var afbleget og paa sine steder uden haar; venlig, men sørgmodig saa den paa sin gamle herre med sit ene lille øie. Omkring var det dødsstille. Man kunde bare høre klirren af geværerne og hule stød af ladestokken.

»Giv hid geværet!« sagde den gamle bestemt.

Sønnen gav ham bøssen. Han tog den, trykkede den til brystet og, vendt mod bjørnen, begyndte han atter at tale:

»Straks skal jeg gjøre det af med Dig, Potap. Gud give, at min gamle haand ikke maa skjælve, saa at kuglen kan træffe Dig i hjertet. Jeg vil ikke pine Dig, det fortjener Du ikke, min gamle bjørn, min gode kamerat. Jeg tog Dig til mig som en liden bjørneunge, dit øie var stukket ud, og din næse var saar af ringen; Du har været syg og daarlig; jeg pleiede Dig som et barn, jeg havde ondt af Dig, og nu er Du vokset op til en stor og sterk bjørn; der findes ingen saadan i alle de leire, som er samlede her. Og Du voksede til, men glemte ikke min godhed; blandt mennesker har jeg aldrig havt en saadan ven som Du. Du har været god og snil, lærvillig har Du ogsaa været, alt har Du lært, aldrig har jeg seet noget bedre og lærvilligere dyr. Hvad vilde jeg have været uden Dig? Hele min familje levede af dit arbeide. Du har skaffet mig heste til to trespand, du har bygget mig en hytte for vinteren. Ja, endnu mere har Du gjort: Du har befriet min søn fra soldatertjenesten. Vor familje er stor, og allesammen, fra den ældste til den yngste, har Du til nu forsørget og beskyttet. Jeg har elsket Dig sterkt, og har jeg nogensinde gjort Dig noget ondt, saa tilgiv mig — jeg beder derom paa mine knær.«

Han kastede sig ned foran bjørnen. Dyret hulkede sagte og hvislende. Den gamle hulkede, saa han skalv over hele legemet.

»Skyd den, fader!« sagde sønnen til ham. »Pin os ikke med at se paa dette!«

Ivan reiste sig. Taarerne randt ikke længer ud af hans øine. Han strøg tilside sin graa haarlug, der

var faldt ham ned over øinene, og fortsatte med sikker og klangfuld stemme:

»Og nu maa jeg dræbe Dig . . . Man har befalet mig, gamle, at nedlægge Dig med egen haand; Du faar ikke leve længer. Hvad skal jeg gjøre? Gud i himmelen dømme os tilligemed dem.«

Han spændte hanen og sigtede med sikker haand paa dyret, paa brystet under den venstre forlab. Bjørnen forstod det. Ud af dens gab trængte sig en klagende, fortvilet brummen; den hævede sig paa bagbenene og løftede sine forlabber ligesom for at holde for sine øine, forat den ikke skulde se den skrækkelige bøsse. Et klageskrig hørtes blandt zigøinerne; mange blandt menneskemassen græd; den gamle kastede hulkende bøssen paa jorden og faldt selv kraftløs paa den. Sønnen ilte for at løfte ham op, sønnesønnen greb bøssen.

»Lad det ske!« skreg han med vild, kvalt stemme, hans øine lynte. »Det er nok! Fyr, brødre, lad der blive en ende paa det!«

Og vendt mod dyret satte han løbet tæt op mod dets øre og fyrede af. Bjørnen faldt som en livløs masse; blot labberne skalv endnu krampagtig, og gabet aabnede sig, som om den gispede. Over hele leiren knitrede geværskud, der overdøvedes af fortvilede skrig af kvinderne og børnene. En svag vind førte røgen hen mod floden.

»En har slidt sig løs! En har slidt sig løs!« lød det blandt mængden. Ligesom en hjord for-

skræmte faar løb alle om hverandre. Kredsdommeren, den tykke Foma Fomitsch, gutterne, Leonid og Konstantin, damerne — alle løb i panisk skræk, tørnede mod teltene, mod vognene, faldt over hverandre og skreg. Olga Pavlovna holdt næsten paa at besvime; men skrækken gav hende kræfter; hun løftede sin kjole og løb bortover engen uden at tænke paa den uorden, hendes klæder kom i ved den hastige flugt. Hestene, som stod forspændte og ventede paa sine herrer, begyndte at blive sky og satte afsted til alle kanter. Men faren var langtfra saa stor. Et dyr, som var bleven afsindigt af skræk, en endnu ikke gammel, mørkebrun bjørn med afslidt kjæde om halsen løb afsted med en forbausende lethed; foran den veg alle tilside, og den fløi som en vind i retning af byen. Nogle zigøinere løb efter den med geværer. Fodgjængere, som traf den paa gaden, trykkede sig ind mod væggene, dersom det ikke lykkedes dem at skjule sig i portene. Vindueslemmerne lukkedes til; alt levende gjemte sig; endog hundene forsvandt.

Bjørnen løb forbi kirken henad hovedgaden; undertiden vendte den sig til siden, ret som den vilde udsøge en plads, hvor den kunde skjule sig; men alt var tillukket; den travede forbi butikerne, hvor den blev mødt med rasende skrig af betjentene, som vilde skræmme den, fløi saa forbi banken, gymnasiet, kasernen til den anden ende af byen, saa afsted henad veien til floden og stansede der. Forfølgerne var blevne tilbage. Men snart viste sig paa gaden en mængde, ikke bare zigøinere. Kredsdommeren og obersten kjørte i droscher,

bevæbnede med geværer; zigøinerne og en afdeling soldater fulgte efter dem i fuldt løb. Leonid og Konstantin løb ved siden af selve droscherne.

»Se, der er den! Se, der er den!« skreg Konstantin. »Fyr, skyd den!«

Der faldt skud. En af kuglerne traf dyret; i sin dødelige angst løb det nu hurtigere end før. En verst fra byen ovenfor Rochla ligger en vandmølle, paa alle sider omgivet af lavt, men tæt krat; derhen tog bjørnen veien. Men den forvildede sig ved alle flodens arme og damme og tog feil af veien; et bredt vandbelte skilte den fra det tykke egekrat, hvor den kanske vilde have fundet, om ikke just redning, saa ialfald en liden frist. Men den kunde ikke beslutte sig til at svømme over. Paa denne side var der vokset et eiendommeligt krat, som kun findes i Sydrusland. Dets lange, bøielige, grenede stængler vokser saa tæt, at det for et menneske næsten er umuligt at trænge gjennem; men ved rødderne danner der sig aabninger og gjennemgange, igjennem hvilke hunde kan trænge sig frem; og da disse ofte havde gaaet hidhen for at søge beskyttelse mod heden, havde de gjort disse gjennemgange lidt videre; saaledes havde der i dette krat dannet sig en hel labyrint af gange. Der krøb nu bjørnen ind. Møllergutterne, som havde betragtet den fra anden etage i møllen, havde seet det, og da forfølgerne andpustne og udmattede naaede did, befalede kredsdommeren at omringe det sted, hvor dyret havde skjult sig.

Den ulykkelige bjørn havde gjemt sig i det tykkeste af krattet; saaret af den kugle, som den

havde faaet i hoften, smertede sterkt; den rullede sig sammen i en liden klump, gjemte snuden under labberne og laa ubevægelig, sløv og aldeles bedøvet af skrækken, som betog den enhver tanke paa at forsvare sig. Soldaterne skjød ind i krattet i den tanke at ramme den og faa den til at brumme; men at træffe paa lykke og fromme var vanskeligt. Først sent om aftenen fik man livet af den, efterat man havde jaget den frem med ild. Hver en, som havde gevær, ansaa det som sin pligt at give det udaandende dyr en kugle, saa at huden, da man flaaede den, ikke duede til noget.

For kort tid siden kom jeg tilfældigvis til at opholde mig i Bjelsk. Byen havde næsten ikke undergaaet nogen forandring; det var blot banken, som havde gjort fallit, og progymnasiet, der var blevet gymnasium. Man havde byttet kredsdommer, idet han paa grund af sit administrationstalent havde faaet plads som distriktspolitimester i guvernementsstaden; brødrene Isotoff raabte som før »grande ronde« og »au retour« og løb over byen med sine friske nyheder; apothekeren Foma Fomitsch var bleven endnu meget tykkere, og uagtet han havde gjort en god forretning ved at kjøbe bjørnefedtet for firti og igjen sælge det for otti kopek pr. pund, hvilket i det hele gav en ikke ringe sum, talte han dog endnu med stor uvilje om bjørneslagtningen.

Jeg sagde den gang til Olga Pavlovna, at der af denne Adonis vilde blive en hestetyv . . . Naa,

og hvorledes gik det? Ikke en uge efter — saa stjal han fra mig mit spand graa heste, den skurk.

Ved De da ogsaa, at det var ham? spurgte jeg.

»Hvorfor ikke ham? Man dømte ham jo ifjor for hestetyveri og indbrud. Han blev sendt i tvangsarbeide.«

»Ak, hvor jeg havde ondt af ham!« sagde Olga Pavlovna sørgmodig.

Denne stakkels dame er bleven rigtig gammel i disse aar; trods det, at hun, efter hvad Foma Fomitsch (i al hemmelighed) fortalte, havde indsmurt sit hoved med en fire pund bjørnefedtpomade, var hendes haarvekst dog ikke bleven bedre, men tvertimod daarligere. Chignonen dækkede forresten saa godt over, at ingen kunde merke det mindste dertil.

En kujon.

Krigen lader mig aldeles ingen ro faa. Jeg ser tydelig, at den trækker ud, og naar den vil ende, det er vanskeligt at forudsige. Vor soldat er vedblevet at være den samme usedvanlige soldat, som han altid har været; men fienden viste sig ikke saa svag, som vi tænkte; se det er jo allerede fire maaneder, siden krigen blev erklæret, og paa vor side har endnu ikke været noget afgjort held. Men imidlertid, hver dag berøver os hundreder af folk. Mine nerver er saaledes beskafne, at alene krigstelegrammerne, hvori staar antallet af de dræbte og saarede, gjør langt større virkning paa mig, end paa mine omgivelser. En anden kan rolig læse: »Vore tab ubetydelige, nogle officerer saarede, af de menige 50 dræbte, 100 saarede,« og glæder sig over, at det er lidet; naar jeg læser noget saadant, træder et helt blodigt billede frem for mine øine. Femti døde, hundrede krøblinge — det er en ubetydelighed! Hvoraf kommer det, at vi bliver saa oprørte ved efterretningen om et eller andet mord, naar bare nogle faa mennesker er faldne som ofre? Hvorfor indgyder ikke synet af lig, der ligger gjennemborede af kugler paa valpladsen, os saadan skræk som synet af det indre af et hus, der er plyndret af mordere?

Hvoraf kommer det, at f. eks. en jernbanekatastrofe, der koster et snes mennesker livet, kan bringe hele Rusland til at skrige over sig, medens en forpostfegtning med det »ubetydelige« tab af et lignende antal mennesker ingen opmerksomhed vækker.

For nogle dage siden sagde en bekjendt af mig, en medicinsk student Lvoff, med hvem jeg ofte diskuterer krigen, til mig:

»Nu faar vi se, Du, din fredselsker, hvorledes Du vil gjennemføre din menneskevenlige overbevisning, naar man tager os til soldater, og Du selv skal til at skyde paa mennesker.«

»Nei, Vasil Petrovitsch, man tager ikke mig, jeg hører til reserven.«

»Ja, men hvis krigen trækker ud, mobiliseres ogsaa reserven. Vær ikke for modig, turen kommer nok ogsaa til Dig.«

Mit hjerte trak sig krampagtigt sammen. At denne tanke ikke før har faldt mig ind? Ja, sandelig vil man mobilisere reserven — her er intet umuligt. »Hvis krigen trækker ud« . . . ja, det vil den sikkert gjøre. Og hvis denne krig ikke trækker ud, saa blir det dog det samme, der begynder da en anden. Hvorfor skulde man ikke føre krig? Hvorfor skulde man ikke længer udføre store bedrifter? Jeg tror, at den nærværende krig — er bare begyndelsen til de kommende, som hverken jeg eller min lille broder eller min søsters diebarn vil undgaa. Og min tur kommer meget snart.

Og hvor bliver saa dit »Jeg«? Med hele dit væsen protesterer Du mod krig, og desuagtet tvinger krigen Dig til at tage geværet paa skulderen og gaa

at dræbe og dræbes. Nei, det er umuligt! Jeg, en fredelig, godmodig ung mand, som til dato intet andet kjender end sine bøger, auditoriet, familjen og nogle nærstaaende bekjendte, som om et par aars forløb haaber at begynde et andet, et kjærlighedens og sandhedens arbeide; og jeg, som har vænnet mig til at se objektivt paa verden, som har vænnet mig til at stille den for mig i den tanke, at jeg forstod det onde, som overalt fandtes i den, og derved undgik dette samme onde, — jeg ser nu hele min opbyggelige ro ødelagt, og mig selv ser jeg iført den samme slidte uniform, hvis huller og flekker jeg nu straks gav mig til at undersøge. Ingen dannelse, ingen selverkjendelse, ingen verdenserkjendelse, ingen aandelig frihed vil give mig min arme fysiske frihed — den frihed at forføie over mit eget legeme.

Lvoff gjør nar af mig, naar jeg begynder at udvikle for ham min forbitrelse mod krigen.

»Tag tingene, som de er, kjære ven, det vil da være lettere at leve,« siger han. »Tror Du, at jeg synes saa godt om denne nedslagtning? Foruden det, at den bringer alle nød og elendighed, skader den mig ogsaa personlig, den lader mig ikke faa tilendebringe mine studier. Man permitterer os i al hast og sender os bort for at amputere arme og ben. Men trods alt dette beskjæftiger jeg mig ikke med ufrugtbare grublerier angaaende krigen, fordi

jeg, hvormeget jeg end tænker, dog ikke vil kunne bidrage noget til dens ophævelse. I taushed er det bedre at lade slige tanker fare og beskjæftige sig med sit eget. Men hvis man nu sender mig for at helbrede saarede, saa reiser jeg og gjør det. Hvad skal man da gjøre, i en saadan tid maa man opofre sig selv. Apropos, Du ved, at Mascha drager afsted som barmhjertighedens søster?«

»Er det virkelig sandt?«

»Forleden tog hun beslutningen, og idag begynder hun at lære at forbinde. Jeg raadede hende ikke fra det, men spurgte blot, hvorledes hun tænkte at indrette sig med sine studier. »Siden,« sagde hun, »skal jeg tilendebringe dem, hvis jeg bliver ilive.« Lad den gode søster reise, det vil være en god lære for hende.«

»Og Kusma Fomitsch da?«

»Kusma siger intet; han er mørk som et vildt dyr og har aldeles ophørt at bestille noget. For hans skyld er jeg glad over, at min søster reiser; thi i sandhed gaar dette menneske rent tilgrunde, han piner sig, gaar efter hende som en skygge og bestiller ingen verdens ting. Aa, denne kjærlighed!« Vasil Petrovitsch rystede paa hovedet. »Ogsaa nu er han løbet afsted for at følge hende hjem, ret som hun ikke bestandig før har gaaet alene paa gaden!«

»Jeg tror, Vasil Petrovitsch, at det ikke er bra, at Kusma bor hos Dig.«

»Nei vist, det er ikke bra; men hvem kunde forudse dette? For mig og min søster er denne leilighed for stor: et værelse staar ledigt — hvorfor

da ikke lade en bra mand faa det? En bra mand har ikke blot taget det, men mere til. Sandt at sige er jeg ærgerlig paa hende; men, er ikke Kusma god nok for hende! Det er en brav, forstandig og prægtig mand. Men hun lader, som hun ikke merker det. Men nu, Du, ud af mit værelse; jeg har noget at bestille. Hvis Du vil tale med min søster og Kusma, saa gaa ind i spisestuen, de kommer snart.«

»Nei, Vasil Petrovitsch, jeg har ogsaa noget at gjøre, adjø!«

Jeg var neppe kommen ud paa gaden, før jeg fik øie paa Marja Petrovna og Kusma. De gik tause; Marja Petrovna med et tvungent, dybsindigt ansigtsudtryk gik foran, Kusma lidt bagenfor, ret som han ikke vovede at gaa side om side med hende, undertiden kastede han et blik til siden paa hendes ansigt. De gik forbi uden at lægge merke til mig.

Jeg er ikke istand til at gjøre noget eller tænke paa noget. Jeg har læst om det tredje slag ved Plevna. Paa slagmarken forblev 12000 alene af russere og rumænere, tyrkerne ikke medregnede . . . tolv tusen . . . dette tal svæver for mine øine som et uendeligt langt baand af lig. Hvis man lagde dem skulder til skulder, saa vilde de danne en række paa otte verst . . . Men, hvad er det?

Man har fortalt mig om Skobeleff, at han overfaldt noget, angreb noget, tog en skanse, eller man tog en saadan fra ham — jeg husker ikke det.

I denne skrækkelige kamp erindrer og ser jeg alene en ting — det bjerg af lig, der danner ligesom fodstykket til disse heltegjerninger, som vil blive fæstede paa historiens sider. Muligens er det nødvendigt; jeg paatager mig ikke at dømme derom, jeg kan det ikke; jeg ræsonnerer heller ikke om krigen; men med tanken paa den faar jeg en umiddelbar følelse af det oprørende i al denne blodsudgydelse. En okse, for hvis øine en anden okse blir slagtet, føler sandsynligvis noget lignende . . . Den forstaar ikke, hvad dens død tjener til; men med skræk ser den blot med rullende øine paa blodet og brøler med en fortvilet, hjertesønderrivende stemme.

Er jeg fejg eller ikke?

Idag sagde man til mig, at jeg var fejg. Hun, som sagde det, var vistnok en ganske ubetydelig person, i hvis nærvær jeg udtalte frygt for, at man vilde tage mig til soldat, og min uvilje mod at gaa i krigen. Hendes mening krænkede mig ikke, den vakte blot det spørgsmaal hos mig: om jeg virkelig var fejg? Maaske al min ophidselse mod det, som alle andre anser for en heltegjerning, fremgaar af frygt for mit eget skind? Lønner det sig virkelig at bekymre sig for et eneste elendigt liv i betragtning af en heltegjerning? Har jeg kraft til at stille mit liv i fare for en eller anden stor sags skyld?

Jeg har længe ikke beskjæftiget mig med disse spørgsmaal. Jeg huskede hele mit liv, alle de til-

fælde, — isandhed ikke mange — i hvilke jeg havde staaet ansigt til ansigt med faren, men ikke har kunnet anklage mig for feighed. Dengang var jeg ikke ræd for livet, og nu heller ikke. Følgelig er det ikke døden, som skræmmer mig.

Altid nye slag, nye lig og lidelser. Naar jeg har læst avisen, er jeg ikke istand til at tage mig noget for; i bogen ser jeg istedetfor bogstaver rækker af faldne mennesker; pennen synes at være et sverd, som tilføier det hvide papir sorte saar. Hvis det skal vedblive længer paa denne maade, vil det isandhed gaa over til ren hallucination. Forresten har jeg nu faaet en ny bekymring, som i nogen grad drager mig bort fra denne ene, samme, pinende tanke.

Igaar aftes kom jeg til Lvoffs og traf dem ved tebordet. Broder og søster sad ved bordet; men Kusma gik med hastige skridt fra den ene ende af værelset til den anden og holdt sig med haanden for sit ophovnede ansigt, der var ombundet med et tørklæde.

»Hvad feiler Dig?« spurgte jeg ham.

Han svarte ikke, men gjorde blot en afvergende haandbevægelse og fortsatte at gaa.

»Han har tandpine, en stor tandbyld,« sagde Marja Petrovna. »Jeg bad ham da at gaa til doktoren itide; men han vilde ikke høre paa mig, og se nu, hvor meget værre det er blevet.«

»Doktoren vil straks komme; jeg har været hos ham,« sagde Vasil Petrovitsch.

»Det var rigtig nødvendigt,« hvæsede Kusma mellem tænderne.

»Hvorfor var ikke det nødvendigt, naar Du kan faa en farlig betændelse. Og saa gaar Du frem og tilbage trods mine anmodninger om at lægge Dig. Du ved, hvorledes saadant undertiden kan ende?«

»Ende, som det vil, det er mig det samme,« brummede Kusma.

»Aldeles ikke det samme, Kusma Fomitsch; kom ikke med nogen dumheder,« sagde Marja Petrovna rolig.

Disse ord var nok for at berolige Kusma. Han satte sig endog hen til bordet og bad om te. Marja Petrovna skjænkede i og rakte ham et glas. Da han tog glasset af hendes haand, antog hans ansigt det mest begeistrede udtryk, og dette udtryk passede saa lidet til den uformelige, ophovnede kind, at jeg ikke kunde lade være at smile. Lvoff smilte ogsaa; alene Marja Petrovna saa medlidende og alvorlig paa Kusma.

Der kom en doktor, sund og frisk som et æble, en rigtig munter person. Da han fik se den syges kind, blev hans sedvanlige, muntre ansigtsudtryk meget bekymret.

»Kom, kom til Deres værelse; jeg maa faa se rigtig paa Dem.«

Jeg gik efter dem ind i Kusmas værelse.

Doktoren lagde ham paa en seng og begyndte at undersøge den øvre del af brystet, idet han forsigtig følte paa det med fingrene.

»Naa, De maa gaa tilsengs og ikke staa op. Har De kamerater, som kan ofre lidt af sin tid paa Dem?« spurgte doktoren.

»Ja, jeg tror det,« svarede Kusma i en tvilende tone.

»Jeg beder Dem,« sagde doktoren, idet han vendte sig blid mod mig, »at der fra idag bliver vaaget hos den syge, og hvis der bliver nogen forandring, saa kom til mig!«

Han gik ud af værelset; Lvoff gik for at ledsage ham ud i forværelset, hvor de blev længe siddende og tale halvhøit om noget; jeg gik til Marja Petrovna. Hun sad der hensunken i tanker, med hovedet støttet i sin ene haand, og med den anden rørte hun med skeen i tekoppen.

Doktoren har anordnet, at der skal vaages hos Kusma.

»Er der virkelig fare paafærde?« spurgte Marja Petrovna ængstelig.

»Sandsynligvis ja; hvad skulde ellers vaagningen til? De vil vel ikke afslaa at gaa til ham, Marja Petrovna?«

»Ak nei, det vil jeg ikke. Se nu faar jeg anledning til at være barmhjertig søster, ogsaa før jeg kommer i krigen. Lad os gaa til ham; det er jo meget kjedeligt for ham at ligge der alene.«

Kusma mødte os med et smil, saavidt bylden tillod det.

»Tak, tak,« sagde han. »Jeg troede allerede, at I havde glemt mig.«

»Nei, Kusma Fomitsch, nu skal vi ikke glemme Dem; vi maa vaage hos Dem. Nu ser De, hvor-

ledes det gaar, naar man ikke vil høre,« sagde Marja Petrovna smilende.

»Og De vil ogsaa?« spurgte Kusma undseelig.

»Ja, ja, bare gjør, som jeg siger.«

Kusma lukkede øinene og rødmede af glæde.

»Ak ja,« sagde han pludselig, idet han vendte sig mod mig. »Laan mig et speil; se der ligger et paa bordet.«

Jeg rakte ham et lidet rundt speil; Kusma bad, at jeg skulde lyse ham, og ved hjælp af speilet undersøgte han det syge sted. Efter undersøgelsen blev han mørk tilsinds, og uagtet vi begge anstrengte os for at underholde ham med prat, sagde han dog ikke et ord hele aftenen. —

Idag fortalte man mig som sikkert, at reserven snart vilde blive indkaldt; jeg havde ventet det og blev derfor ikke særlig overrasket ved efterretningen.

Jeg vilde kunne undgaa den skjæbne, som jeg frygtede saa, ved at benytte mig af visse formaaende, kjendte personer, og saaledes vilde jeg kunne forblive i Petersburg og opfylde min pligt som reserve der. Man vilde give mig en stilling her, ja, om det kanske end blev som skriver. Men for det første er det mod min natur at tage tilflugt til slige midler, og for det andet er der noget i mit indre, som ikke vil lystre en saadan beslutning, og som bedømmer min stilling og forbyder mig at undgaa krigen. »Det er ikke ret,« siger en indre stemme til mig.

Der er hændt noget, som jeg aldeles ikke ventede.

Jeg kom idagmorges for at afløse Marja Petrovna hos Kusma. Hun mødte mig i døren, bleg, træt efter en søvnløs nat og med forgrædte øine.

»Hvorledes er det med Dem, Marja Petrovna?«

»Stille, stille!« hviskede hun. — »De maa vide, at alt er forbi.«

»Hvad er forbi? Han er vel ikke død?«

»Nei, endnu ikke . . . men der er intet haab. Begge doktorer . . . vi lod kalde en til . . .«

Hun kunde ikke tale tilende for taarer.

»Gaa og se . . . Kom, saa gaa vi begge til ham!«

»Tør først taarerne bort og drik lidt vand, ellers vil De forurolige ham aldeles.«

»Det er det samme . . . Ret som han ikke skulde vide det selv? Han vidste det allerede igaar aftes, da han bad om speilet; han skal jo snart blive doktor selv.«

En anatomisals tunge luft fyldte det værelse, hvor den syge laa. Hans seng var trukket midt ud i værelset. De lange ben, det store legeme, armene, som laa udstrakte langs begge sider af legemet, aftegnede sig skarpt under sengeteppet. Øinene var lukkede, aandedrættet langsomt og tungt. Det forekom mig, at han var bleven magrere paa en eneste nat. Hans ansigt havde antaget en uhyggelig jordfarve og var fugtigt og klamt.

»Hvorledes er det gaaet med ham,« spurgte jeg hviskende.

»Lad ham selv . . . Bliv hos ham, jeg kan ikke.«

Hun gik ud, idet hun holdt hænderne for sit ansigt og rystede af tilbageholdt hulken; jeg satte mig ved sengen og ventede, til Kusma skulde vaagne. Dødsstilhed herskede i værelset; alene lommeuret, som laa paa et lidet bord ved sengen, tikkede med sin sagte klang, og desuden hørtes den syges tunge og langsomme aandedræt. Jeg saa paa hans ansigt, men kjendte ham ikke; det var ikke, fordi hans træk var saa forandrede — nei; men jeg saa nu paa ham i et for mig aldeles nyt lys. Jeg havde længe kjendt Kusma og var hans ven, — uagtet der ikke netop eksisterede noget intimt venskabsforhold os imellem; men aldrig havde jeg havt anledning til at faa et saa dybt indblik i hans stilling som nu. Jeg kom til at erindre hans liv, hans sorger og glæder, ligesom de havde været mine egne. I hans kjærlighed til Marja Petrovna havde jeg til denne tid seet formeget den komiske side; men nu forstod jeg, hvilke kvaler dette menneske har maattet lide. Skulde han virkelig nu svæve i fare! tænkte jeg. Det er ikke muligt; et menneske kan da ikke dø af en dum tandpine. Marja Petrovna græder over ham; men han vil blive frisk, og det vil blive godt igjen.

Han aabnede øinene og fik se mig. Uden at forandre udtryk i sit ansigt begyndte han at tale langsomt, idet han gjorde en liden stans for hvert ord.

»Goddag . . . Du ser, hvorledes det er med mig . . . Det lakker mod enden. Saa uventet . . . dumt . . .«

»Men sig mig, Kusma, hvorledes er det egentlig med Dig? Kanske det ikke er saa daarligt endda.«

»Ikke daarligt, siger Du? Jo, kjære ven, meget daarligt. Man tager ikke feil ligeoverfor slige smaatterier. Se her!«

Forsigtig og langsomt løftede han teppet, knappede skjorten op — og en ulidelig liglugt slog mig imøde. Begyndende paa høire side af halsen og nedover var Kusmas bryst sort som fløiel, dækket af en tynd blaaagtig hud. Det var kræft.

I fire døgn har jeg nu ikke lukket et øie ved den syges seng, snart vaagede jeg sammen med Marja Petrovna, snart med hendes broder. Hans liv synes at hænge i en traad, men vil ikke forlade hans kraftige legeme. Et stykke sort dødkjød har man skaaret af ham og kastet væk, og doktoren befalede, at man hver anden time skulde vaske det store saar, som blev efter operationen. Hver anden time gaar vi to eller tre hen til Kusmas seng, vender og løfter hans store legeme, blotter det frygtelige saar og ved hjælp af en guttaperkaslange overgyder det med karbolvand. Hun sprøiter saaret, og Kusma har endog kraft til at smile af og til, »fordi det kildrer saa«, siger han. Det er med ham som med alle de folk, som sjelden er syge, de finder stort behag i, at man pleier dem som børn, og naar Marja Petrovna tager »regjeringens tøiler« i sin haand, som han kalder det, d. v. s. tager guttaperkaslangen

og vasker saaret, da er han særdeles fornøiet og siger, at ingen forstaar at gjøre dette saa udmerket som hun, uagtet gummislangen ofte skjælver mellem hendes fingre paa grund af hendes indre bevægelse, og hele sengen blir overgydt med vand.

Hvor forholdet mellem dem har forandret sig! Marja Petrovna, som for Kusma var ligesom noget uopnaaeligt, hvorpaa han var bange for at se, og som næsten ikke engang lagde merke til ham, græder nu ofte i stilhed, naar hun sidder ved hans leie og ømt pleier ham; og han modtager rolig hendes pleie som noget skyldigt, og taler med hende, som en fader taler med sin lille datter.

Undertiden lider han meget . . . Saaret brænder, og feberen ryster ham . . . Da kommer underlige tanker mig fore. Kusma forekommer mig som en af dem, af hvilke de titusinder bestaar, der omtales i krigsefterretningerne. Med hans sygdom og lidelser prøver jeg at udmaale alt det onde, som krigen foraarsager. Hvormange pinsler og sorger her i et værelse, paa et leie, i et bryst — og det er blot en eneste draabe i det hav af sorg og pine, som den uhyre masse lider, der sendes fremad, vender tilbage og bliver liggende paa markerne døde eller endnu stønnende og vridende sine blodige legemer.

Jeg er aldeles afkræftet af nattevaagen og slige tunge tanker. Jeg maa bede Lvoff eller Marja Petrovna om at sidde lidt i mit sted, saa jeg faar sove et par timers tid.

Jeg sov en dødlignende søvn paa den lille sofa og vaagnede ikke, før en vækkede mig ved at ruske mig i skulderen. »Staa op, staa op!« sagde Marja Petrovna. Jeg for op; men i det første øieblik forstod jeg intet. Marja Petrovna hviskede noget hurtig og ængstelig:

»Flekker, nye flekker!« fattede jeg det endelig.

»Hvad slags flekker, hvor er der flekker?«

»Ak, min Gud, han forstaar ingenting! Der er kommet nye flekker paa Kusma Fomitsch. Jeg har allerede sendt bud efter doktoren.«

»Ja, men kanske det ikke har noget at betyde,« sagde jeg med ligegyldighed.

»De tror uden betydning, kom selv og se!«

Kusma sov urolig og tungt; han kastede sig med hovedet fra den ene side til den anden og stønnede af og til tungt. Hans bryst var ubedækket, og jeg saa da en tomme nedenfor saaret, der var dækket af forbindingen, to nye, sorte flekker. Det var kræften, som havde udbredt sig videre under huden og nu traadte synlig frem paa to steder. Uagtet jeg til nu havde havt lidet haab om Kusmas helbredelse, bragte dog disse nye, usvigelige tegn paa døden mig til at blegne.

Marja Petrovna sad i en krog af værelset med hænderne i fanget og saa taus paa mig med fortvilede øine.

»De maa ikke være saa fortvilet, Marja Petrovna. Doktoren kommer og ser paa det; maaske det endnu ikke er forbi. Vi vil kanske endnu redde ham.«

»Nei, vi kan ikke redde ham, han vil dø,« hviskede hun.

»Nu ja, kan vi ikke redde ham, maa han dø,« svarede jeg ogsaa stille; — »det vil visselig for os alle være en stor sorg; men det gaar da ikke an at tage sin død derover; De er i disse dage bleven som en dødning at se paa, maa De vide.«

»Ved De, hvilken kval jeg gjennemgaar i disse dage? Jeg kan ikke forklare mig det selv, hvoraf det kommer. Jeg elskede ham jo ikke; men nu synes jeg, at jeg ikke elsker ham saa, som han elsker mig, og skulde han dø, da vilde mit hjerte briste. Jeg vil hele mit liv aldrig kunne glemme hans ufravendte blik, hans stadige taushed i min nærværelse, og det, uagtet han forstod at tale og ogsaa gjerne gjorde det. Det vil altid blive en bebreidelse i min sjæl, at jeg ingen medlidenhed havde med ham, at jeg ikke skattede hans forstand, hans hjertelag, hans hengivenhed. Det er muligt, at dette synes Dem latterligt; men nu plager stadig den tanke mig, at jeg elsker ham — vi kunde have levet ganske anderledes, alt vilde have gestaltet sig anderledes, og denne skrækkelige, utrolige ulykke vilde da kanske ikke være skeet. Jeg tænker og tænker, retfærdiggjør mig gang paa gang; men paa bunden af min sjæl er der noget, som siger: skyldig, skyldig, skyldig.«

Jeg kastede et blik hen paa den syge, da jeg frygtede for, at han skulde vaagne ved vor hvisken, og fik da se forandring i hans ansigt. Han vaagnede og hørte, at Marja Petrovna talte; men vilde ikke vise det. Hans læber skalv, kinderne blev

røde, hele ansigtet lyste som en sol, naar den kaster sine straaler over en vaad, trist eng, efterat de skyer har spredt sig, der har hængt over den, og lader solstraalerne trænge gjennem. Maaske havde han glemt baade sin sygdom og sin skræk for døden; en eneste følelse fyldte hans sjæl, og den fik nu sit udtryk ved to smaa taarer fra hans lukkede, skjælvende øienlaag. Marja Petrovna saa ligesom forskrækket paa ham nogle øieblikke, blev derpaa rød, hendes ansigt antog et ømt udtryk, og hun bøiede sig over den stakkels lidende og kyssede ham.

Da aabnede han øinene. »Min Gud, hvor jeg skulde ønske at slippe at dø!« Og i værelset gjenlød pludselig nogle underlige, svage, hulkende lyd, der var aldeles nye for mit øre, fordi jeg tidligere aldrig havde seet dette menneske græde.

Jeg forlod værelset. Det var ikke mere, end at jeg selv havde begyndt at græde.

Ikke jeg heller vil dø, og alle disse tusender vil det heller ikke. Kusma har da fundet en trøst i sine sidste øieblikke, men hvorledes med dem, som falder i krigen. Midt i dødsangsten og sine fysiske lidelser føler han noget, som gjør, at han ikke vilde bytte de øieblikke, han nu lever, for hvilkesomhelst andre i sit liv. Nei, med hine er det ganske anderledes. Det er nok saa, at død er død; men det er da noget ganske andet at dø, omgiven af slegtninge og saadanne, som holder af en, end at ligge der i smudset og sit eget blod og vente paa, at nogen kanske kunde komme og gjøre det af med ham, eller paa, at kanonerne kommer og knuser dem som andet kryb.

»Jeg skal oprigtig sige Dem,« sagde doktoren til mig i forværelset, idet han tog paa sig sin pels og galocher, — »at i lignende tilfælde paa hospitalerne dør 99 af 100. Jeg sætter dog mit haab til den omhyggelige pleie, paa den syges gode sindstilstand og hans varme ønske om at blive frisk.«

»Alle, som er syge, ønsker at blive friske igjen, hr. doktor.«

»Ja, visselig, men hos Deres ven er der nogle drivende omstændigheder tilstede,« sagde doktoren med et smil. »Altsaa iaften gjør vi operationen: vi skjærer bort endnu et nyt stykke, lægger en drainage paa for at faa virket bedre med vandet — og saa faar vi haabe det bedste.«

Han trykkede min haand, slog sin bjørnepels om sig og reiste videre paa sygebesøg; om aftenen kom han med sine instrumenter.

»Kanske De, min vordende kollega, for øvelsens skyld maatte ville foretage operationen?« vendte han sig til Lvoff.

Lvoff nikkede med hovedet, trak sine ærmer op og tog fat med et alvorligt, mørkt udtryk i ansigtet. Jeg saa, at han stak ind i saaret et underligt instrument med tre skarpe kanter, jeg saa, hvorledes det trængte ind i legemet, hvorledes Kusma med hænderne klamrede sig fast til sengen og skar tænder af smerte.

»Nu, nu maa Du ikke være som en kjærring,« sagde Lvoff mørk til ham, idet han satte drainagen i det nye saar.

»Er det meget ondt?« spurgte Marja Petrovna ømt.

»Ikke saa svært, min kjære; men jeg er bleven saa svag, jeg er aldeles udpint.«

Derpaa lagde de forbinding paa, gav Kusma vin, og han fik ro. Doktoren tog afsted, Lvoff gik til sit værelse for at arbejde; men Marja Petrovna og jeg ryddede i værelset.

»Læg teppet tilrette,« sagde Kusma med rolig, tonløs stemme. »Det trækker paa mig.«

Jeg begyndte at lægge puden og teppet tilrette efter hans egen anvisning, som han gav meget fordringsfuldt, idet han forsikrede, at der etsteds ved hans venstre albue var et hul, hvor det trak, og bad om at stikke teppet bedre under. Jeg anstrengte mig for at gjøre det saa godt som muligt; men trods al min iver trak det alligevel paa Kusma, snart i siden, snart paa benene.

»Er Du saa klodset,« brummede han sagte. »Nu trækker det igjen i ryggen. Lad hende komme. Han saa hen paa Marja Petrovna, og det blev da fuldstændig klart for mig, hvorfor jeg ikke forstod at pleie ham.

Marja Petrovna satte medicinflasken, som hun holdt i haanden, fra sig og traadte hen til sengen.

»Skal jeg lægge teppet tilrette?«

»Ja . . . se nu er det godt . . . varmt!«

Han saa paa hende, medens hun stellede med teppet, derpaa lukkede han øinene, og med et barnlig-lykkeligt udtryk i sit udpinte ansigt sovnede han ind.

»Gaar De hjem?« spurgte Marja Petrovna.

»Nei, jeg er godt udsovet og kan blive sid-

dende; men forresten, hvis jeg er overflødig, da gaar jeg.«

»Nei, kjære, gaa ikke, lad os snakke lidt! Min broder sidder altid over sine bøger, og det er saa bittert, saa tungt for mig at sidde alene hos den syge, naar han sover, og tænke paa hans død.«

»Vær sterk, Marja Petrovna; en barmhjertig søster maa ikke have tunge tanker eller fælde taarer.«

»Nei, jeg vil ikke græde, naar jeg bliver barmhjertighedens søster. Det vil ikke blive saa tungt at pleie de saarede som denne, der staar os saa nær.«

»De vil alligevel reise?«

»Ja vist, det vil jeg. Enten han bliver frisk, eller han dør, reise vil jeg alligevel. Jeg er allerede fortrolig med den tanke, jeg kan ikke slippe den nu. Jeg længes efter at gjøre noget godt, og efterlade mig et minde om gode, lyse dage.«

»Ak, Marja Petrovna, jeg frygter for, at De i krigen ikke vil se lyse dage.«

»Hvorfor ikke det? Jeg vil arbeide — deri vil jeg finde lys. Paa hvilken maade det end maatte ske, længes jeg efter at faa tage del i krigen.«

»Tage del! Men vækker den ikke skræk hos Dem? Sig mig det!«

»Ja, det skal jeg. Hvem har sagt Dem, at jeg elsker krigen? Blot . . . ja, hvorledes skal jeg udtrykke det. Krigen er et onde, af den mening er baade De og jeg og mange andre; men den er desuagtet uundgaaelig; enten De nu liker den eller ikke, det er det samme, den vil vedblive at være, og hvis ikke De drager afsted for at slaaes, saa tager man en anden, saa et menneske bliver nu alligevel

lemlæstet eller mister sin helse paa marschen. Jeg er bange for, at De ikke forstaar mig; jeg udtrykker mig daarlig. Ser De, efter min mening er krigen en almen elendighed, en almen lidelse, at undslaa sig derfor er kanske undskyldeligt; men det falder ikke i min smag.«

Jeg taug. Marja Petrovnas ord udtrykte tydeligere min egen, urolige uvilje mod at undslaa sig for at gaa i krigen. Jeg selv følte det, som hun følte og tænkte; men jeg tænkte anderledes.

»Det forekommer mig, at De altid gaar og tænker paa, hvorledes De kan faa udføre Deres tjeneste her,« fortsatte hun, — »hvis man tager Dem til soldat. Min broder har talt til mig om det. De ved, jeg holder meget af Dem som et godt menneske; men dette træk hos Dem synes jeg ikke om.«

»Hvad skal man gjøre, Marja Petrovna! Forskjelligt syn paa sagen. Hvad skal jeg være ansvarlig for? Er det mig, som har begyndt krigen?«

»Hverken De eller nogen af dem, som er død eller vil dø i krigen. De havde nok ogsaa helst villet slippe at gaa i krigen, hvis de havde kunnet; men De vil helst forblive i live her i Petersburg og være frisk og lykkelig, alene fordi De har bekjendte, som beklager at maatte sende en kjending i krigen. Jeg paatager mig ikke at afgjøre, om det kanske er undskyldeligt; men jeg synes nu aldeles ikke om den maade at tage sagen paa.«

Hun rystede energisk sit lokkede hoved og taug.

Saa er det endelig kommet. Idag har jeg faaet paa den graa kappe og har allerede faaet en smag af begyndelsesgrundene af det, som jeg skal lære . . . geværgrebene. For mine øren klinger endnu disse ord:

»Paa stedet hvil! . . . Former to geledder! . . . Giv agt, presenter gevær!«

Og jeg gjorde paa stedet hvil, formerede to geledder og klirrede med geværet. Og naar jeg efter nogen tids forløb har opnaaet tilstrækkelig færdighed i disse ting, saa er vi dygtige til at bruges i krigen, og man sætter os da i en vaggon, fører os afsted og fordeler os i regimentet for at udfylde de hul, som bliver efter de faldne.

Naa ja, det er nu det samme, nu er det forbi; jeg tilhører ikke længer mig selv, men driver med strømmen; det er nu bedst ikke at tænke, ikke at reflektere, men tage enhver livets tilskikkelse uden kritik og først da hyle, naar det gjør ondt.

Man har i kasernen givet mig rum i en egen afdeling for priviligerede; dette rum adskiller sig fra de andre deri, at der der ikke er briske, men sengesteder, i hvilke der vel at merke er temmelig skiddent. Hos de ikke privilegerede rekruter er der aldeles afskyeligt. Før man fordeler dem omkring i regimenterne, maa de leve i en uhyre lade, et forhenværende ridehus; dette hus er afdelt i to etager; man giver dem halm og overlader dem forresten selv at indrette sig, saa godt de selv forstaar det. Den gang, som gaar midt efter huset, er bedækket med sne og smuds, der bliver bragt ind udenfra af folk, som stadig trækker frem og tilbage; alt dette

smuds har blandet sig med halmen og danner en klissen masse; halmen i sengene, der støder frem til denne gjennemgang, er heller ikke særdeles ren. Nogle hundrede mand staar, sidder eller ligger der i grupper; det er hovedsagelig folk fra landet: en veritabel ethnografisk udstilling.

Jeg opsøgte landsmænd fra mit distrikt. Høie, plumpe lillerussere i nye bondedragter og lammeskindshuer laa der trykkede tæt op til hinanden uden at tale. Der var en ti stykker af dem.

»Goddag, brødre!«

»Goddag!«

»Er det længe, siden I reiste hjemmefra?«

»Det er alt to uger. Og hvem er De?« spurgte en af dem mig. Jeg sagde mit navn, der syntes dem alle bekjendt. De blev nu lidt livligere og mere pratsomme, siden de havde truffet en landsmand.

»Er det kjedeligt her?« spurgte jeg.

»Ja vist er det kjedeligt! Meget kjedeligt. Hvis vi endda havde faat gjøre os færdig, før vi skulde afsted; men det gik saa fort, ak min Gud!«

»Hvor sender man eder hen nu?«

»Ja, hvem ved! Man siger mod tyrken . . .«

»Har I lyst til at gaa i krigen?«

»Hvad er der for noget at se?«

Jeg begyndte nu at snakke med dem om byen hjemme, og erindringerne om hjemmet løste tungerne. Man begyndte ogsaa at fortælle om et bryllup, som nylig havde fundet sted der paa hjemstedet, om at man for at kunne holde dette bryllup havde solgt et par okser, og om at brudgommen

straks efter blev tagen til soldat, derpaa talte man om rettens haandhæver — »gid hundrede djævle red ham lige i gabet«, saa snakkede vi om, at der var lidet jord, og at derfor iaar nogle hundrede mennesker havde brudt op fra flekken Markovka for at udvandre til Amur . . . Samtalen dreiede sig alene om det forgangne; om det fremtidige, om alle strabadser, farer og lidelser, som ventede os alle, talte ingen. Ingen interesserede sig heller for tyrkerne, bulgarerne eller den sag, de nu var dragne ud for at dø for.

En forbigaaende, halvdrukken soldat af lokalregimentet blev staaende lige ved det sted, hvor vi sad, og da jeg atter begyndte at tale om krigen, sagde han meget bydende:

»Disse tyrker maa man hugge ned!«

»Maa man?« spurgte jeg, idet jeg uvilkaarlig maatte smile ved den afgjørende tone i udtrykket.

»Ja vist, herre, saa der ikke bliver noget spor igjen af dem, disse hedninger. Fordi saa mange af os maa lide saa meget for deres skyld! Hvis han f. eks. holdt sig rolig, og alt var fredeligt og stille, da var jeg nu hjemme hos mine forældre og havde det godt. Men naar han begynder at gjøre oprør, da maa vi lide derfor. De kan være rolig for, at det er saa, som jeg siger. Aa, en cigaret, herre, om jeg tør bede!« vendte han sig med ét mod mig og tog med haanden til huen.

Jeg gav ham en cigaret, tog farvel med mine landsmænd og gik hjem, da min fritid nu indtraadte.

»Han gjør oprør, og vi maa lide derfor,« klang

den drukne stemme i mine øren. Det var kort og uklart; men desuagtet kan jeg ikke komme forbi denne sætning.

Hos Lvoffs er der sorg og bekymring. Kusma er meget daarlig, uagtet hans saar ikke afsætter mere materie; han har sterk feber, fantaserer, stønner. Broder og søster har ikke forladt ham alle de dage, jeg var optaget med tjenesten og exercitien. Nu, naar de ved, at jeg maa afsted, er søsteren bleven endnu sørgmodigere, og broderen mørkere i hu.

»Allerede i uniform!« brummede han, da jeg traadte ind i hans af tobaksrøg og bøger opfyldte værelse. »Ak, I mennesker, mennesker . . .«

»Hvad er vi da for slags folk, Vasil Petrovitsch?«

»I lader mig ikke faa ro til at arbeide — se det er det. Man lader mig ikke faa tid til at tilendebringe kurset, men sender mig i krigen; og saa meget jeg endnu har at lære! Dertil kommer endnu dette med Kusma.«

»Naa ja, Kusma ligger antagelig paa det sidste; men hvad skal der saa blive af mig?«

»Kanske ikke Du ogsaa skal dø? Dræber ikke fienden Dig — saa gaar Du fra forstanden og skyder Dig en kugle for panden. Ret som jeg ikke skulde kjende Dig? Og har man kanske ikke eksempler derpaa?«

»Hvilke eksempler? Kjender Du kanske noget lignende? Fortæl, Vasil Petrovitsch?«

»Nei, Du skal faa vente, det skulde kanske være nødvendigt at fordreie hovedet ganske paa Dig. Det vilde være skadeligt for Dig. Jeg ved aldeles intet, ordene faldt blot saa.«

Men jeg trængte ind paa ham, og han fortalte mig sit »eksempel«.

En saaret artillerioffícer fortalte mig det engang. De havde saavidt forladt Kischineff i april straks efter krigserklæringen. Det regnede uafbrudt, veiene blev næsten borte; sølet var der, og det i den grad, at kanonlavetterne og trænvognene sank ned i til akslerne. Det gik saa vidt, at hestene tilslut ikke orkede; man greb da til den udvei at fastgjøre tauge til vognene, og saa maatte folkene trække. Den anden dagsmarsch var skrækkelig: paa sytten verst var der elleve fjelde og mellem dem myrstrækninger. Naar vi kom did, stod vi fast. Regnet strømmede uafladelig, ikke en tør traad havde vi paa os, sultne og udmattede var vi ogsaa; men trække maatte vi. Nu ja, saa trak man og trak, til man faldt bevidstløs med ansigtet ned i sølen. Tilsidst kom vi til en saadan sump, at det var umuligt at komme længer, men desuagtet blev man ved at slide i taugene! Det, som skeede der, sagde officeren til mig, var skrækkeligt. Der var ogsaa en ung doktor der, en af sidste kuld, en nervøs person. Han græd. »Jeg kan ikke,« sagde han, »udholde at se paa dette, jeg rider fremad.« Han red afsted. Soldaterne huggede grene af trærne og dannede næsten en hel flaade, og da først kom man afsted. Da de saa var naaet op paa bjerget med batteriet, fik de se doktoren hænge i et træ . . . Se, der har Du et

eksempel. Manden kunde ikke udholde at se andre pines, og saa skulde Du kanske kunne udholde de samme pinsler . . .«

»Vasil Petrovitsch, er det ikke lettere selv at lide saadanne kvaler end tage livet af sig som denne doktor?«

»Naa ja, jeg ved ikke, om det vil synes let, naar man spænder Dig for vognene.«

»Samvittigheden vil da ialfald ikke plage en, Vasil Petrovitsch.«

»Nei, broder, dette var lidt spidsfindigt. De bør tale med min søster derom; hun er specialist paa det omraade. At analysere en Anna Karenin eller disputere om Dostojevskij, det kan hun; det emne er vist allerede behandlet i en eller anden roman. Farvel, hr. filosof.«

»Han satte i en godmodig latter og rakte mig haanden.

»Hvorhen skal De?«

»I kliniken.«

Jeg gik ind i Kusmas værelse. Han var vaagen og følte sig bedre end ellers, efter hvad Marja Petrovna forklarte mig; hun veg ikke et øieblik fra hans leie. Han havde endnu ikke seet mig i uniform; synet af mig gjorde et ubehageligt indtryk paa ham.

»Skal Du blive her, eller sender man Dig til arméen?« spurgte han.

»Jeg skal afsted; ved Du ikke det?«

Han taug.

»Ja, det er jo sandt; men jeg havde glemt det.

Jeg har ondt for at huske og tænke nu, broder . . . Ja, reis da! Det er nødvendigt.«

»Og Du, Kusma Fomitsch!«

»Hvad mener Du med dit »og Du«? Er det kanske ikke sandt, som jeg sagde? Har Du gjort Dig særlig fortjent til, at man skulde gjøre undtagelse med Dig? Gaa, dø! Der gives mennesker, som er nyttigere end Du, arbeidsommere end Du, og De maa ogsaa afsted . . . Læg teppet tilrette . . . saa tak!«

Han talte stille, med en understrøm af harme, ligesom han vilde hævne sig paa en for sin sygdom.

»Ja, det er sandt, det Du der siger, Kusma. Men gaar jeg da ikke? Protesterer jeg kanske for mit personlige vedkommende? Hvis det var saa, vilde jeg jo kunne forblive her uden videre; det er ikke vanskeligt at faa det til. Men jeg gjør det ikke; man fordrer, at jeg skal gaa, og jeg gaar. Men alligevel kan jeg i det mindste have min egen mening om dette.«

Kusma laa med øinene ufravendt fæstede i taget, ret som han ikke hørte paa mig. Tilsidst vendte han sit hoved mod mig:

»Tag ikke mine ord, som de var sagt,« sagde han. »Jeg er nu mat og nervøs og ved virkelig ikke selv, hvorfor jeg er saa eggende. Jeg er bleven saa stridssyg; sandsynligvis er det døden, som nærmer sig.«

»Hold dog op, Kusma, og fat mod! Saaret er rent, det begynder at gro, alt tyder paa det bedste. Nu bør Du ikke tale om døden, men om livet.«

Marja Petrovna saa paa mig med sine store,

sørgmodige øine, og jeg kom derved pludselig til at erindre, hvad hun sagde mig for to uger siden: »nei, han vil ikke blive frisk, han vil dø.«

»Og om jeg nu virkelig blev frisk? Det vilde være godt,« sagde Kusma med et svagt smil. »Man sender Dig afsted for at slaaes, og Marja Petrovna og jeg skal komme efter; hun som barmhjertig søster, og jeg som læge. Og hvis Du bliver saaret, skal jeg pleie Dig, som Du nu har gjort med mig.«

»Snak ikke mere nu, Kusma Fomitsch,« sagde Marja Petrovna. »De har ikke godt af at tale saa meget, og det er nu tillige tid, at vi maa begynde at pine Dem.«

Han overgav sig til vor behandling; vi tog af forbindingen og begyndte vort arbeide paa det brede, sønderskaarne bryst. Og da jeg rettede vandstraalen paa det blottede kjød, paa det som perlemor glinsende nøgleben, mod den blaa aare, som gik over hele saaret og nu laa der ren og fri, akkurat som det ikke skulde være et saar paa et levende menneske, men et anatomisk præparat, da kom jeg til at tænke paa andre saar, som er langt frygteligere baade efter sin egenskab og antal, saar, som ovenikjøbet er bibragte ikke ved et blindt, ubevidst tilfælde, men ved menneskers fuldt bevidste virksomhed.

Jeg skriver ikke i denne bog et ord om, hvad der foregaar hjemme, og hvad jeg der maa gaa igjennem. Alle de taarer, hvormed min moder møder

mig og altid følger mig, den trykkende taushed, der altid opstaar, naar vi sidder tilbords alle, den forekommende venlighed hos mine brødre og søstre, alt dette er tungt at se og høre, og endnu tungere er det at skrive derom. Naar jeg tænker paa, at jeg om en uge skal skilles fra alt, som er mig dyrebart i verden, da svelger jeg graaden . . .

Endelig kommer afskedens time. Imorgen tidlig, før det bliver rigtig lyst, skal vor afdeling afsted med jernbanen. Man tillod mig at tilbringe den sidste nat hjemme, og jeg sidder alene i mit værelse, for sidste gang. For sidste gang! Kjender den, som ikke har prøvet betydningen af et saadant ord, hele bitterheden heri? For sidste gang tage afsked med sin familie, for sidste gang gaa ind i sit lille værelse og sætte sig til bordet, der er oplyst af den velbekjendte, lave lampe og belæsset med bøger og papir. En hel maaned har jeg ikke rørt ved mine papirer. For sidste gang tager jeg dem i haanden og ser paa det paabegyndte arbeide. Det er afbrudt og ligger nu dødt, ufuldbaaret, meningsløst. Istedetfor at fuldende det maa Du gaa sammen med tusinder af dine ligemænd til verdens ende, fordi historien behøver dine fysiske kræfter. Dine aandelige behøver ingen. Hvad vedkommer det, at Du i mange aar har uddannet dem, præpareret Dig for at anvende dem et eller andet sted? Den uhyre, for Dig ukjendte organisme, hvoraf Du udgjør et atom, har

besluttet at skjære Dig fra og kaste Dig bort. Og hvad kan jeg gjøre mod et saadant ønske, Du

. . . Du — Du lille taa? . . .

Dog nu er det nok. Det er paa tid at lægge sig og se til at faa søvn: imorgen maa jeg staa meget tidlig op.

Jeg bad om, at ingen skulde følge mig paa stationen. Saadant følge koster bare overflødige taarer. Men da jeg alt sad i kupeen, der var propfuld af folk, følte jeg en saadan hjerteklemmende ensomhed, en saadan sorg, at det forekom mig, jeg skulde have givet alt i verden for at kunne faa tilbringe blot nogle faa minuter med en af mine nærmeste. Endelig slaar den bestemte tid; men toget rører sig ikke; der var noget, som hindrede det. Der hengik en halv time, en time, halvanden; men det blev fremdeles staaende. Denne halvanden time kunde jeg have tilbragt hjemme . . . Kanske nogen der ikke holder det ud og kommer . . . Nei, de tror jo alle, at toget er gaaet; ingen vil komme til at tænke paa nogen forsinkelse. Men desuagtet, maaske . . . jeg ser i den retning, hvorfra man kunde komme. Aldrig har tiden gaaet saa sent.

De gjennemtrængende toner af den trompet, som blæste til samling, bragte mig til at fare sammen. De soldater, som var gaaet ud af kupeerne og havde flokket sig paa platformen, skyndte sig at indtage

sine pladse. Straks sætter toget sig i bevægelse, og jeg ser ingen.

Dog jo, jeg fik se. Lvoffs, broder og søster næsten løb hen til kupeen, og jeg blev frygtelig glad derved. Jeg erindrer ikke, hvad jeg talte med dem; jeg husker intet andet af det, de sagde til mig, end denne sætning alene: »Kusma er død«.

Med denne sætning slutter optegnelserne i dagbogen.

En uhyre sneslette ligger for os. Hvidklædte høie omringer den, og paa disse høie staar hvide rimede trær. Himmelen er mørk og hænger lavt over os. Geværer klirrer, tæt paa hinanden følgende kanonskud høres; krudtrøgen bedækker en af høiene og trækker sig langsomt nedover mod sletten. Igjennem røgen kan man skimte en masse, som bevæger sig. Naar man ser stivt paa den, ser man, at denne masse bestaar af mange sorte punkter. Mange af disse punkter rører sig ikke, men andre rykker stadig fremad, de er endnu langt fra maalet, der alene kan sees ved den røgmasse, som stiger op derfra, og uagtet antallet for hvert øieblik bliver mindre og mindre.

En reservebataljon, som ligger paa sneen med geværerne i hænderne, følger denne sorte masses bevægelser med sine tusinde øine.

»De rykker frem, brødre, de rykker frem . . . O, maatte de bare komme fra det med held!«

»Og hvorfor holder man os tilbage her? Naar de fik undsætning, vilde de let kunne slaa sig igjennem.«

»Er Du kjed af livet, kanske?« sagde en gammel soldat mørk til ham. »Lig stille, saalænge man befaler det, og tak Gud for, at Du er i behold endnu.«

»Jeg vil nok blive i behold, onkel, tvil ikke paa det,« sagde den unge soldat med en lystig mine. »Jeg har været med i fire træfninger; men intet har hændt mig! I begyndelsen er man lidt bange, men siden . . . Gud bevare os! Men vor unge herre, som nu er med for første gang, han vil bede Gud om naade. De der, unge herre?«

»Hvad siger Du?« svarte en mager, sortskjegget soldat, som laa ved siden.

»De maa se freidigere paa sagen, herre!«

»Jeg, kjære, jeg er heller ikke saa sørgmodig.«

»Hold Dem til mig, naar det gaar løs. Jeg har været deran før, saa jeg kjender det. Ja, og at vor unge herre ikke løber sin vei, tror jeg. Men engang var der med os en frivillig, som, da vi rykkede frem, og kuglerne begyndte at pibe, kastede ransel og gevær og løb sin vei; men en kugle indhentede ham og rammede ham i ryggen. Man maa ikke løbe sin vei — vi har jo aflagt ed.«

»Vær ikke bange, jeg løber nok ikke,« svarte den unge herre stille. »For kuglen kan man ikke løbe unna.«

»Nei, det ved alle; hvor skal man kunne løbe væk for den. Den er en skjælm . . . Herregud, hvad er det! Vore folk bliver jo staaende!«

Den sorte masse blev staaende og indhylledes ganske i krudtrøg.

»Nu begynder de at skyde, og straks begynder retræten . . . nei, de rykker frem. Hjælp, hellige Guds moder! Naa, en gang til, naa, naa . . . Gud, der falder mange. Og ingen samler dem op.«

»En kugle, en kugle!« lød det pludselig omkring os. Det var ogsaa virkelig noget, som hvinte i luften. Det var en vildfarende kugle, som fløi over reserven. Efter den fulgte en anden, en tredje. Der blev rørelse i bataljonen.

»Bærere!« raabte en.

En saadan kugle havde gjort sin virkning. Fire soldater styrtede hen til den saarede med bærebør. Med ét fik man paa en af høiene ved siden af det sted, mod hvilket angrebet foregik, se smaa figurer af folk og heste, og et øieblik efter hvirvledes op en rund, tyk røgsøile, hvid som sne.

»Krybskytterne sigter paa os!« raabte den muntre soldat. En granat hvinte i luften, der lød et knald. Den muntre soldat stak ansigtet ned i sneen. Da han igjen løftede hovedet, fik han se, at »den unge herre« laa ved siden af ham med ansigtet mod jorden, med udslagne hænder og med halsen unaturlig bøiet. En anden vild kugle havde rammet ham over det høire øie, hvor der var et stort, sort hul.

En nat.

Lommeuret, som laa paa skrivebordet, slog hurtig og ensformig sine to slag. At høre nogen forskjel mellem disse to toner vilde være vanskeligt endog for et fint øre; men eieren, en bleg mand, som sad ved dette bord, forekom urets slag som en hel sang.

»Denne sang er melankolsk og trøstesløs,« sagde den blege mand ved sig selv; »bestandig synger det denne sang, og det gjør det saa merkværdig ensformig, ligesom det skulde være til opbyggelse for mig. For tre, fire, ti aar siden slog uret akkurat ligedan som nu, og om ti aar vil det slaa aldeles ligedan . . . fuldstændig ligedan.«

Den blege mand kastede et mørkt blik paa det, men vendte straks øinene derhen, hvor han uden at se noget før havde havt dem rettede.

»Ved takten af urets gang er hele mit liv gaaet hen med dets tilsyneladende mangfoldighed: med dets sorg og glæde, med dets fortvilelse og henrykkelse, med dets had og kjærlighed. Men først i denne nat, hvor alt sover i den uhyre by og i dette store hus, og naar der ellers ingen lyd høres uden hjertets slag og urets tikken, først nu ser jeg, at alle disse sorger, glæder, henrykkelser og alt, som

er hændt i livet, — at dette kun var ulegemlige fænomener. Det ene jagede jeg efter uden at vide hvorfor; det andet skyede jeg uden at vide af hvilken grund. Jeg vidste ikke dengang, at der i livet kun gives en virkelig eksisterende ting — tiden. Tiden, som skaanselløst gaar frem uden at stanse der, hvor det ulykkelige menneske, som lever i minutet, gjerne vilde holde den fast en stund, tiden, som ikke paaskynder sine skridt en tøddel da, naar virkeligheden er saa tung, at man helst vilde gjøre den til en forbigangen drøm; tiden véd kun en sang, den nemlig, som jeg nu saa pinende tydelig hører.«

Saaledes tænkte han, og uret tikkede og tikkede, uophørlig gjentagende den evige tidens sang. Denne sang bragte ham til at mindes meget.

»Det er isandhed forunderligt. Jeg ved, det pleier at forekomme, at en eller anden egen duft eller en gjenstand af usedvanlig form eller et skingrende musikstykke kan i erindringen fremkalde et helt, oplevet billede fra en fjern fortid. Jeg erindrer saaledes: der døde engang hos mig et menneske; en italiensk liredreier stod tilfældigvis foran det aabne vindu, og i det samme øieblik, som den syge havde sagt sine sidste, usammenhængende ord og, idet han kastede hovedet tilbage og rallede i dødskampen, lød det forgnavede motiv af »Martha«:

»Jagtens færd
kan enhver
af en kvinde lære,
øiets pil, mundens smil hendes vaaben ere.«

Siden den tid har hvergang, naar jeg er kommen til at høre denne melodi — til denne dag har jeg

hørt den en gang imellem: det absurde i livet vil aldrig dø hen — for mine øine straks fremstillet sig en sammenklemt pude og paa den et blegt ansigt. Og naar jeg ser en begravelse, begynder straks den lille lirekasse at spille mig i øret:

»Jagtens færd
kan enhver
af en kvinde lære . . .«

»Fy, hvor hæsligt! . . . Ja, hvad var det nu, jeg begyndte at tænke paa: Se, det var det: hvoraf det kommer, at uret, til hvis klang jeg forlængst synes at skulle være vant, minder mig om saa mangt og meget? Mit hele liv. »Husk, husk, husk . . .« Jeg husker! Ja, jeg husker altfor godt, endog det, som det vilde være bedst ikke at huske. Ved disse minder fordreier mit ansigt sig, min næve knytter sig og slaar vred mod bordet . . . Se, slaget overdøvede urets sang; et øieblik hører jeg den ikke; men det varede bare et øieblik, hvorefter den paany lød fræk, egensindig og haardnakket.

»Husk, husk, husk . . .«

O, ja, jeg husker. Jeg behøver ikke at tænke længe efter. Hele mit liv — se, der er det saa klart, saa klart! Man skulde kunne have nogen glæde i det!

Han skreg dette høit ud med kvalt stemme; struben snøredes sammen paa ham. Han troede, han saa hele sit liv foran sig; han erindrede en række hæslige og mørke billeder, hvori han var den handlende person; han erindrede alt smudset i sit liv, rodede op i sin sjæls skidne minder, men fandt

ikke et eneste rent og lyst punkt der, og var overbevist om, at der ikke var blevet noget andet tilbage i hans sjæl end smuds.

»Ikke blot — ikke blevet tilbage; men aldrig har der været noget andet der,« rettede han sig.

En svag, sky stemme hviskede til hans sjæl fra en fjern krog og sagde:

»Det er nok; var der intet andet deri?«

Han hørte ikke paa denne stemme — eller idetmindste gav han sig selv udseende af, at han ikke hørte paa den, og fortsatte med at pine og plage sig.

Alt i min erindring har jeg nu gjennemrodet, og det forekommer mig, at jeg har ret, at der intet bliver igjen for mig, hvor jeg kan sætte foden for at gjøre det første skridt fremad. Hvorhen fremad? Jeg ved ikke, men bare væk fra denne forbandede kreds. Ingen støtte i det forbigangne, fordi alt er løgn, alt er bedrag. Ogsaa jeg løi og bedrog mig selv uden betænkning. Saaledes skuffer bedrageren andre, idet han anstiller sig som den rige mand, fortæller om sine rigdomme, som han har her og der, som han »ikke har modtaget«, men som virkelig eksisterer, og laaner saa penge tilhøire og venstre. Hele mit liv har jeg styrtet mig selv i gjæld. Nu er afregningsterminen kommen — jeg er bankerot, og det med ond, men fuld bevidsthed . . .

Med en slags egen nydelse gjennemtænkte han disse ord. Han var ligesom stolt deraf. Han mærkede ikke, at han, naar han kaldte hele sit liv et bedrag og trak sig ned i smudset, da sagde den værste løgn i verden, løgn mod sig selv. Thi

i virkeligheden vurderede han sig selv aldeles ikke saa lavt. Havde en sagt ham bare en tiendedel af det, som han denne lange aften anklagede sig selv for — paa hans ansigt vilde da ikke vist sig skammens rødme i bevidstheden om bebreidelsens sandhed, men vredens. Han vilde da ogsaa have forstaaet at svare den anklagende, der krænkede hans stolthed, som han nu selv, syntes det, saa ubarmhjertig traadte i støvet.

Han selv? Han kom i den tilstand, at han ikke længer kunde sige om sig selv: jeg selv. I hans sjæl talte visse stemmer; de talte forskjelligt; men hvilken af disse stemmer der tilhørte ham selv, hans jeg, kunde han ikke længer forstaa. Den første stemme i hans sjæl, den tydeligste, pinte ham med bestemte, endog smukke talemaader. Den anden stemme, uklar, men paatrængende og vedholdende, overdøvede undertiden den første. »Pin Dig ikke til døde,« sagde den: — »til hvad nytte? Det er bedre at bedrage indtil enden, bedrag alle! Bring verden til at tro, at Du er anderledes, end Du virkelig er, og Du vil faa det godt.« Der var endnu en tredje stemme, den nemlig, som spurgte: »Er det ikke nok nu, var der virkelig intet deri?« men denne stemme talte sky og neppe hørlig. Han anstrengte sig ikke for at høre paa den heller.

Bedrag alle . . . Bring verden til at tro, at Du er anderledes, end Du er . . . Som om jeg ikke har anstrengt mig for at gjøre det hele mit liv? Som om jeg ikke har bedraget, som om jeg ikke har spillet en farcerolle? Men kom der noget »godt« ud deraf? Deraf er det kommet, at jeg nu endog skjærer ansigter som

en skuespiller, at jeg nu endog ikke er det, som jeg i virkeligheden er. Men ved jeg da ogsaa, hvad jeg i virkeligheden er? Jeg har forviklet mig altfor meget i grublerier for at faa vide det. Men det er det samme, jeg føler, at jeg her nogle timer i rad skjærer ansigter og taler til mig selv ynkelige ting, som jeg selv ikke tror paa, jeg siger dem endog nu, lige før døden. Eller er det virkelig ikke lige før døden? Jo, jo, jo!« raabte han høit, idet han hver gang trykkede mod bordkanten med næven. — »Tilslut er det dog nødvendigt at komme ud af dette virvar. Knuden er knyttet saa, at man ikke faar den op igjen; den maa hugges over. Hvorfor trække det længer ud, pine sin sjæl, som ogsaa uden dette er sønderslidt i filler? Hvorfor, naar det engang er besluttet, sidde her som en billedstøtte fra kl. 8 til nu?«

Og hurtig trak han en revolver ud af sidelommen paa sin pels.

II.

Han havde virkelig siddet paa det samme sted fra kl. 8 om aftenen til kl. 3 om natten.

Kl. 7 om aftenen paa denne hans livs sidste dag gik han ud fra sin bolig, leiede en slæde, satte sig sammenkrummet op i slæden og kjørte til den anden ende af byen. Der levede hans gamle ven, en læge, der, som han vidste, den dag vilde være gaaet i teatret med sin hustru. Han vidste, at han ikke vilde træffe dem hjemme; men han var

heller ikke kjørt afsted for at træffe sammen med dem. Som nær bekjendt af huset vil man tilstede ham adgang til kabinettet, og det var blot det, som behøvedes.

Ja, de vil sikkerlig slippe mig derind; jeg vil sige, at jeg nødvendigvis maa skrive et brev. Bare ikke Dunjascha falder paa at blive staaende hos mig der i kabinettet . . . »Nu, gamle, kjør fortere!« raabte han til kusken.

Kusken var en liden mand med en af alderdom krummet ryg, en styg hals, omviklet med et broget skjærf, der stak frem under den meget brede frakkekrave, og med gulgraa lokker, der bølgede frem under den store, runde hue — han smeldte med tungen, trak i tømmerne, smeldte en gang til og begyndte at tale hurtig med brusten stemme.

»Vi skal snart være fremme, tvil ikke paa det, Deres velbaarenhed. Naa, naa! . . . din rakker! For en hest, Gud forlade mig! Naa!« Han gav den af pisken, hvorpaa den svarede med en let bevægelse med halen. »Jeg er ogsaa glad ved at tjene Dem; men slig en hest husbonden har givet mig! . . . Herskaberne blir sinte; men hvad skal man gjøre? Og husbonden siger: »Du,« siger han, »bedstefader, er gammel, saa tag da et gammelt dyr! I vil da være alderskamerater,« siger han. Og vore unge karle ler. De ler i vilden sky; hvad bryr de sig derom? Men man ved jo, de forstaar ikke noget?«

»Forstaar de intet?« spurgte den kjørende, der paa samme tid sad og tænkte paa, hvorledes han skulde hindre, at Dunjascha kom ind i kabinettet.

»Nei, de forstaar intet, Deres velbaarenhed, de forstaar intet; hvorfra skulde de vel kunne forstaa noget! De er dumme, de unge. I gaarden hos os er jeg den eneste gamle. Skal man da fornærme en gammel mand? Jeg har nu levet i verden i otte aartier; men de griner haansk mod mig. Jeg har tjent 23 aar som soldat . . . Det er vist, de er dumme . . . Naa, gamle! Vil Du ikke afsted!«

Han gav igjen hesten af pisken; men da den ikke tog mindste notis af slaget, tilføiede han:

»Hvad skal man gjøre med den; den er jo rigtignok ogsaa gaaet ind i sit 21de aar. Se der, Du slaar med halen . . .«

Paa en oplyst talskive paa et ur, der var sat i et af vinduerne i en stor bygning, viste viserne halv otte.

»De maa alt have taget afsted,« tænkte den kjørende om doktoren og hans hustru. »Kanske alligevel endnu ikke . . . Bedstefader, jag ikke paa for min skyld! Kjør roligere; jeg har ingen hast.«

»Ja vel, ja vel, det har ingen hast,« sagde den gamle fornøiet. »Saa er det bedst at kjøre sagtere. Naa, gamle!«

De kjørte en stund tause. Saa blev den gamle dristigere.

»Sig mig noget, herre,« begyndte han pludselig, idet han vendte sig mod sin passager, hvorved han viste sit knoklede, rynkede ansigt med tyndt, graat skjeg og røde øienlaag — »hvorledes kan noget saadant komme over et menneske? Der var en kusk hos os, han hed Ivan. Det var en ung gut

paa 25 aar, eller kanske lidt mindre. Og hvem ved, hvoraf det kom, at han lagde haand paa sig.«

»Hvem?« spurgte passageren sagte og hæst.

»Ivan, ja, Ivan Sidoroff. Han levede sammen med kuskerne. Det var en glad gut og arbeidsom, det maa jeg rentud sige. Men hvad var det for et menneske! Naa, se, en mandag, efterat vi havde spist til aften, lagde vi os for at sove. Men Ivan lagde sig uden at spise til aftens. Hans hoved vilde sprænges, sagde han. Vi sov; men han stod op om natten og gik. Ingen havde seet det. Om morgenen gik vi ud for at spænde for, saa hang han der i stalden. Han havde taget sæletøiet ned af spigeren, lagt det ved siden — og saa fæstet tauget der . . . Ak, Du store Gud! Dengang gik det mig tungt gjennem hjertet. Men hvad for en aarsag kan der da været til, at kusken hængte sig? Hvoraf kan det komme, at en kusk gaar hen og hænger sig. Det er forunderligt.«

»Hvorfor da?« spurgte passageren, idet han hostede og med skjælvende hænder hyllede sig fastere ind i sin pels.

»Saadanne tanker eksisterer ikke hos en kusk. Arbeidet er tungt, møisommeligt; om morgenen, naar det hverken er lyst eller morgenrøde, saa spænd for og ud! Som man ved i frost og kulde. Han kan da bare faa varme sig lidt i vertshuset, saa afsted for at skrabe til sig, saa han faar fulde to femogtyvere, og derpaa hjem — og sove. Da har man ondt for at faa tænke. Men derimod en af Deres lige, herre, naa, ja, det ved man, de faar meget i hovedet af denne maden.«

»Af hvad for en mad?«

»Af den fine mad. Fordi naar herren er staaet op, tager han paa sin slaabrok, drikker te, og saa gaar han op og ned i værelset. Han gaar; men synden lurer overalt. Jeg har ogsaa selv seet det, saa jeg ved det. Der var i regimentet hos os, i Tenginsk — jeg gjorde dengang tjeneste i Kaukasus — en løjtnant, fyrst Vichljajeff; man satte mig til oppasser hos ham . . .«

»Stop, stop!« sagde passageren med ét. »Se der, hen til lygtepælen. Herfra gaar jeg tilfods.«

»Som De vil; tilfods, ja vel tilfods. Mange tak, Deres velbaarenhed!«

Kusken vendte om og forsvandt i snefoget, og passageren gik mørk sin gang fremad. Efter ti minuters forløb steg han ad hovedtrappen op til tredje etage, ringte paa en dør, som var beklædt med grønt tøi og forsynet med en blank, lysende kobberplade. Endeløse, syntes han, de faa minuter var, før man aabnede døren. Han var henfalden i sløv selvforglemmelse; alt var forsvundet; saavel den pinefulde fortid som den anløbne, gamle kusks snak, der paa en underlig maade i rette tid havde tvunget ham til at gaa resten af veien tilfods, ja endog selv den hensigt, i hvilken han var kommen hid. For sine øine havde han kun den grønne dør med de sorte uldbaand, som var fastslaaede med broncestifter, ja i hele verden var der for ham intet uden den.

»Aa, Aleksej Petrovitsch!«

Det var Dunjascha, som med et lys i haanden aabnede døren.

»Herren er netop taget afsted med sin frue; de er just gaaet ned ad trappen. Men traf De dem ikke?«

»Er de gaaet? Hvor kjedeligt!« løi han med en saa rar stemme, at Dunjascha, som stod og saa ham i øinene, satte op et meget tvilende ansigt; — »men det var alligevel ikke saa nødvendigt. Hør, Dunjascha, lad mig faa gaa et øieblik ind i herrens kabinet . . . Kan jeg?« spurgte han med en undselig stemme; »jeg maa skrive en billet . . . det er nu en saadan sag . . .«

Overtalende, med bønfaldende øine saa han paa hende uden at tage tøiet at sig eller vige fra pletten. Dunjascha blev ganske konfus.

»Men hvad er det, Aleksej Petrovitsch . . . har jeg da nogensinde . . . det er ikke første gang!« sagde hun krænket. »Værsgo'!«

»Isandhed, hvortil alt dette, hvorfor siger jeg alt dette? Hun gaar dog efter mig. Jeg maa se til at sende hende væk. Men hvorhen? Hun har sikkert gjettet noget; kanske skjønner hun det alt.«

Dunjascha havde aldeles ikke gjettet noget, uagtet hun i høieste grad var forbauset over gjestens underlige mine og opførsel. Hun var bleven alene tilbage i hele leiligheden og var glad ved at tilbringe, om det saa blot var fem minuter, med et levende væsen. Hun satte lyset paa bordet og blev staaende ved døren.

»Gaa da, gaa for Guds skyld,« sagde han i tankerne til hende. Han satte sig til bordet, tog et blad papir og begyndte at tænke, medens han hele

tiden følte Dunjaschas blik, som, forekom det ham, læste hans tanker.

»Peter Nikolajevitsch,« skrev han, idet han stansede efter hvert ord, — »jeg har været hos Dig i en meget vigtig sag, som . . .«

»Som, som,« hviskede han, — men hun blev staaende og staaende. — »Dunjascha, gaa efter et glas vand til mig,« sagde han med ét høit og skarpt.

»Ja, saa gjerne, Aleksej Petrovitsch.« Hun vendte sig og gik.

Da reiste gjesten sig ra stolen og gik paa taaspidserne hen til sofaen, over hvilken hang doktorens revolver og sabel, som han havde brugt i den tyrkiske krig. Let og hurtig aabnede han klappen paa hylstret, rev revolveren ud, stak den i sidelommen paa sin pels, tog af en liden taske, som hang ved hylstret, nogle patroner, som han ligeledes puttede i lommen. Efter tre minuters forløb var det glas vand, som var bragt tilstede af Dunjascha, uddrukket, det ufuldendte brev forseglet, og Aleksej Petrovitsch tog hjemover. »Der maa blive en ende paa det, der maa blive en ende paa det!« hvirvlede det i hans hoved. Men han gjorde dog ikke en ende paa det, straks efterat han var kommen hjem; han gik ind i sit værelse og lukkede døren, kastede sig uden at tage overtøiet af i en lænestol, betragtede et fotografi, en bog, tegningerne paa tapetet, lyttede til urets tikken, der laa forglemt paa bordet, og hensank i tanker. Og saaledes blev han siddende uden at røre en muskel til langt paa nat indtil det øieblik, da vi traf ham.

III.

Revolveren vilde længe ikke op af den trange lomme; men da den saa endelig laa paa bordet, viste det sig, at alle patroner, undtagen en, havde forstukket sig ind mellem foret i pelsen. Aleksej Petrovitsch tog pelsen af, skulde til at tage en kniv for at sprætte foret op og paa den maade faa patronerne ud, men betænkte sig, idet han fortrak sine fortørrede læber til et skjelende smil og holdt inde:

»Hvorfor umage sig? En er jo nok.«

»O ja, en af disse usle tingester er nok til at bringe alt til at forsvinde for bestandig. Hele verden vil forsvinde; ingen anger mere, ingen saaret egenkjærlighed, ingen bebreidelse mod sig selv, ingen mennesker, som er fulde af had, men alligevel udgiver sig for at være gode og ligefremme, mennesker, som man gjennemskuer og foragter, men for hvilke man alligevel anstiller sig elskværdig og som slig en, der elsker det gode. Der vil ikke mere findes noget bedrag overfor en selv og andre, der vil da alene være sandhed, den evige ikketilværelses sandhed.«

Han hørte sin stemme; han stod ikke og tænkte slig, men talte det høit ud. Men det, som han sagde, forekom ham ækelt.

»Altid detsamme . . . Man dør, man tilføier sig selv døden — og det kan umulig gaa for sig uden snak. For hvem er det da man paraderer? For sig selv. Ak, det er nok, nok, nok . . .« gjentog han med udmattet, sænket stemme, og med skjælvende hænder anstrengte han sig for at aabne mekanismen paa revolveren. Tilslut gik den op;

den med fedt smurte patron gik ind i aabningen paa løbet: hanen trak sig op af sig selv. Intet kunde længer hindre hans død; revolveren, dette officersvaaben, var et mesterstykke, døren var laaset, og ingen kunde komme ind.

»Nu, Aleksej Petrovitsch!« sagde han, idet han trykkede kolben fast.

»Men brevet?« for det pludselig gjennem hans hoved. — »Kan man da dø uden at efterlade sig en linje?«

»Hvorfor, til hvem? Alt vil jo forsvinde, der vil da intet mere være; hvorfor skal jeg da det . . .«

»Ja, saa er det. Men jeg vil alligevel skrive. Skulde jeg ikke, om blot en gang, kunne udtale mig ganske frit, uden at genere mig for nogen — og da hovedsagelig — for mig selv? Dette er jo et sjeldent, meget sjeldent, et enestaaende tilfælde.«

Han lagde revolveren bort, tog et brevark ud af en skuffe og skrev, efterat han først havde maattet bytte flere penne, som ikke vilde skrive godt, men gik i stykker og ødelagde papiret, saa han maatte kassere flere ark: Petersburg, 28de november 187*. Saa løb hans haand af sig selv henover papiret, idet han dannede ord og sætninger, som han selv dengang neppe forstod.

Han skrev, at han døde rolig, fordi han intet havde at beklage; livet er en eneste stor løgn; mennesker, som han havde elsket, — hvis han da virkelig havde elsket nogen og ikke blot anstillede sig for sig selv, som om han gjorde det — var ikke istand til at holde ham tilbage, fordi de havde

tabt al tillokkelse. Og de, som ikke havde tabt den, havde ingen saadan at tabe; men interessen for ham havde de ligefrem mistet, saasnart han havde forstaaet dem. Han forstod ogsaa sig selv, skrev han, han forstod, at der hos ham foruden løgn intet andet fandtes; naar han i sit liv havde gjort noget, da var det ikke skeet af længsel efter det gode, men af forfængelighed; endvidere, at han ikke havde undladt at gjøre det, som var ondt og til ulykke, af mangel paa slette egenskaber, men af modløs frygt overfor menneskene. Han holdt sig ikke destomindre, skrev han, ikke for slettere end »I, som bliver igjen for at lyve til eders dages ende«, og han bad dem ikke om tilgivelse, men døde med foragt overfor dem, en foragt, der ikke var mindre end den, han nærede overfor sig selv. Og ved enden af brevet sled sig ud af ham følgende bitre, vanvittige sætning:

»Lev vel, I mennesker! Lev vel, I blodtørstige, ansigtskjærende abekatte!«

Han havde blot igjen at undertegne brevet. Dog, da det var færdigt, følte han, at han var varm; blodet var steget ham til hodet og bankede i hans svedbedækkede tindinger. Han glemte nu baade revolveren, og at han, naar han befriede sig fra livet, tillige befriede sig fra heden, stod derfor op, gik hen til vinduet og aabnede det. En dampende frost strømmede ham imøde. Sneen var ophørt at falde, himmelen var ren; paa den anden side af gaden straalede i maaneskinnet en blendende hvid have, overtrukket med rim. Nogle stjerner blinkede paa den fjerne, rene himmel; en af dem

var klarere end de andre og brændte med rødagtig glans.

»Arktur,« hviskede Aleksej Petrovitsch. »Hvor mange aar er det, siden jeg saa Arktur? Det var endda i gymnasiet, da jeg studerede . . .«

Han havde ikke lyst til at vende øinene fra stjernerne. Et menneske gik hurtig forbi paa gaden, bankende haardt med sine frosne ben mod fortauget, hyllende sig tættere ind i sin kolde frak; en vogn for afsted, knagende med hjulene mod den haardfrosne sne; en kusk med en tyk herre kjørte forbi; Aleksej Petrovitsch blev fremdeles staaende som stivfrosset.

»Det maa dog skè!« sagde han tilsidst.

Han gik hen til bordet. Fra vinduet hen til bordet var i alt to favne; men han syntes, at det var et langt stykke at gaa. Da han var kommet frem og havde taget revolveren, gjenlød gjennem det aabentstaaende vindu en fjern, men klar, skjælvende klang af en klokke.

»En klokke!« sagde Aleksej Petrovitsch forundret, dermed lagde han revolveren igjen paa bordet og satte sig i lænestolen. —

IV.

»Klokken!« gjentog han. »Hvorfor hører man klokken nu?«

»Ringer den til messe, kanske? Til bøn . . . En kirke — kvælende hede. Vokslys. En gammelagtig pope, fader Michail, forretter messen med

klagende, skjælvende stemme; forsangeren synger bas. Jeg vil sove; gjennem vinduet dæmrer morgenrøden. Min fader, som staar ved siden af mig, bøier hovedet, gjør hurtig smaa korstegn; i mængden af mænd og kvinder bag os gjør man uophørlig dybe buk . . . Hvor længe det er siden! . . . Saa længe, at det næsten synes utroligt, at det nogensinde har været virkelighed, at jeg selv engang har seet det og ikke blot har læst derom etsteds eller hørt derom af nogen. Nei, nei, det var saaledes alt, og dengang var det bedre. Ja, og ikke blot bedre; men det var smukt. Hvis det havde været saa nu, hvorfor skulde det da være nødvendigt at anskaffe sig en revolver.

»Gjør en ende paa det!« hviskede en tanke til ham. Han saa paa revolveren og strakte haanden ud efter den, men tog den straks tilbage igjen.

»Er Du ræd?« hviskede en tanke.

»Nei, jeg er ikke ræd; det er ikke det. Der er intet skrækkeligt deri. Men klokken — hvorfor ringede den?«

Han saa paa sit ur.

Det maa være til fromesse. Folk gaar til kirke; mange bliver lettere deraf. Saa siger man i det mindste. Forresten husker jeg, at jeg ogsaa blev lettere. Jeg var der engang som gut. Siden gik det over, forsvandt. Intet vilde nu kunne gjøre mig lettere. Det er sandt.

»Sandt! I et saadant øieblik er sandheden funden.«

Og øieblikket syntes uundgaaeligt. Han vendte sagte hovedet og saa igjen paa revolveren. Det var

en stor en af system Smit og Wesson, engang blaa anløbet; men nu var den afbleget paa grund af den lange vandring i doktorens hylster. Den laa paa bordet med kolben mod Aleksej Petrovitsch saaledes, at han kunde se det afslidte træ med den indfæstede ring til snoren, et stykke af patronhylsen tilligemed den spændte hane og enden af løbet, der pegte hen imod væggen.

»Se, der er døden. Jeg maa tage den, vende den rundt . . .«

Paa gaden var det stille; ingen kjørte eller gik forbi. Under denne stilhed lød der fra det fjerne en anden klokke; tonerne trængte sig ind gjennem det aabentstaaende vindu hen til Aleksej Petrovitsch. De talte et for ham fremmed sprog; men der var deri noget høitideligt, betydningsfuldt og festligt. Der lød slag paa slag, og da klokken lod den sidste, skjælvende lyd høre og svandt hen i det fjerne, var det, som om Aleksej Petrovitsch tabte noget.

Klokken gjorde sin virkning; den mindede et forvirret menneske om, at der endnu findes noget udenom hans egen, lille verden, som nu pinte ham og drev ham til selvmord. Uimodstaalig veltede erindringerne ind paa ham, stykkevis og sammenhængsløs, alle var de som nye for ham. Denne nat havde han allerede overtænkt meget, kaldt meget og mangt tilbage i erindringen, han havde indbildt sig, at han huskede hele sit liv, at han saa sig selv tydelig. Nu følte han, at han ogsaa havde en anden side, den nemlig, hvorom den svage stemme i hans sjæl havde talt.

V.

Husker Du, da Du var liden gut, da Du levede med din fader i den afsides liggende landsby? Han var en ulykkelig fader, din fader, og Dig elskede han over alt i verden. Husker Du, hvorledes vi to sad i de lange vinteraftener, han med sine regnskaber, Du med din lille bog. Talglyset brændte med en rød flamme, mattere og mattere, indtil Du tog lyssaksen og pudsede det. Det var din forretning, og Du udførte den saa rigtig, at fader hvergang hævede sine øine fra den store forretningsbog og med sit vante sørgmodige og venlige smil saa paa Dig. Hans og dine øine mødtes.

»Se her, papa, hvor meget jeg allerede har læst,« sagde Du og viste de gjennemlæste sider, som Du holdt sammentrykket med fingrene.

»Læs, læs, lille ven!« sagde fader tilfreds og fordybede sig paany i sine regnskaber.

Han tillod Dig at læse alt, fordi alene det gode blev igjen i den kjære guts sjæl, tænkte han. Og Du læste og læste uden at forstaa alt, men dog opfattende billederne klart, omend paa din barnlige maade.

»Ja, dengang syntes alt slig, som det var. Det røde var ogsaa rødt, og ikke blot noget, som reflekterede røde straaler. Dengang var der ikke for de modtagne indtryk fuldtfærdige former — ideer, i hvilke mennesket lægger alt det følte uden at bekymre sig, om formen er god eller om den er revnet og styg. Og hvis Du elskede nogen, saa vidste Du, at Du elskede ham; der var ingen tvil derom.

Et smukt, spodsk ansigt saa ham i øinene og forsvandt.

»Og hende? Har jeg ogsaa elsket hende? Det lader sig ikke negte, vi har leget nok med følelser. Men, saa forekommer det mig, dengang talte og tænkte jeg oprigtig . . . Hvormange kvaler var det ikke! Og da lykken kom, viste den sig overhoved ikke at være lykke, og om jeg dengang virkelig kunde have befalet tiden: »Vent, stop, her er det godt«, saa vilde jeg dog have betænkt mig, om jeg skulde give en saadan befaling eller ikke. Og saa igjen, meget snart, var det allerede nødvendigt at jage tiden fremad . . . Men ikke tænke paa det nu! Jeg maa tænke paa det, som var, og ikke paa det, som syntes at være.

Men deraf var der meget lidet igjen; alene barndommen. Og af den var der i erindringen kun blevet tilbage usammenhængende brokker, som Aleksej Petrovitsch nu med graadighed gav sig ifærd med at samle.

Han kom da til at huske det lille hus, sovekamret, hvor han sov ligeoverfor sin fader. Han huskede det røde forhæng, som hang over faderens seng; hver aften, naar han holdt paa at sovne ind, saa han paa dette teppe og fandt paa dets underlige mønstre altid nye figurer: blomster, vilde dyr, fugle, menneskeansigter. Han huskede morgenen med lugten af straa, hvormed man varmede op. Den lille Nikolai havde allerede baaret hele gangen fuld af straa og stak hele fanger deraf i ovnen. Det brændte lystig og klart og røg med en behagelig, lidt skarp lugt. Lille Aleks var allerede færdig til

at sidde foran ovnen en hel time; men faderen raabte paa ham, at han skulde komme og drikke te, hvorefter undervisningstimen skulde begynde. Han huskede, hvorledes han ikke kunde decimalbrøken, og hvorledes faderen af alle kræfter anstrengte sig for at gjøre ham den begribelig.

Det forekommer mig, at han selv dengang ikke var sikker i den, tænkte Aleksej Petrovitsch.

Og saa kom — bibelhistorien. Den syntes lille Aleks bedre om. Underlige, uhyre fantastiske billeder. Kain, og saa Josefs historie, kongerne, krigene. Og saaledes som ravnene bragte profeten Elias brød! Og saadant et billede, som stod derved: Elias sad paa en sten med en stor bog, og to fugle fløi til ham med noget rundt i nebbet.

»Papa, se: ravnene bringer brød til Elias; men vor tyveravn stjæler alt fra os.«

En tam ravn med rødt neb og ben — saaledes havde Nikolai udtænkt det — hopper paa siden henad sofaryggen og anstrenger sig med udstrakt hals for at rive en skinnende bronceramme ned af væggen. I denne ramme stod et akvarelportræt af en ung mand med haaret glattet over tindingerne, han var klædt i mørkegrøn uniform med epauletter, høi rød krave og et lidet kors i knaphullet. Det var papa for tyve aar siden.

Ravnen og portrættet svævede forbi hans blik og forsvandt.

Og saa hvad? Saa stjerner, en hule, en krybbe. Jeg husker, at krybbe var for mig et aldeles nyt ord, uagtet jeg fra før af vidste af saadanne baase i heste-

stalden og i fjøset. Denne krybbe forekom mig at være noget ganske særeget.

Det nye testamente lærte man ikke saaledes som det gamle, ikke af en tyk bog med billeder i. Faderen fortalte selv Aleks om Jesus Kristus og læste ofte hele sider af evangeliet.

»Og naar en slaar Dig paa den høire kind, saa vend ogsaa den venstre til. Forstaar Du, Aleksis?«

Og faderen begyndte paa en lang forklaring, som Aleks ikke hørte paa. Pludselig afbrød han sin lærer.

»Papa, husker Du, da onkel Dmitrij Ivanovitsch kom? Ser Du, dengang gik det akkurat saa: han slog sin lille Thomas i ansigtet; men Thomas blev staaende, og onkel slog ham paa den anden side. Thomas blev fremdeles staaende. Jeg havde ondt af ham og begyndte at græde.«

»Ja, dengang begyndte jeg at græde,« — sagde Aleksej Petrovitsch, reiste sig fra sin lave stol og begyndte at gaa frem og tilbage i værelset — dengang begyndte jeg at græde!«

Han havde frygtelig ondt af disse taarer af den seksaarige gut, det gjorde ham ondt at tænke paa den tid, da han kunde græde af, at man i hans nærværelse slog et vergeløst menneske. —

VI.

Den kolde luft trængte stadig ind af vinduet; ligesom hvirvlende damp veltede den ind i værelset, hvor det allerede begyndte at blive koldt. Den

store, lave lampe med en uigjennemsigtig kuppel stod paa skrivebordet og brændte klart, men lyste blot ned paa bordet og over et stykke af gulvet og dannede der en skjælvende, rund, lys flek; forresten var det halvmørkt i værelset; han kunde skimte et bogskab, en stor sofa, nogle andre møbler, paa væggen et speil, der reflekterede det oplyste skrivebord, og en høi figur, som urolig bevægede sig fra det ene hjørne af værelset til det andet, otte skridt frem og otte tilbage, strøg hvergang forbi i speilet. Af og til stansede Aleksej Petrovitsch ved vinduet; en kold damp trængte om hans hede hoved, mod hans blottede hals og bryst. Han skalv, men blev ikke afkjølet. Han vedblev med at rode op i sine afbrudte, sammenhængsløse erindringer, idet han kaldte tilbage i hukommelsen mange smaa detaljer, forvirrede sig i dem, men kunde ikke forstaa, hvad for noget af interesse eller vigtighed der var i dem. Alene dette vidste han, at han indtil sit tolvte aar, da faderen sendte ham til gymnasiet, havde levet et ganske andet indre liv, og huskede, at han da havde havt det bedre.

Men hvad er det, som drager Dig didhen, til dette halvt bevidste liv? Hvad var det, som var godt i disse barneaar? Det var et eneste barn og en eneste voksen mand, en »ligefrem« mand, som Du selv kaldte ham efter hans død. Du havde ret, det var en »ligefrem« mand. Hurtig og let afbrødes hans liv, efterat det først havde tilintetgjort alt det gode, som han i sin ungdom havde tilegnet sig; for livet havde siden ikke bragt ham noget saadant.

Kraftløs henlevede han sit liv i afmægtig kjærlighed, som han helt og holdent viede Dig . . .

Aleksej Petrovitsch tænkte paa sin fader og følte nu for første gang efter mange aar, at han elskede ham trods al hans ubetydelighed. Han ønskede nu, om blot et minut, at hensættes i sin barndom, i landsbyen, i det lille hus, og trykke sig op til dette forglemte menneske, trykke sig op til ham akkurat som i barneaarene. Lysten efter denne rene og ligefremme kjærlighed, som alene børnene og enkelte rene, uberørte naturer af de voksne kjender, var kommen over ham.

Men er det da muligt, at denne lykke, denne evne at være sig bevidst, at man tænker og taler sandhed, kan vende tilbage? Hvormange aar er der ikke gaaet, siden jeg følte den! Man taler ivrig, næsten som oprigtig, men i sjælen sidder altid en orm, som gnaver og suger. Denne orm — det er tanken, som spørger: min ven, lyver Du ikke alt dette? Tror Du virkelig selv det, som Du nu siger?

I Aleksej Petrovitsches hode dannede sig endnu en, tilsyneladende urimelig sætning:

»Men tænker Du ogsaa virkelig, hvad Du tænker?«

Den var urimelig; men han forstod den.

Ja, dengang tænkte jeg alene det, som jeg tænkte. Jeg elskede min fader og vidste, at jeg elskede ham. Herre! Gaves der blot en egte, uforfalsket følelse, som ikke døde hen i mit indre jeg. Der er jo dog en verden! Klokken mindede mig om den. Da den lød, huskede jeg kirken, huskede

folkemassen, huskede det virkelige liv. Se der gjælder det at gaa ud af sig selv og at elske. Og elske saaledes, som børnene gjør. Som børnene . . . se deri er alt sagt . . .

Han gik hen til bordet, aabnede en af skufferne og begyndte at rode i den. En liden mørkegrøn bog, som han engang havde kjøbt for dens merkelige billigheds skyld, laa i et hjørne. Glad greb han den. De smaa blade med to spalter fint tryk løb gjennem hans fingre, kjendte ord og sætninger vaagnede i hans hukommelse. Han begyndte at læse fra den første side og læste fremover og han glemte den sætning, for hvis skyld han havde søgt bogen frem. Sætningen havde han forlængst læst og forlængst glemt. Da han kom til den, blev han slagen over det storslagne indhold, der var udtrykt i ni ord.

»Uden at I omvender eder og bliver som børn . . .«

Han syntes, at han forstod alt.

»Forstaar jeg, hvad disse ord betyder? Omvende sig og blive som børn! . . . Det betyder . . . ikke sætte sig selv først i alt. Rive ud af sit hjerte denne fæle afgud, dette misfoster med uhyre mave, dette modbydelige jeg, der som en orm gnaver sjælen og altid fordrer ny og ny næring. Og hvor skal jeg faa saadan fra? Du har jo allerede fortæret alt. Alle kræfter, al tid var viet din tjeneste. Snart har jeg næret Dig, snart tilbedt Dig; uagtet jeg hadede Dig, har jeg dog tilbedt Dig, idet jeg bragte Dig alt det gode, som var givet mig, som offer. Men se nu, nu er det slut dermed, slut, slut . . .«

Han gjentog dette ord, idet han fortsatte at gaa op og ned i værelset; men hans gang var nu kraftløs, han ravede som en drukken, idet hodet laa ned mod hans af stønnen arbeidende bryst, og tørrede ikke sit af taarer vaade ansigt. Benene negtede tjeneste; han satte sig, trykkede sig ind i et sofahjørne, lænede sig med albuerne mod kanten, lagde ansigtet i hænderne og græd som et barn. Længe varede denne afmagt; men der var ingen pine deri. Den bitre sindstilstand, som han ved sine refleksioner var kommen i, svandt lidt; taarerne randt, og det lettede ham; han var ikke skamfuld over, at han græd; hvem der end i dette øieblik var traadt ind i værelset, vilde ikke have bevirket, at han havde holdt sine taarer tilbage, disse taarer, der betog ham hans had. Han følte nu, at ikke alt endnu var slugt af den afgud, som han saa mange aar havde tilbedt, at han endnu havde kjærlighed og selvfornegtelse, og at det endnu lønnede sig at leve for at give denne rest fra sig. Men hvorhen, til hvilken sag — det vidste han ikke, og i dette øieblik behøvede han heller ikke at vide, hvor han skulde bære sit skyldbetyngede hode hen. Han erindrede den sorg og lidelse, som han havde seet i sit liv, en virkelig, jordisk sorg, overfor hvilke alle hans i ensomhed lidte kvaler intet betød, og han forstod, at han maatte gaa derhen, til denne sorg, tage sin del i den, og saa først vilde freden komme ind i hans sjæl.

Skrækkeligt; da kan jeg ikke længer leve paa egen resiko og regning; jeg maa, uigjenkaldelig maa jeg da binde mig til det almindelige liv, føle kvaler

og glæde, had og kjærlighed, ikke for et eget alt opslugende og intet til erstatning givende jeg, men for den for menneskene almindelig gjældende sandhed, som bestaar i verden, hvor meget jeg end skriger, den sandhed, som taler til sjælen, trods alle anstrengelser for at undertrykke den. Ja, ja! gjentog Aleksej Petrovitsch i en skrækkelig bevæget stemning; alt dette er sagt i den grønne bog, det er sagt for bestandig og i sandhed. Man maa »omvende sig«, dræbe sit eget jeg, kaste det væk . . .

»Men hvad nytte for Dig, afsindige?« hviskede en stemme.

Men en anden, forhen sky og neppe hørlig, tordnede som svar:

»Ti! Hvad nytte har han da af, at han sønderflenger sig selv?«

Aleksej Petrovitsch sprang op og strakte sig i hele sin høide. Dette argument bragte ham i begeistring: En saadan begeistring havde han aldrig følt hverken over noget jordisk held eller over kvindelig kjærlighed. Denne begeistring fødtes i hans hjerte, rev sig ud af ham, strømmede frem som en varm, bred bølge, for gjennem alle hans lemmer, opvarmede og oplivede for et øieblik det af kulde stive, ulykkelige væsen. Tusen klokker klang festlig. Solen straalede blendende, oplyste hele verden og forsvandt . . .

— — — — — — — — — — — — — —

Lampen, som havde brændt hele natten, lyste svagere og svagere og sluknede tilslut ganske. Men i værelset var der ikke længer mørkt; det lyste af

dagen. Dens rolige graa lys trængte stedse sterkere og sterkere ind i værelset og oplyste sparsomt det afskudte vaaben, brevet med de vanvittige forbandelser, der laa paa bordet, og midt i værelset — et menneskeligt legeme med et roligt og lykkeligt udtryk i ansigtet.

Et møde.

De skjælvende sølvstriber, som maanelyset kastede henover havfladen, strakte sig langt, langt hen i det fjerne; udenfor disse lysstriber var havet mørkt, sort. Bølgernes regelmæssige brusen trængte sig frem til den mands øre, som stod der paa en høi og saa udover havet; endnu mørkere end selve havet var silhouetterne af de skibe, som laa og vuggede paa havnen; en kolossal dampbaad (sandsynligvis en engelsk, tænkte Vasil Petrovitsch) laa midt i maanelysstriben og sendte hvislende sin damp ud i luften, hvor den forsvandt; fra havet steg en fugtig, salt luftning op. Vasil Petrovitsch, som før aldrig havde seet noget lignende, havde sin fornøielse af at staa og betragte havet, maanelyset, dampskibene, skibene, og for første gang i sit liv indaandede han med velbehag sjøluften. Med ryggen vendt mod byen blev han længe staaende der og nyde denne for ham nye følelse. Han var først idag kommen til denne by og skulde nu tilbringe mange, mange aar her. Bag ham paa boulevarden spadserede et broget publikum; snart taltes der russisk, snart et andet sprog; snart lød de rolige stemmer af stedets ærværdige borgere, og saa unge damers muntre snak, snart var det høilydte og lystige stemmer af de

halvvoksne gymnasiaster, som spadserede der to eller tre i følge. Et latterudbrud fra en af disse grupper bragte Vasil Petrovitsch til at vende sig om. Den muntre folkevrimmel gik forbi; en af de unge herrer talte noget med en kvindelig gymnasiast; hans kamerater afbrød støiende hans intime og, som det syntes, undskyldende tale.

»Tro ham ikke, Nina Petrovna! Det er løgn alt! Det er opspind af ham!«

»Det er aldeles sandt, Nina Petrovna; det var ikke min skyld.«

»Hvis Dé, Schevijrjoff, endnu engang understaar Dem at narre mig . . .« svarede den unge pige med en paatagen høitidelig stemme.

Vasil Petrovitsch fik ikke høre slutningen af sætningen, fordi menneskemassen fjernede sig mere og mere. Et halvt minut senere lød der igjen nye latterudbrud i mørket.

»Dette er altsaa den mark, som jeg som en beskeden pløier for fremtiden skal dyrke,« tænkte Vasil Petrovitsch, for det første, fordi han var udnævnt til lærer ved det derværende gymnasium, og for det andet, fordi han yndede at udtrykke sig billedlig, selv om han ikke engang udtalte sin tanke høit.

»Ja, arbeide vil der nok blive i denne beskedne stilling,« tænkte han, idet han igjen satte sig ned paa bænken med ansigtet vendt mod havet.

»Hvor er mine fantasier om et professorat, om forfatterry, om et stort navn? Krudtet strakte ikke til til saa høitflyvende planer, broder Vasil Petrovitsch. Prøv nu at arbeide her!«

Smukke behagelige tanker dukkede nu frem i den nye gymnasiallærers hoved. Han tænkte paa, hvorledes han lige fra de første klasser af hos gutterne vilde efterspore »den guddommelige gnist«, hvorledes han vilde støtte de ungdommelige naturer, som stræbte at afryste mørkets aag; hvorledes der under hans ledelse skulde udvikles unge, friske kræfter, fremmede for døgnlivets smuds, og endelig, hvorledes der af hans elever med tiden skulde blive fremragende mænd . . . Ogsaa andre billeder dukkede op i hans fantasi: Selv sidder han som en gammel, graahaaret lærer hjemme hos sig i sin beskedne leilighed og faar besøg af sine fordums elever, hvoraf en er professor ved det og det universitet, en berømt mand »baade hjemme og i Europa«, en anden — forfatter, fremragende romanist, en tredje bekjendt statsmand. Og alle disse kappes om at vise ham sin agtelse. »Dette er den gode sæd, som blev saaet i min sjæl, da jeg var ung; den har gjort mig til en mand, høitærede Vasil Petrovitsch,« siger statsmanden og trykker med følelse sin gamle lærers haand . . .

Forresten beskjæftigede Vasil Petrovitsch sig ikke længe med saadanne høitflyvende ting; hans tanker gik over til andet, som umiddelbart berørte hans nærværende stilling. Han rev ud af sin lomme den nye lommebog, tællede pengene og begyndte saa at regne efter, hvor meget han vilde have igjen, naar alle nødvendige udgifter var dækkede. Skade, at jeg paa veien har sløset bort saa mange penge, tænkte han. — Værelse . . . ja, lad mig sige, 20 rubler om maaneden, kost, vask, te, tobak . . .

Tusen rubler haaber jeg i ethvert fald at kunne lægge tilside i et halvt aar. Sikkert vil jeg her kunne faa privattimer for god betaling, kanske fire, fem rubler pr. time. En følelse af velbehag kom over ham, og han fik saadan lyst til at tage frem af lommen to rekommendationsbreve, som han havde faat med til stedets honoratiores, for for tyvende gang at læse adresserne. Det gjorde han ogsaa, aabnede forsigtig det papir, hvori han havde dem indpakket, men kunde ikke læse adresserne, fordi maanelyset ikke var sterkt nok til, at det kunde skaffe Vasil Petrovitsch denne fornøielse. Sammen med brevene havde han ogsaa indpakket et fotografi. Vasil Petrovitsch holdt det saa, at maanelyset faldt lige paa det, og prøvede, om han kunde se de kjendte træk.

»O, min Lisa!« sagde han næsten høit og sukkede, ikke uden behagelig følelse. Lisa var hans forlovede. Hun var bleven der igjen for at vente, til Vasil Petrovitsch havde faat spart sammen tusen rubler, hvilken sum det unge par ansaa nødvendigt til at sætte hus med for det første.

Med et suk stak han fotografiet og brevene ned i sin venstre sidelomme og gav sig til at tænke paa sit fremtidige egteskabelige liv. Disse tanker forekom ham endnu behageligere end tankerne paa statsmanden, som skulde komme og takke ham for den gode sæd, han havde saaet i hans hjerte.

Langt nede bruste havet, vinden blev friskere. Den engelske dampbaad havde forladt maanelysstriben, som nu skinnede og glitrede i tusinder matglinsende smaabølger, saa langt øiet naaede . . .

langt, langt i det uendelige, stedse klarere og klarere. Han havde ikke lyst til at reise sig fra bænken og rive sig løs fra dette maleri og gaa til sit trange værelse i hotellet. Men det var allerede sent; han reiste sig og gik henad boulevarden.

En herre i let sommerdragt af silke, med straahat, omvunden med et langt musselinsslør (det var den sommerdragt, som stedets spradebasser brugte), reiste sig fra en bænk, som Vasil Petrovitsch netop passerede, og sagde:

»Tør jeg bede Dem om fyr?«

»Vær saa god,« svarede Vasil Petrovitsch. Det røde skin belyste et ham bekjendt ansigt.

»Nikolai, min ven! Er det Dig?«

»Vasil Petrovitsch?«

»Ja, netop ham selv . . . Aa, hvor glad jeg er. Det tænkte jeg dog ikke, det kunde jeg ikke ane!« sagde Vasil Petrovitsch, idet han omfavnede sin ven og kyssede ham tre gange. »Hvorledes er Du kommen hid?«

»Aldeles ligetil. Jeg har faaet ansættelse her. Og Du da?«

»Jeg er ansat som lærer ved gymnasiet her. Jeg er netop nu kommen.«

»Hvor har Du taget ind? Hvis Du bor i hotellet, saa kom nu med det samme og gaa med mig. Jeg er saa glad over at se Dig. Du har vel ikke bekjendte her? Bliv med mig hjem, saa spiser vi sammen til aftens, passiarer og tænker paa gamle dage.«

»Ja, lad os det,« sagde Vasil Petrovitsch enig i forslaget. »Jeg er saa glad, saa glad. Jeg kom

hid som til en ørken — og med ét sligt et glædeligt møde! Kusk, kom hid!« raabte han.

»Du behøver ikke at raabe saa. Sergej, kom hid!« raabte Vasil Petrovitsch's ven rolig. En elegant kalesche kjørte hen til fortauget; eieren hoppede op i. Vasil Petrovitsch blev staaende paa fortauget og stirre paa ekvipagen, de prægtige heste og den tykke kusk.

»Kudrjascheff, er det dine heste?«

»Javist. Det ventede Du vel ikke?«

»Det er underligt . . . Er det virkelig Dig?«

»Hvem anden skulde det vel være end mig? Naa, kom op i vognen, vi har endnu tid nok til at snakke.«

Vasil Petrovitsch steg ind, satte sig ved siden af Kudrjascheff, og vognen rullede larmende afsted henad brolægningen.

Vasil Petrovitsch sad paa bløde puder og vuggede smilende.

»Hvilken sammenligning!« tænkte han. »Hvor længe er det siden, Kudrjascheff var den fattigste student — og nu denne ekvipage!«

Kudrjascheff strakte benene ud paa forsædet og røgte taus sin cigar. Efter fem minuters kjørsel stansede vognen.

»Nu, broder, stig af, saa skal jeg vise Dig min beskedne hytte,« sagde Kudrjascheff, idet han gik ned af stigbrettet og hjalp sin ven af.

Førend gjesten traadte ind i den »beskedne hytte«, kastede han et blik paa dens ydre. Maanen stod bag, saa at forsiden laa i mørke; derfor kunde han bare se, at det var en enetages stenbygning

med ti eller tolv store vinduer. Et skjermtag paa søiler, prydede med forgyldte snirkler, hang over døren. Denne var af massivt egetræ med speilglasvinduer; klinken var af bronce, i form af en fugleklo, som holdt et krystalpolyeder; en skinnende kobberplade bar eierens navn.

»Altsaa dette er din hytte, Kudrjascheff! Men dette kalder jeg ikke hytte, men et lidet palads,« sagde Vasil Petrovitsch, da de gik ind i forværelset, der var monteret med egetræs møbler og en kamin, som med sit sorte svelg gabede imod dem. »Er det virkelig dit dette?«

»Nei, broder, saa vidt er det dog ikke kommet. Jeg bor tilleie. Det er ikke dyrt; halvandet tusen.«

»Halvandet!« sagde Vasil Petrovitsch langtrukkent.

»Det er fordelagtigere at betale halvandet tusen end spolere en kapital, som kan give langt flere procent, naar den bliver sat i omløb. Ja, penge behøver man i massevis, for naar man nu en gang skal bygge, saa kan det ikke blive sligt noget kram.«

»Kram!« raabte Vasil Petrovitsch forbauset.

»Javist, dette hus er der ikke meget ved. Nu, lad os gaa hurtigere . . .«

Vasil Petrovitsch havde imidlertid faaet frakken af og fulgte sin vert. Monteringen af Kudrjaschefts bolig gav hans forbauselse ny næring. En hel række af høie værelser med tavlede gulve og beklædte med kostbare tapeter med guldtryk; en spisestue i egetræs farve, væggene prydede med daarlige modeller af forskjelligt slags vildt, en buffet

med snitverk, et stort rundt bord, paa hvilket en hængelampe af bronce med melkehvid kuppel kastede en hel lysstrøm; en sal med flygel, en mængde forskjellige møbler af bøgetræ, smaa sofaer, skamler, taburetter og stole, kostbare lithografier og slette oljetryk i forgyldte rammer; et modtagelsesværelse som almindelig med silkebetrukne møbler og en mængde unyttige ting. Det saa ud, som eieren pludselig var bleven rig, havde vundet to hundrede tusen kanske, og i en fart havde bygget sig en bolig for at leve paa en stor fod. Alt var kjøbt med én gang, kjøbt, ikke fordi det var nødvendigt, men fordi der i lommen var nok penge, som fandt sig en udvei ved kjøb af ting som et flygel, hvorpaa Kudrjascheff, saavidt Vasil Petrovitsch vidste, kunde spille bare med en finger, et stygt gammelt maleri, et af disse titusinder, som er tilskrevne en andenrangs flamsk mester, et maleri, som ingen ofrede opmerksomhed, et schakspil i kinesisk arbeide, paa hvilket det var umuligt at spille — saa fine og luftige var brikkerne; men i toppen af dem var der i hver inddreiet tre kugler, en indesluttet i den anden, og masser af andre unyttige ting.

Vennerne gik ind i kabinettet. Der var det bekvemmere. Et stort skrivebord, besat med forskjellige nipssager af bronce og porcelæn og fuldt af papirer, skrive- og tegnesager, optog midten af værelset. Paa væggene hang svære, malte plancher og landkort, og under disse stod to lave tyrkiske divaner med silkepuder. Kudrjascheff tog Vasil Petrovitsch om livet og førte ham lige til en af

divanerne og bragte ham til sæde paa de bløde puder.

»Aa, jeg er meget glad, meget glad over at træffe en gammel kamerat,« sagde han.

»Ja, jeg ogsaa . . . Ved Du, jeg er kommen hid ligesom til en ørken, og saa med ét sligt et møde! Ved Du, Nikolai Konstantinijtsch, ved synet af Dig rørte der sig saa meget i min sjæl, saa mange erindringer vaagnede hos mig . . .«

»Om hvad? Om studietiden, om den tid, da man levede saa godt, om ikke just i materiel, saa dog i moralsk henseende. Husker Du . . .«

»Hvad for noget er det, Du mener? Er det, hvorledes vi to aad den elendige pølse? Nok om det, broder; ja det var en kjedelig tid . . . Skal det være en cigar? Regalia imperialia eller hvad den nu heder; jeg ved bare, at den koster en halv rubel stykket.«

Vasil Petrovitsch tog den tilbudte kostbarhed af kassen, afskar med sin pennekniv spidsen, tændte paa og sagde:

»Nikolai Konstantinijsch, det er som en drøm for mig alt dette. Kun nogle aar tilbage — og nu har Du en saadan post.«

»Hvad, post! Post, broder, blæs og væk med den!«

»Hvorledes det? Hvormeget faar Du da?«

»Hvormeget af hvad? Løn?«

»Nu ja, indtægt.«

»Jeg, ingeniør, 2den guvernementssekretær Kudrjascheff — seksten hundrede rubel om aaret.«

Vasil Petrovitsch blev meget lang i ansigtet.

»Men hvorledes kan dette gaa til? Hvorfra faar Du alt dette?«

»Ak, broder, Du er enfoldig! Hvofra? Fra vandet og fra jorden, fra havet og fra fastlandet. Men hovedsagelig herfra, ser Du.«

Med pegefingeren pegte han paa panden.

»Ser Du disse billeder, som hænger paa væggene?«

»Ja, jeg ser dem,« svarede Vasil Petrovitsch; »men nu videre da!«

»Ved Du, hvad det er?«

»Nei, det ved jeg ikke.« Vasil Petrovitsch reiste sig fra sofaen og gik hen til væggen. Den blaa, røde, brune og sorte farve gjorde ham ikke klogere, ligesaalidt som nogle hemmelighedsfulde tal ved de punkterte linjer, der var optrukne med rødt blæk. »Hvad er dette for noget? Er det tegninger?«

»Ja vist er det tegninger; men hvad slags?«

»Sandt at sige, min ven, ved jeg ikke.«

»Disse tegninger her, min kjæreste Vasil Petrovitsch, fremstiller en molo, som skal opføres. Ved Du, hvad en molo er?«

»Naa, ja naturligvis. Jeg er jo lærer i russisk. En molo . . . det er en . . . ja, hvad skal jeg sige . . . nu, en dæmning, ikke saa . . .?«

»Ja vist, en dæmning. En dæmning, som tjener til at danne en kunstig havn. Paa disse tegninger er fremstillet den molo, som nu bygges. Du har vel seet havet fra høiden?«

»Ja vist. Et usedvanligt maleri. Men jeg har ikke lagt merke til bygverkerne.«

»Det er nok ogsaa vanskeligt at se,« sagde Kudrjascheff med latter. »Denne molo, den er næsten hel og holden ikke i havet, Vasil Petrovitsch, men her, paa fastlandet.«

»Men hvor da?«

»Ja, her hos mig og de andre bygmestre: Knobloch, Pujtsikovsky og flere. Dette mellem os, naturligvis. Jeg siger Dig det som ven. Hvorfor stirrer Du saa paa mig? Sagen er ganske ligetil.«

»Hør, det er da frygteligt! Siger Du virkelig sandt? Forsmaar Du virkelig ikke uærlige midler for at opnaa denne komfort? Har virkelig hele din fortid alene tjent til at føre Dig til . . . til . . . Og om dette taler Du saa rolig . . .«

»Stop, stop, Vasil Petrovitsch! Vær saa snil ikke at bruge sterke udtryk. Du siger »uærlige midler«? Sig Du mig først, hvad betyder ærlig, og hvad betyder uærlig? Selv ved jeg det ikke; kanske jeg har glemt det; men jeg tror, at jeg aldrig har vidst det; ja, det forekommer mig, at heller ikke Du egentlig talt ved det, men bare paatager Dig udseendet deraf. Ja, overhoved, hold op med det der; hvorom alting er, det er uhøfligt. Respekt for meningsfriheden! Du siger uærlig; for min skyld kan Du gjerne sige det; men udskjeld ikke mig; jeg skjelder Dig jo ikke ud for, at Du ikke har en eneste mening som jeg. Alt, broder, afhænger af anskuelsen, af synspunktet; men eftersom der gives mange slags saadanne anskuelser og synspunkter, saa lad os ikke bry os om det, men gaa ind i spisestuen, drikke en dram og tale om andre morsomme ting.«

»Ak, Nikolaj, Nikolaj, det gjør mig ondt at se paa Dig.«

»Det kan Du gjerne; Du kan græmme Dig, saameget Du vil. Lad det bare gjøre Dig ondt, det gaar over! Da vænner Du Dig dertil. Og naar Du har vænnet Dig dertil, vil Du selv sige: Hvad for et faarehoved jeg dog er! Ja, det vil Du sige; husk paa mit ord. Kom nu, lad os drikke et glas og glemme disse vildfarne ingeniører; derfor har vi ogsaa en hjerne, at vi skal fare vild . . . Og Du, min kjære skolemester, hvormeget vil Du tjene?«

»Det er det samme for Dig.«

»Naa, for eksempel?«

»Jeg vil tjene tre tusen, iberegnet privattimer.«

»Naa, ser Du; at plage sig hele sit liv med privattimer for en tre tusen. Jeg derimod, jeg sidder og ser paa; vil jeg, arbeider jeg, vil jeg ikke, saa kan jeg lade det være; hvis jeg faldt paa at ligge hele dagen paa sofaen og spytte i taget, saa kunde jeg det ogsaa. Og penge . . . saamange penge, at de . . . de er for os en intetsigende ting.«

I spisestuen, hvor de var gaaet ind, var alt beredt til aftensmaden. Kold roastbif taarnede sig som et høit bjerg, bokser med konserver med brogede vignetter og grelle tegninger. En hel række flasker stod der paa bordet. Vennerne drak først en dram og begyndte saa at spise. Kudrjascheff spiste langsomt og med afbrydelser; han var aldeles fordybet i sin beskjæftigelse.

Vasil Petrovitsch spiste og tænkte, tænkte og spiste. Han var meget urolig og vidste ikke, hvad han skulde gjøre. Efter sin overbevisning skulde

han straks forladt sin gamle vens hus for aldrig mere at gaa did.

»Det er jo et stjaalet stykke,« tænkte han, idet han stak en bid i munden og drak vin, som hans gavmilde vert havde skjænket i. »Og er ikke det, som jeg nu selv gjør, simpelt af mig?«

Mange saadanne tanker for gjennem den fattige lærers hoved; men disse tanker blev ikke til nogen fast beslutning, og bag dem skjulte sig en hemmelig stemme, som raabte til ham:

»Naa, hvad angaar det mig?«

Vasil Petrovitsch følte, at han ikke var istand til at afgjøre dette spørgsmaal, og blev siddende.

»Naa ja, hvad angaar det mig; jeg vil gjøre mine iagttagelser,« gik det gjennem hans hoved som en undskyldning for ham, hvorefter han ogsaa blev skamfuld for sig selv. »Hvad behøver jeg at gjøre iagttagelser for, er jeg kanske forfatter?«

»Læg mærke til sligt et kjød som dette,« begyndte Kudrjascheff, »saadant faar Du ikke i hele byen.« Og han fortalte Vasil Petrovitsch en lang historie om, hvorledes han engang havde spist middag hos Knobloch, og hvorledes hans værdighed blev imponeret ved den udmerkede roastbif, som blev serveret, hvorledes han fik vide, hvor han fik kjøbt saadant kjød, og hvorledes han tilslut selv fik fat i det.

»Du er just kommen til rette tid,« sluttede han sin fortælling om kjødet. »Har Du nogensinde spist noget sligt?«

»Ja, det er virkelig en udmerket roastbif,« svarede Vasil Petrovitsch.

»Fortrinlig, min ven. Jeg holder af, at alt er saa godt som muligt. Men hvorfor drikker Du ikke? Stop, saa skal jeg skjænke vin i til Dig.«

Saa fulgte en ikke mindre lang historie om vinen, en historie, hvori en engelsk skibskaptein, et handelshus i London, den samme Knobloch og toldvæsenet havde roller. Mens Kudrjascheff fortalte, nippede han til vinen, og jo mere han drak, desto muntrere blev han. Paa hans blege kinder kom røde flækker, hans tale blev hurtigere og livligere.

»Men hvorfor er Du saa taus?« spurgte han tilslut Vasil Petrovitsch, som virkelig forholdt sig aldeles stum, mens han hørte paa lovtaler over kjød, vin, ost og andre delikatesser, som prydede ingeniørens bord.

»Ak, min ven, man maa være oplagt.«

»Oplagt . . . tøv! Jeg ser, Du er endnu stødt over mine fortrolige meddelelser. Jeg beklager, beklager meget, at jeg har sagt det; vi vilde have spist til aftens med meget større hygge, hvis ikke denne forbandede molo . . . Du gjør bedst i ikke at tænke paa det, Vasil Petrovitsch, lad det fare . . . Vasenka, spyt paa det, ja gjør det! Hvad skal man gjøre, ven, jeg har skuffet dine forhaabninger. Livet er ikke en skole. Jeg ved forresten ikke, hvorlænge Du vil vedblive at være et sligt dydsmønster.«

»Kjære, gjør ingen formodninger angaaende mig,« sagde Vasil Petrovitsch.

»Føler Du Dig krænket? . . . Sandelig, Du vil ikke holde Dig længe. Hvad er det, som har skjænket Dig din koldblodighed? Er Du nu kanske aldeles rolig? Tænker Du kanske ikke hver dag

paa, om dine handlinger stemmer overens med dine idealer, og overbeviser Du Dig ikke hver dag om, at de ikke gjør det? Er det kanske ikke sandt? Drik, vinen er god.« Han skjænkede sig et glas, holdt det op mod lyset, smagte paa det, smækkede med læberne og drak det ud.

»Ser Du, kjære ven, Du tror kanske, at jeg ikke ved, hvad det er for slags tanker, som nu sidder i hovedet paa Dig? Meget nøie kjender jeg dem; Du tænker nu: Hvorfor sidder jeg her hos dette menneske? Behøver jeg ham kanske? Kan jeg da ikke leve uden hans vin og cigarer? . . . Stop, stop, lad mig faa tale ud! Jeg tror aldeles ikke, at Du sidder hos mig for vinen og cigarernes skyld. Aldeles ikke. Selv om Du virkelig var svært indtaget i dem, vilde Du alligevel ikke være nogen snyltegjest. Det falder meget tungt at være det. Du sidder her og taler med mig, simpelthen fordi Du ikke kan afgjøre, om jeg virkelig er en forbryder eller ei. Du kan ikke blive oprørt, se det er sagen. Det er naturligvis meget krænkende for Dig, fordi i dit hoved er de forskjellige overbevisninger rubricerede, og naar jeg, din fordums ven, skulde anbringes i en af dem, vilde jeg blive en simpel skurk; men imidlertid er Du dog ikke istand til at nære had til mig. Dine overbevisninger og dine følelser kommer i strid med hverandre, og jeg bliver dog tilslut din kamerat, en brav gut, ja man kunde sige et godt menneske; Du ved jo, at jeg ikke er istand til at krænke nogen . . .«

»Stop, Kudrjascheff! Hvor har Du faaet alle disse sager fra?« Vasil Petrovitsch pegte med haanden. »Du siger selv, at det er fremmed gods

— altsaa maa Du have gjort dem uret, som Du har taget det fra.«

»Det er let at sige, »hvem jeg har taget det fra«. Jeg tænker og tænker, hvem jeg har gjort uret i det stykke, men kan ikke finde det ud. Du ved ikke, hvorledes det gaar for sig. Jeg skal fortælle Dig det, og Du vil kanske være enig med mig i, at det ikke vil være saa let at udfinde, hvem har lidt uretten.«

Kudrjascheff ringte. En apatisk tjenerskikkelse i sort frak kom.

»Ivan Pavlijtsch, bring mig den plan, som hænger mellem vinduerne i mit kabinet. Du skal se, Vasil Petrovitsch, hvilket storartet verk; jeg begynder i sandhed nu at finde poesi i det.«

Ivan Pavlijtsch bragte forsigtig et uhyre blad, som var opklæbet paa lærred. Kudrjascheff tog det, skjøv talerkenerne omkring sig tilside, ligeledes flaskerne og glassene og lagde planen paa den af rødvin flekkede dug.

»Se her,« sagde han, »det er tversnittet af vor molo; se her er langsnittet. Ser Du den blaa farve? Det er havet. Dybden er her saa stor, at en opmuring fra bunden vilde være umulig; derfor maa vi først gjøre istand en seng for moloen.«

»En seng?« spurgte Vasil Petrovitsch. »En underlig benævnelse.«

»En seng af store stene, som hver er mindst en kubikfod stor.«

Kudrjascheff skruede saa af sin urkjæde en miniaturpasser af sølv og tog med den længden af en liden linje paa planen.

»Se her, Vasil Petrovitsch, — dette er en favn. Hvis vi nu med den maaler bredden af sengen, saa vil vi finde, at den er næsten femti favne. Sengen er ikke smal, ikke sandt? En stenmasse af denne bredde vil blive opført indtil seksten fod under overfladen. Naar Du nu tænker Dig sengens bredde og den noksaa betydelige længde, vil Du kunne gjøre Dig en idé om størrelsen af denne stenmasse. Undertiden, ved Du, kommer der hele dagen kolos paa kolos, ladede med stene, og kaster sin ladning i havet; men maaler man, finder man, at det monner ubetydelig. Det ser ud, som stenene blev kastede i et bundløst dyb . , . Sengen er her paa planen betegnet med skiddengrøn farve. Det gaar imidlertid fremad, medens man fra kysten begynder et andet arbeide. Paa denne seng bliver nu ved hjælp af dampkraner nedfiret uhyre, kunstige stenblokke, terningformede stenkolosser, som er fremstillede af kiselsten og cement. Hver af disse stene har en størrelse af en kubikfavn og veier mange hundrede pud. Ved dampkraft bliver de løftede, vendte og lagt i rækker. Det er en eiendommelig følelse, naar man med en let haandbevægelse bringer en saadan kolos til at hæve sig og synke, alt eftersom man vil. Man føler da den menneskelige aands magt. Dette er altsaa de kubiske stenblokke, ser Du,« han viste med passeren. »De lægges lagvis, til de naar havfladen næsten; herpaa kommer saa de tilhugne stene, der danner det øverste lag. Nu har Du et begreb om, hvad det er for et arbeide; det staar ikke langt tilbage for de ægyptiske pyramider. Se, nu har Du i almindelige træk det arbeide, som

allerede har varet nogle aar, og som endnu vil vare, Gud ved hvormange . . . Det vilde være ønskeligt, om det varede rigtig længe . . . Forresten, hvis det vil gaa som i den sidste tid, vil vi ikke opleve den tid, naar det blir færdigt.«

»Naa, og saa videre?« spurgte Vasil Petrovitsch efter lang taushed.

»Videre? . . . Vi sidder blot rolig her og modtager vore penge.«

»Af din fortælling ser jeg endnu ikke muligheden af at kunne modtage usedvanlige indtægter.«

»Det kommer af, at Du er ung! Vi er forresten, tror jeg, jevnaldrende; det er altsaa blot erfaringen, som Du mangler, men som har gjort mig ældre og klogere. Sagen er nemlig den: Du ved, at der paa ethvert hav er storme? Disse er det altsaa, som gjør sin virkning. Hvert aar river de bort en del af sengen, og vi til at lægge en ny.«

»Desuagtet indser jeg ikke muligheden.«

»Vi lægger sengen,« fortsatte Kudrjascheff rolig, »her paa papiret, paa planen, fordi det blot er paa planen, at stormen ødelægger den.«

Vasil Petrovitsch var aldeles forbløffet.

»Fordi bølgerne i virkeligheden ikke kan ødelægge sengen, da de blot naar en høide af otte fod. Vort hav er intet ocean, og selv i oceanet vilde en saadan molo som vor holde stand; men hos os, under to favnes dybde, der hvor sengen begynder, er altid stille. Hør her, Vasil Petrovitsch, hvorledes det gaar for sig. Om vaaren, efter høst- og vinterstormene, samles vi og opstiller det spørgsmaal: Hvor meget af sengen er ødelagt det forløbne aar?

Vi tager planerne for os og gjør anmerkninger. Naa, og saa skriver vi did, hvor vi skal: Stormene har af det paabegyndte ødelagt saa og saa mange kubikfavne. Saa faar vi til svar: Pokker ta' eder; byg, lap paa det! — Naa, saa lapper vi.«

»Hvad lapper I da egentlig?«

»Vore lommer lapper vi,« sagde Kudrjascheff vittig og lo derover.

»Nei, det er umuligt, umuligt!« skreg Vasil Petrovitsch, sprang op fra stolen og begyndte at løbe op og ned i værelset. »Hør her, Kudrjascheff, Du ødelægger Dig dermed . . . for ikke at tale om det umoralske i en saadan fremgangsmaade . . . Jeg vil blot sige, at I alle vil blive grebne i dette, og Du vil gaa tilgrunde, komme til Sibirien. Gud, Gud, det er vore forhaabninger, vore støtter! En saa talentfuld, hæderlig mand — og med ét . . .«

Vasil Petrovitsch kom rent i ekstase og talte længe og heftig. Men Kudrjascheff røgte rolig sin cigar og mønstrede sin ophidsede ven.

»Ja, Du kommer sikkert til Sibirien,« sluttede Vasil Petrovitsch sin filippiske tale.

»Det er langt did, kjære ven! Du er et underligt menneske, ser jeg; Du forstaar intet. Er jeg da den eneste . . . hvorledes skal jeg paa høfligste maade udtrykke mig . . . som har slige erhverv? Alt i vor omgivelse stjæler — saagar luften, synes jeg. Fornylig kom til os en ung mand og begyndte at spille den ærlige og skrive korrespondancer til aviser. Hvad var resultatet? Vi lod ham forsvinde. Det vil vi altid gjøre. En for alle, alle for en. Tror Du, at et menneske vil være sin egen fiende? Den,

som beslutter sig til at røre ved mig, han vil derved bringe sig selv til at vakle.«

»I er altsaa alle lige skyldige?«

»Alle uden undtagelse! Enhver tager saa meget, han kan . . . ingen tager det med platonisk ærlighed . . . Hvorom var det, vi nys talte? Jo, om hvem jeg foruretter. Sig, hvem? Den ringeste af vore brødre, kanske? Naa, hvori? Jeg øser jo ikke lige ud af kilden, jeg tager det, som er forhaanden, tager det, som allerede er taget, og hvis jeg ikke tager det, saa gjør en anden det, som ikke er bedre end jeg. I det mindste lever jeg ikke som et svin og har ogsaa saa at sige aandelige interesser; jeg abonnerer paa en hel hob aviser og tidsskrifter. Der skriger man bestandig om videnskab, civilisation og . . . Hvorledes kunde vi da bevise denne civilisation i virkeligheden, hvis vi ikke var folk med midler? Og hvem vilde da give videnskaben midler til at gjøre fremskridt, hvis ikke vi, velhavende folk, gjorde det? Men disse maa dog have et sted, hvorfra de kan faa det. Ad saakaldte hæderlige veie . . .«

»Ak, hold op, Nikolai Konstantinovitsch; sig ialfald ikke det sidste ord.«

»Ord? Hvad, vilde det være bedre, din hyklerske sjæl, om jeg vilde lyve, ikke retfærdiggjøre mig? Ja, vi stjæler, hører Du det? Og hvis jeg skal sige sandheden, saa stjæler Du ogsaa.«

»Nei, hør, Kudrjascheff!«

»Jeg behøver ikke at høre paa Dig,« sagde Kudrjascheff med latter. »Du, min ven, er ogsaa en røver under velgjørenhedens maske. Naa, sig

mig engang, hvori bestaar din beskjæftigelse, dit kald? Tror Du kanske, at dit arbeide er værd de faa groschen, som man betaler Dig for det? Nærer Du kanske det haab, at dine anstrengelser vil uddanne i det mindste ét dygtigt menneske? Tre fjerdedele af dine elever vil blive saadanne som jeg, og en fjerdedel saadanne som Du, d. v. s. velmenende, karakterløse nathuer. Naa, døm selv! Fortjener Du virkelig de penge, som man betaler Dig? Bryst Dig ikke altfor meget af din ærlighed!«

»Kudrjascheff, tro mig, denne samtale er uudholdelig for mig!«

»Men for mig aldeles ikke.«

»Jeg ventede ikke i Dig at træffe en saadan!«

»Det undrer mig ikke; menneskene forandrer sig, følgelig ogsaa jeg; men i hvilken retning jeg vilde forandre mig, det kunde Du ikke gjette; Du er jo ingen profet.«

»Man behøver ikke at være profet for at haabe, at en hæderlig ungdom vil blive en hæderlig borger.«

»Ak, lad os holde op med dette; sig ikke et saadant ord til mig. En hæderlig borger! Men hvorfra, fra hvilken lærebog har Du hentet denne antikvitet? Skulde det ikke være paa tide at holde op med slige sentimentaliteter? . . . Du er jo intet barn længer! . . . Du ved, Vasil« . . . Kudrjascheff tog Vasil Petrovitsch i haanden — »lad os være venner og lade denne forbandede historie fare. Lad os som kamerater drikke ud! Ivan Pavlijtsch, lad os faa en flaske til af denne sort!«

Ivan Pavlijtsch kom ufortøvet med en ny flaske. Kudrjascheff fyldte glassene.

»Naa, lad os saa drikke paa trivsel . . . hvis trivsel? Naa, det er det samme . . . paa vor begges trivsel.«

»Jeg drikker,« sagde Vasil Petrovitsch, »paa, at Du maa komme til besindelse; det er mit høieste ønske.«

»Hold op med det der, kjære ven! Hvis jeg, som Du ønsker, kommer til besindelse, da ophører drikningen af sig selv; da blir det nok smalhans. Der ser Du, hvor din logik fører hen. Lad os derfor drikke uden noget specielt ønske og lad dette kjedelige tema fare, der kommer dog intet ud deraf; Du fører mig alligevel ikke paa ret vei, og jeg vil ikke kunne forandre din overbevisning. Det lønner sig heller ikke; din egen forstand vil sent eller tidlig bringe Dig over til min filosofi.«

»Aldrig!« raabte Vasil Petrovitsch bestemt og skjøv sit glas ind paa bordet.

»Naa, saa faar vi opleve det ogsaa! Men hvorfor taler jeg altid bare om mig? Og Du fortæller intet om Dig! Hvad har Du bedrevet til Dato, og hvad er din tanke for fremtiden?«

»Jeg har jo allerede sagt Dig, at jeg er ansat her som lærer.«

»Er det din første post?«

»Ja, den første; indtil nu har jeg kun givet privatundervisning.«

»Og Du vil fortsætte med det her ogsaa?«

»Hvis det lykkes, — hvorfor ikke?«

»Vi skal tage os af Dig, broder.« Kudrjascheff

klappede Vasil Petrovitsch paa skulderen. »Al ungdommen her skal komme til at tage privatundervisning hos Dig. Hvor meget faar Du i Petersburg pr. time?«

»Ikke meget just! Gode privattimer er sjeldne at faa. En à to rubel; mere faar man ikke!«

»Og for saadanne smaatterier maa et menneske plage sig! Naa, her, forsikrer jeg Dig, skal Du ikke fordre mindre end fem rubel! At give undervisning er et surt erhverv; jeg husker nok selv, hvorledes jeg i det første semester maatte løbe efter privattimer. Naar jeg dengang fik en halv rubel pr. time, var jeg glad. Det er det mest møisommelige og utaknemmelige arbeide, man kan tænke sig. Jeg skal introducere Dig hos de mere bekjendte familjer her paa stedet; der er mange brave folk blandt dem. Og hvis Du opfører Dig godt, skal jeg ogsaa forskaffe Dig en hustru. Ha, Vasil Petrovitsch, hvad mener Du om det?«

»Nej, Du skal ellers have tak; det skal jeg ikke have noget af.«

»Du er kanske allerede forlovet! Hvad?«

Vasil Petrovitsch blev forlegen.

»Jeg ser det paa Dig — det er altsaa saa! Naa, broder, jeg gratulerer! Se, se, for en hast Du har. Hei, Ivan Pavlijtsch!« raabte Kudrjascheff.

Med søvnige øine og fortrydelig mine kom Ivan Pavlijtsch tilsyne paa dørterskelen.

»Hid med champagne!«

»Der er ikke mere champagne,« svarede tjeneren.

»Lad det dog være, Kudrjascheff; hvad skal det til?«

»Ti, det vedkommer ikke Dig. Vil Du kanske fornærme mig? Ivan Pavlijtsch, skaf os champagne, hører Du, gaa!«

»Der er lukket overalt nu, Nikolaj Konstantinovitsch.«

»Ingen ræsonneren! Penge har Du, — gaa og hent!«

Tjeneren brummede og forsvandt.

»Sligt et kvæg . . . ræsonnerer ogsaa. Og saa Du med dit »ikke nødvendigt«! Hvad er da ellers champagnen til, naar ikke en saadan anledning skulde benyttes! Naa, hvem er det altsaa?«

»Om hvem taler Du?«

»Naturligvis om din kjæreste. Er hun fattig, rig, smuk?«

»Hvad vedkommer det Dig; Du kjender hende saa alligevel ikke. Formue har hun ikke, og skjønheden, — det er en smagssag. Jeg synes godt om hende.«

»Du har vel et fotografi?« spurgte Kudrjascheff. »Du bærer hende vel ved dit hjerte; vis mig det!«

Han rakte haanden ud.

Vasil Petrovitsch's ansigt, der glødede af vin, rødmede endnu mere; uvilkaarlig knappede han frakken op, tog sin lommebog frem og viste det dyrebare fotografi. Kudrjascheff greb det og betragtede det.

»Aldeles ikke saa ilde, broder. Du ved, hvor krebsene holder til om vinteren!«

»Skaan mig for slige udtryk!« svarede Vasil Petrovitsch alvorlig. »Kom her med det!«

»Vent lidt; lad mig dog have denne fornøielse! Naa ja, Gud give eder kjærlighed og alt godt! Se her, stik det igjen i din barm. Aa Du, din raring!« raabte Kudrjascheff leende.

»Jeg forstaar ikke, hvad Du synes er saa latterligt?«

»Jeg ler, fordi jeg forestiller mig, hvorledes Du vil se ud om ti aar: en luvslidt slaabrok, en styg, svanger kone ved din side; desuden syv levende børn og lidet penge til sko, huer, strømper og alt andet; hele denne hverdagsprosa. Vil Du ogsaa da bære dette fotografi ved dit hjerte? Ha, ha, ha!«

»Sig mig heller, hvad for en poesi der i fremtiden venter Dig! Du vil skrabe penge sammen og ødelægge dem . . . Du vil spise, drikke og sove!«

»Aa nei, ikke blot spise, drikke og sove, men leve; jeg vil leve med den bevidsthed, at jeg er fri, ja saagar mægtig.«

»Mægtig? Hvad skulde da det være for en magt?«

»Magten ligger i pengene, — og jeg har penge. Jeg kan gjøre, hvad jeg vil. Har jeg lyst til at kjøbe Dig, — naa, saa gjør jeg det.«

»Kudrjascheff!«

»Du behøver aldeles ikke at briske Dig. Skulde ikke vi som gamle venner turde gjøre os lystige over hinanden? Naturligvis, jeg vil ikke kjøbe Dig. Lev Du væk paa din maade! Men jeg kan ogsaa gjøre, hvad jeg vil . . . Aa, jeg æsel, jeg æsel!« raabte Kudrjascheff pludselig og slog sig paa panden.

»Nu har vi siddet her længe, og jeg har vist Dig mine merkværdigheder. Du taler om at spise, drikke og sove? Nu skal jeg vise Dig noget, som kan bringe Dig til at tage dine ord tilbage! Kom og tag et lys!«

»Hvorhen da?« spurgte Vasil Petrovitsch.

»Med mig, Du skal faa se hvorhen!«

Da Vasil Petrovitsch reiste sig fra stolen, følte han, at det ikke var aldeles rigtig fat med ham. Benene vilde ikke ganske gjøre tjeneste, og han kunde ikke holde lysestagen saaledes, at der ikke dryppede stearin paa gulvteppet. Dog, efterat han nogenlunde var bleven herre over sine opsætsige lemmer, fulgte han efter Kudrjascheff. De gik gjennem nogle værelser, en smal korridor og befandt sig saa i et fugtigt og mørkt værelse. Skridtene gjenlød hult mod stengulvet. Lyden af en vandstraale, som faldt, hørtes som en uendelig akkord. Fra taget hang tufstensdryp og blaaagtigt glas; store kunstige blokke af sten ragede frem paa flere steder. En masse tropisk grønt dækkede over dem, og paa nogle steder blinkede mørke speilglas.

»Hvad er dette for noget?« spurgte Vasil Petrovitsch.

»Et akvarium, som jeg har spenderet to aar og mange penge paa. Vent lidt, saa skal jeg straks lyse op!«

Kudrjascheff forsvandt bag de grønne planter; Vasil Petrovitsch gik hen til en af speilglasruderne og gav sig til at betragte, hvad der var bag dem. Det svage skin af et lys formaaede ikke at trænge langt ind i vandet; men fiskene, store og smaa,

narrede frem af lysstraalerne, samlede sig paa det oplyste sted og gloede dumt paa Vasil Petrovitsch med sine runde øine, aabnede og lukkede sin mund og bevægede sine gjæller og finner. Længere bag skimtede man mørke omrids af vandplanter. En reptilie bevægede sig mellem dem; Vasil Petrovitsch kunde ikke rigtig se, hvorledes den saa ud.

Medét bragte en blendende lysstrøm ham et øieblik til at lukke øinene; men da han saa atter aabnede dem, kjendte han ikke akvariet igjen. Kudrjascheff havde paa to steder tændt elektriske lamper; lyset fra dem trængte gjennem den blaaagtige vandmasse, der vrimlede af fiske og andre dyr, der skarpt aftegnede sig mod den ubestemte baggrund ved sine blodrøde, mørkebrune og skiddengrønne silhouetter. Klippeblokke og tropiske vekster, som ved den sterke lyskontrast syntes endnu mørkere, dannede en smuk ramme om speilglasruderne, gjennem hvilke man kunde se ned i akvariet. Alt derinde bevægede sig og vrimlede, opskrømt af det blendende lys: en hel sværm af smaa ulker med store hoveder bevægede sig frem og tilbage og vendte sig ligesom paa kommando; sterletter slyngede sig hid og did og trykkede snuden op til glasset, snart hævede de sig op til overfladen af vandet, snart dukkede de ned til bunden, ret som om de paa alle maader vilde forsøge at trænge gjennem den tykke glasvæg; en mørk, slimet aal grov sig ned i sandet i akvariet og satte en hel sky af grums i bevægelse; en morsom, korthalet blæksprut slap sig løs fra den blok, den sad paa, og svømmede baglæns stødvis tvers gjennem akvariet

med sine lange følearme slæbende efter sig, alt var saa nyt og smukt for Vasil Petrovitsch, at han var aldeles væk.

»Hvad synes Du, Vasil Petrovitsh?« spurgte Kudrjascheff, idet han gik hen til ham.

»Henrivende, broder, udmerket! Hvor Du har kunnet faa det til altsammen! Hvilken smag og effekt!«

»Læg ogsaa til, kundskab. Alene i dette øiemed reiste jeg til Berlin for at se paa de derværende undre, og uden at rose mig selv tør jeg sige, at mit aldeles ikke staar tilbage, ialfald ikke i skjønhed og interesse, om end i størrelse — ingenlunde . . . Dette er min stolthed og trøst. Naar det blir trist — kan man gaa hid og sidde og se paa det timevis. Jeg holder af disse dyr, fordi de er oprigtige, ikke som vi mennesker. De spiser hverandre uden nogen videre historier. Se der, se: ser Du den der, der sætter efter den anden.«

En liden fisk bevægede sig stødvis op og ned og til siderne for at redde sig fra en lang røver. I dødsangsten hoppede den op over vandet op i luften og skjulte sig saa bag et fremspringende klippestykke; men de skarpe tænder jagede overalt efter den. Røveren var allerede færdig til at gribe den, da pludselig en anden, som pilte frem fra den ene side, strøg af med byttet; fisken forsvandt i dens gab. Forfølgeren stansede aldeles befippet; men den røver, der havde ligget i baghold, skjulte sig i en mørk krog.

»Han greb den!« sagde Kudrjascheff. — Den dumrian, nu fik han lang næse. Det lønnede sig da ogsaa

at jage efter den, forat en anden skulde snappe den væk lige for næsen! . . . Dersom Du vidste, hvormange af disse smaafiske der spises; idag slipper man en hel sværm nedi, dagen efter er de allerede opspiste allesammen. De spiser og tænker ikke paa det umoralske deri — Men vi? Det er ikke længe, siden jeg har vænnet mig af med dette tøv. Vasil Petrovitsch, er Du ikke enig med mig i, at det er noget tøv?«

»Hvad for noget?« spurgte Vasil Petrovitsch, uden at vende sine øine fra vandet.

»Disse skrupler vel. Hvad er de til? Pin Dig med dem, eller pin Dig ikke; men hvis en bid falder slig for Dig . . . Naa, ja, jeg er kommet over det, disse skrupler, og jeg anstrenger mig for at efterligne disse skabninger.«

Han pegte med fingeren paa akvariet.

»Hver sin lyst,« sagde Vasil Petrovitsch med et suk. — »Hør her, Kudrjascheff, men dette er jo, synes jeg, havplanter og havdyr.«

»Ja vist. Men jeg har jo ogsaa havvand til dem. Jeg har dertil faaet istand en vandledning.«

»Fra havet? Men det maa da have kostet uhyre mange penge?«

»Ja, ikke saa lidet. Dette mit akvarium koster omkring tredive tusen rubel.«

»Tredive tusen!« raabte Vasil Petrovitsch forfærdet. »Og det paa seksten hundrede rublers gage!«

»Hold da op med denne forfærdelse! Hvis Du er fornøiet af at se, saa lad os gaa! Ivan Pavlijtsch

har sandsynligvis bragt det forlangte . . . Stop lidt, jeg maa bryde strømmen.«

Akvariet laa atter i mørke. Lyset, som fremdeles brændte, forekom Vasil Petrovitsch som en bleg, rygende flamme.

Da de igjen traadte ind i spisestuen, holdt Ivan Pavlijtsch den i en serviet indhyllede flaske allerede færdig.

En menig soldats erindringer.

Den 4de mai 1877 kom jeg til Kischineff, og allerede en halv time efter ankomsten fik jeg høre, at den 56de infanteridivision skulde marschere gjennem byen. Siden nu ogsaa jeg var kommen didhen i den hensigt at træde ind i et eller andet regiment og deltage i krigen, stod jeg allerede den 7de mai klokken fire om morgenen paa gaden i en af de graa rækker, der var opstillede foran det kvarter, hvor obersten for Starobjelsks 222de infanteriregiment boede. Jeg var iført graa kappe med røde skulderlapper med blaa lidser, kepi med blaa kanter, ransel paa ryggen, patrontasker i beltet og i hænderne et tungt gevær.

Musiken satte i at spille; fanerne blev baarne ud fra oberstens kvarter. Der lød kommandoraab; regimentet præsenterede lydløst gevær. Men saa blev der en forfærdelig skrigen; obersten kommanderede, efter ham bataljons- og kompagnicheferne, samt pelotons-underofficererne. Som følge af alt dette gjorde de graa kapper en indviklet og for mig aldeles uforstaaelig bevægelse, der endte med, at regimentet strakte sig ud i en lang kolonne og begyndte at marschere under tonerne af regimentsmusiken, der spillede en kvik marsch. Jeg marsche-

rede ogsaa, idet jeg anstrengte mig for at holde takten og retningen med min sidemand. Ranselen tyngede bagover, de tunge tasker fremover, geværet hoppede paa skulderen, kraven paa den graa kappe gnavede mig paa halsen; men trods alle disse smaa ubehageligheder gjorde dog musiken, kolonnens regelmæssige, tunge bevægelser, den friske morgenluft, synet af den lange svinebørste af bajonetter, de solbrændte, grove ansigter mit sind fast og roligt.

I husdørene samlede folk sig, uagtet det var saa tidligt paa morgenen; fra vinduerne tittede halv paaklædte skikkelser frem. Vi gik henad en lang, ret gade, forbi torvpladsen, hvor allerede de moldauiske bønder begyndte at samle sig med sine okseforspand; gaden hævede sig opad mod fjeldet og gik lige forbi byens kirkegaard. Det var en sur og kold morgen, det duskede med fint regn; trærne paa kirkegaarden skimtedes i taagen; bag de vaade porte og stengjærder tittede toppene af gravmonumenterne frem. Vi gik forbi kirkegaarden, som vi havde paa højre haand. Det forekom mig, at den saa betænkelig paa os gjennem taagen. »Hvorfor gaar I der, I tusinder, tusen verst for at dø paa fremmede marker, naar I ogsaa kan dø her, dø rolig og lægge eder under mine trækors og stenheller? Stans dog!«

Men vi stansede ikke. En ukjendt, hemmelig magt drev os afsted; der er ingen sterkere magt end denne i det menneskelige liv. Enhver af os vilde nok helst hjem; men hele massen gik lydig, ikke for disciplinens skyld, ikke for sin overbevisning om en retfærdig sag, ikke af nogen følelse af had til

en ukjendt fiende, ikke af frygt for straf, men dreven af dette ukjendte og ubevidste, som endnu længe vil lede menneskene til at slagte hverandre, denne den dybeste aarsag til allehaande nød og lidelse blandt menneskene.

Bag kirkegaarden aabnede sig en bred og dyb dal, der for blikket forsvandt hen i taagen. Det regnede nu sterkere; etsteds, langt, langt borte, aabnede skyerne sig lidt og slap sollyset gjennem; da glitrede regndraaberne som sølv. Henover dalens grønne sideskraaninger drog taagemasserne afsted; igjennem dem kunde man skjelne de lange, udstrakte kolonner af de afdelinger, som gik foran os. Af og til blinkede etsteds bajonetter; kanoner, der passerede solstraalen, blinkede en stund som en klar stjerne og forsvandt saa. Undertiden blev skylaget tykkere; det blev mørkere, regnet faldt tættere. En times tid efter udmarschen følte jeg, hvorledes en strøm koldt vand løb ned ad ryggen paa mig.

Den første dagsmarsch var ikke lang; fra Kischineff til byen Gauren var der i alt en 18 verst. Men fordi jeg ikke var vant til at bære en vegt af 25—30 pund, var jeg ikke, da jeg kom til det os anviste kvarter, istand til at sætte mig; jeg lænede mig med ranselen op til væggen, og saaledes blev jeg staaende i ti minuter, med fuld oppakning og med geværet i haanden. En af soldaterne, som skulde gaa til kjøkkenet efter middagsmaden, havde ondt af mig, hvorfor han tog ogsaa mit spand med; men da han kom tilbage, fandt han mig i dyb søvn. Jeg vaagnede først klokken fire om morgenen af en ulidelig skjærende lyd af et horn; det var alle-

rede reveljen; fem minuter derefter marscherede jeg igjen henad den skidne, lerede vei i et regn, der faldt saa fint, som det skulde være kommen gjennem en sil. Foran mig bevægede sig en graa ryg, hvorpaa en mørkebrun kalveskindsransel med et klirrende jernspand, og med gevær paa skulderen; ved siden af og bag gik ogsaa saadanne graa skikkelser. De første dage kunde jeg ikke kjende den ene fra den anden. Det 222de infanteriregiment, som jeg kom i, bestod for størstedelen af mænd fra Vjatska og Kostroma. Alle havde brede, knoklede, vejrbidte ansigter, smaa graa øine, blondt farveløst haar og skjeg. Uagtet jeg erindrede adskillige lokale ansigtstyper vidste jeg dog ikke, til hvilken disse hørte. I to uger kunde jeg ikke begribe, hvorledes jeg skulde kunne skille mellem to af mine naboer, den ene, som gik ved siden af mig, og den anden, som gik ved siden af ham, der eiede den graa ryg, som altid var for mine øine. Jeg kaldte dem i fleng Fjodoroff og Shitkoff og tog bestandig feil, uagtet de aldeles ikke lignede hinanden.

Gefreider Fjodoroff var en ung mand paa to og tyve aar, middels vekst, slank, ja smukt bygget. Han havde et ansigt saa regelmæssigt, som om det var støbt, med en meget smukt formet næse, læber og hage, der var dækket af lyst, smaakruset skjeg, og kvikke, blaa øine. Da man raabte: sangerne frem! — var han blandt dem; han var forsanger i vort kompagni og havde en udmerket tenor. Han var født i guvernementet Vladimirskaja, og havde fra barndommen af været i Petersburg. Hvad der sjelden indtræffer, havde hændt med ham; den

petersburgske »dannelse« havde ikke fordærvet, men afslebet ham, idet han havde lært blandt andet at læse aviser og bruge alleslags fremmede ord.

»I sandhed, Vladimir Michailovitsch,« sagde han til mig, »jeg maa have mere omdømme end Shitkoff; thi Petersburg har da øvet indflydelse paa mig. I Petersburg er der civilisation; derimod hos dem der paa landet er der bare uvidenhed og raahed. Men han er en gammel mand, som har oplevet meget og lidt meget af skjæbnen, derfor kan jeg ikke skrige og skjelde paa ham som paa de andre for eksempel. Han er firti aar, og jeg treogtyve. Alligevel er jeg gefreider i kompagniet.«

Onkel Shitkoff var en undersætsig mand med usedvanlig styrke, altid mørk at se til. Hans ansigt havde en dunkel farve, det var knoklet, med smaa øine, som laa dybt i hovedet. Han smilte aldrig og talte sjelden. Han var tømmermand af profession og havde faaet permission paa ubestemt tid, da man mobiliserede armeen. Der var blot nogle faa maaneder igjen, til han skulde faa fuld tjenestefrihed; men saa begyndte krigen, og Shitkoff drog i felten, efterladende hjemme kone og fem smaa børn. Trods hans lidet tiltrækkende ydre og hans evige, mørke blik var der dog hos ham noget tiltalende, noget godt og solid. Nu forekommer det mig ufatteligt, hvorledes jeg kunde forveksle disse to naboer; men i de to første dage syntes jeg, alle var akkurat ligedan: graa, med oppakning, trætte og skjælvende af kulde.

Hele den første halvdel af mai regnede det uafbrudt; men vi havde dog ikke telte. Den

uendelige, lerede landevei hævede og sænkede sig næsten for hver verst. Det var tungt at gaa. Benene var aldeles tilsølede; den graa himmel hang lavt og strøede uafladelig over os fint regn. Der var ingen ende derpaa, intet haab om, naar man kom til nattekvarteret, at faa tørre og varme sig. Rumænerne vilde ikke slippe os ind i sine huse, ja de vilde heller ikke have kunnet skaffe plads til en saadan masse folk. Vi marscherede forbi byerne og landsbyerne og stansede etsteds paa en eller anden slette.

»Holdt! . . . Hvil!«

Og saa, naar vi havde spist den hede suppe, var det at lægge sig ned i smudset. Vand under, vand over; det forekom mig, at hele legemet var gjennemtrængt af vand. Man skjælver af kulde, pakker sig ind i kappen, begynder at blive lidt varm og sovner fast ind, til den af alle forbandede revelje lyder. Paany den graa kolonne, den graa himmel, den skidne vei, de triste, vaade høie og dale. Det begynder at blive trættende.

»Alle himmelens sluser er aabne,« sagde vor underofficer Karpoff, en gammel soldat, der havde deltaget i felttoget til Chiva. »Vi bliver vaade, vaade, og det tager ingen ende.«

»Vi tørker igjen, Vasil Karpijtsch! Se, der titter solen frem; den vil gjøre alle tørre igjen. Dagsmarschen er lang; vi bliver tørre og bliver vaade, mens vi marscherer. Michailijtsch,« vendte min nabo sig til mig: »Er det svært langt til denne Donau?«

»Vi maa marschere endnu i tre uger.«

»Tre uger. Vi har jo marscheret i to . . .«

»Vi gaar pokker i vold,« brummede Shitkoff.

»Hvad er det, Du brummer om, din gamle djævel. Vil du sætte ondt blod blandt folkene. Hvilken pokker er det, vi gaar i vold? Hvorfor siger Du saadant?«

»Vi gaar kanske til fest?« svarede Shitkoff bidende.

»Nei, ikke til en fest; men hvorledes skal vi da kunne holde vor ed . . . Hvad sagde Du, da Du aflagde eden? »Ikke spare sit liv!« Ah, Du, din gamle dumrian! Se paa mig!«

»Hvad sagde jeg, Vasil Karpijtsch? Gaar jeg da kanske ikke med? Skal jeg dø, saa faar jeg det . . . det er greit nok . . .«

»Ja, det er jo saa! Tal videre . . .«

Shitkoff taug; hans ansigt blev mørkere og mørkere. Forresten var heller ikke vi andre oplagt til at snakke; det var altfor vanskeligt at gaa. Benene gled, og folk faldt ofte i den lerede søle. Høilydt banden lød over bataljonen. Fjodoroff var den eneste, som ikke hang med næsen; utrættelig fortalte han mig den ene historie efter den anden fra Petersburg og landsbyen.

Dog, alt faar en ende. Engang da jeg en morgen vaagnede i bivuaken, i nærheden af en landsby, hvor det var bestemt, at vi skulde hvile en dag, fik jeg se blå himmel, hvide lerhytter og vinhaver, sterkt beskinnede af solen, og høre muntre, livlige stemmer. Alle var allerede staaet op, tørrede sig og pustede ud efter den tunge halvanden uges marsch i regn uden telte. Da vi holdt rast, bragte man os ogsaa saadanne. Soldaterne gav

sig straks til at slaa dem op, og efter at have opsat alt, som det skulde, slaaet pælene fast og udspændt lerredet, lagde næsten alle sig i skyggen.

»Mod regnet hjalp de ikke, mod solen vil de nu beskytte os.«

»Ja, saa herrens ansigt ikke skal blive solbrændt;« spøgte Fjodoroff, idet han fult skjelede hen til mig.

II.

I vort kompagni var der to officerer: kompagnichefen, kaptein Zajikin og subalternofficer fændrik Stebjelkoff. Chefen var en mand af middels alder, lidt tykvoksen og brav. Stebjelkoff var en ungdom, netop kommen ud af skolen. De levede i venskabeligt forhold til hinanden; kapteinen forkjælede fændriken, gav ham baade mad og drikke, ja han dækkede ham endog med sin eneste guttaperkakappe, naar det regnede. Da man uddelte teltene, flyttede vore officerer sammen, og da deres officerstelt var stort og rummeligt, bestemte kapteinen, at ogsaa jeg skulde bo hos dem.

Udmattet efter en søvnløs nat — aftenen forud var vort regiment kommanderet til trosset, og vi slæbte hele natten med at faa det op af vandpølene, ja vi maatte bruge store træstokke for at faa det ud af de smaa elve, som var gaaet over sine bredder — sov jeg nu fast efter middagen. Oppasseren hos kompagnichefen vækkede mig, idet han slog mig let paa skulderen.

»Hr. Ivanoff! Hr. Ivanoff!« hviskede han, som

om han ikke vilde vække mig, men derimod af al magt anstrengte sig for ikke at forstyrre min søvn.

»Hvad vil De?«

»Chefen kalder Dem.« Men da han saa, at jeg spændte min porte-epée med bajonetten paa mig, tilføiede han: »de sagde: før ham hid, som han staar og gaar!«

I Zajikins telt samledes et helt kompagni. Foruden verten var der endnu to officerer: regimentsadjutanten og artillerikaptein Ventsel. I 1877 bestod bataljonen ikke som nu af fire regimenter, men af fem; paa marschen gik jægerregimentet bagerst, saaledes at vort regiment med sine to sidste rækker stødte sammen med de første af hint. Jeg kom til at gaa næsten midt mellem jægerne; paa den maade havde jeg allerede flere gange havt anledning til at høre onde udtalelser om stabskaptein Ventsel. Alle fire sad omkring en kasse, der gjorde tjeneste som bord, og hvorpaa der stod en samovar, glas og flasker, og drak te.

»Hr. Ivanoff! Vær saa god, vær saa god!« raabte kapteinen. »Nikita! En kop, et krus, et glas, eller hvad Du har for haanden. Undskyld, Ventsel, lad ham faa en liden plads!«

Ventsel reiste sig og bukkede elskværdig. Det var en mager, ung mand af middels vekst, bleg og nervøs. »Hvor urolige øine og tynde læber han har,« faldt det mig ind. Adjutanten rakte mig sin haand uden at reise sig.

»Lukin!« præsenterede han sig kort.

Jeg følte mig ikke vel der. Officererne taug;

Ventsel slurkede i sig te med rom i; adjutanten røgte paa en kort snadde; fændrik Stebjelkoff nikkede til mig og fortsatte med at læse i et fillet bind af en roman, som i hans kuffert havde gjort reisen fra Rusland til Donau og vel siden skulde vende tilbage til Rusland i en endnu mere sønderreven tilstand. Verten skjænkede i et stort lerkrus med te og heldte opi en ordentlig portion rom.

»Se her, hr. student! Bliv ikke vred paa mig; jeg er et ligefremt menneske. Ja alle vi her, ved De, er ligefremme mennesker. Men De er en dannet mand; De maa derfor undskylde os. Saa er det, ikke sandt?«

Og med sin store næve greb han min haand, ligesom en rovfugl griber sit bytte, og rystede den flere gange i luften, idet han saa venlig paa mig med sine opspilede, runde, smaa øine.

»Er De student?« spurgte Ventsel.

»Ja, jeg har været det, hr. kaptein.«

Han smilte og løftede sit urolige blik paa mig. Jeg kom til at tænke paa soldaterhistorierne; men i det øieblik begyndte jeg at tvile paa deres sandhed.

»Hvorfor siger De dette »hr. kaptein«? Her i teltet er De blandt Deres lige. Her er De simpelthen en intelligent mand sammen med andre saadanne,« sagde han sagte.

»En dannet — ja, det er sandt!« raabte Zajikin. »Student! Jeg holder meget af studenter, om de end er lidt rebelske af sig. Jeg havde ogsaa selv været student, hvis ikke skjæbnen havde villet det anderledes.«

»Hvad er det for en skjæbne, som følger Dig, Ivan Platonijtsch?« spurgte adjutanten.

»Ja, jeg kunde ikke vinde frem til eksamen. Naa, mathematiken kunde endda være saa som saa, men der var andre ting i veien — det gik ikke, og hvad skal man da! Denne litteratur . . . retskrivning . . . I kadetskolen lærte jeg ikke at skrive, Gud hjælpe mig!«

»Ved De, hr. student,« sagde adjutanten, idet han blæste ud to uhyre røgskyer, »hvorledes Ivan Platonijtsch i ordet »endnu« gjør fire fejl?«

»Naa, naa, lyv ikke!« Zajikin gjorde en bevægelse med haanden.

»Det er sandt, jeg lyver ikke. Saa og saa gjør han*), hvad synes De?«

Adjutanten lo høit.

»Hold mund! Selv en, som er adjutant, kan tage feil.«

Adjutanten spildte te nedover hele uniformen; Stebjelkoff, som netop havde slurket i sig sin te, fræsede den ud over sin roman og slukkede derved et af de to lys, som brændte i teltet; jeg kunde heller ikke afholde mig fra at le. Ivan Platonijtsch, der var tilfreds med sin vits, brølte ud i en latter-salve. Ventsel var den eneste, som var alvorlig.

»Ja, litteraturen, Ivan Platonijtsch?« sagde han rolig som før.

»Litteraturen, litteraturen . . . ja, og saa videre. I har vel hørt om en, som gjennemgik geografien »indtil

*) Oversættelse eller efterligning af de fire skrivfeil i ordet »endnu« umulig paa norsk. Oversætteren.

ækvator«, og historien »indtil tidsregningens begyndelse«? Nei, dette er bare noget tøv altsammen, det var ikke grunden. Sagen var, at jeg havde nogle skillinger, og saa brændte jeg et lidet hul i mit liv. Ser De, Ivanoff . . . Sig mig Deres for- og fadernavn? . . .«

»Vladimir Michailijtsch.«

»Vladimir Michailijtsch? Godt . . . Ja, jeg har fra ungdommen af været et lystigt hoved. Hvad har vel ikke jeg havt for store planer og ideer! Ja, De ved, hvorledes det hedder i visen: »jeg var ung og glad, og pungen var fuld, jeg levede flot, til mynten slap op«. Saa traadte jeg som kadet ind i dette regiment; man sendte mig i skolen, der hanglede jeg gjennem, og nu er det allerede paa det andet halve snes aar, at jeg har havt meget tungt arbeide at udrette. Se, nu gaar det mod tyrkerne. Drik ud, mine herrer, drik ud, mine herrer »kanonføde«!«

»*Chair à canon*,« oversatte Ventsel.

»La' være med dit *chair à canon*, hold op med dit franske! Vor kaptein er en klog mand, Vladimir Michailijtsch, han forstaar sprog og kan flere tyske vers udenad. Hør, unge mand, jeg sendte bud efter Dem for at spørge, om De vilde flytte herover i mit telt. Der er trangt og ækelt for Dem der borte sammen med de seks soldater i et telt. Utøiet! Det er dog bedre hos os . . .«

»Mange tak, men tillad, at jeg afslaar.«

»Hvorfor det? Tøv! Nikita, hent hans ransel! I hvilket telt bor De?«

»I det andet tilhøire. Men lad mig blive der! Det passer sig bedst for mig at være sammen med

soldaterne. Det er bedst at holde sig ganske til dem.«

Kaptejnen betragtede mig opmerksomt, som om han vilde læse mine tanker. Efter et øiebliks betænkning sagde han:

»De vil vist være tilvens med dem?«

»Ja, hvis det er muligt.«

»De har ret. Flyt ikke over da! Jeg har agtelse for et saadant ræsonnement.«

Og han greb min lille haand med sin store og gav sig til at ryste den.

En stund efter tog jeg afsked med officererne og gik ud af teltet. Det lakkede mod aften; folkene trak kapperne paa og gjorde sig rede til tappenstregen. Kompagnierne stillede sig i linjer, saaledes at hver bataljon dannede et kvadrat, indeni hvilket teltene og geværpyramiderne befandt sig. Det var en hviledag, paa hvilken hele vor division var forsamlet. Trommerne lød, etsteds langtbortefra hørtes kommandoordene:

»Opstilling til bøn, huerne af!«

Og tolv tusinde mand blottede hovederne. »Fader vor, Du som er i himmelen«, begyndte vort regiment. Efter tur stemte hele leiren i. Seksti kor, hvert paa tohundrede mand, sang hvert for sig; der hørtes vistnok dissonanser, men bønnen gjorde dog et gribende og høitideligt indtryk. Lidt efter lidt stilnede korene; tilslut hørte man regimentet i

den bataljon, som stod yderst i leiren, slutte med: »Men fri os fra det onde«. Saa en kort trommehvirvel.

»Huerne paa!«

Soldaterne gik til hvile. I det telt, hvor jeg holdt til, laa, ligesom i de andre, seks mand paa to kvadratsaschener*); min plads var ved yderkanten. Jeg laa længe og saa paa stjernerne og paa baalene, idet jeg lyttede til den summende lyd fra hele leiren. I naboteltet fortalte en eventyr, idet han uophørlig gjentog ordene »nakanjets togo«; han udtalte ordet »togo« og ikke »tova« . . .

»Nakanjets togo (d. v. s. tilslut) begav prinsen sig til sin gemalinde og begyndte at gjøre hende alleslags bebreidelser. Nakanjets togo . . . Ljutikoff, sover Du, hvad?«

»Naa, saa sov da, Gud med Dig. Herre! Himmelens dronning . . . vore hellige fædre . . . »hvisker fortælleren og tier.

I officersteltet snakkes der ogsaa. Paa det indenfra oplyste lerred kunde man se de store, uformelige skygger af dem, som sad i teltet, bevæge sig. Af og til hørtes latterudbrud; det var adjutanten. Paa gaden mellem teltene gik vagten i gevær frem og tilbage; ligeoverfor os, ved artilleriets bivuak, som ikke var langt borte, gik ogsaa vagt med dragen sabel. Af og til hørte man ogsaa hestenes stampen og snøften; man kunde høre, hvorledes de stod der og rolig tyggede havre, og det med akkurat den samme godmodige tyggen, som jeg aldrig har

*) 1 saschen omtr. 2 meter.

truffet til at høre i krigen, men alene paa hjemstedet, i en stille, stjerneklar nat som denne. Den store bjørns syv stjerner blinkede lavt over horisonten, meget lavere end hos os. Naar jeg saa paa Polarstjernen, tænkte jeg, at omtrent i den retning maatte Petersburg ligge, der, hvor jeg havde efterladt moder, venner og alt, som var dyrebart. Over os blinkede kjendte stjernebilleder; Melkeveien skinnede ikke mat, men straalede som et klart, høitidelig roligt lysbelte. Mod syd lyste nogle store stjerner af et hos os ukjendt, ikke synligt stjernebillede, en straale med en rød, en anden med en grønagtig glans. Jeg tænkte som saa: Naar vi nu har marscheret længere, over Donau, Balkan, og kommer til Konstantinopel, mon jeg da faar se endnu andre nye stjerner? Og hvilke skulde det være?

Jeg havde ikke lyst til at sove; jeg reiste mig og begyndte at gaa frem og tilbage i det fugtige græs mellem vor bataljon og artilleriet. En mørk skikkelse indhentede mig, klirrende med sin sabel; paa lyden af denne gjettede jeg, at det var en officer; jeg rettede mig derfor op og gjorde front. Officeren kom hen til mig — det var Ventsel.

»Sover De ikke, Vladimir Michailijtsch?« spurgte han med blød og rolig stemme.

»Nei, jeg kan ikke faa sove, hr. kaptein!«

»Mit navn er Peter Nikolajevitsch . . . jeg faar heller ikke sove . . . Jeg sad længe hos eders kaptein, men blev kjed af det; de satte sig til at spille kort og drak sig fulde alle sammen . . . Ak, hvilken nat!«

Han gik ved siden af mig; da vi var komne

til enden af gaden, vendte vi om og gik nogle gange tause frem og tilbage. Ventsel begyndte saa først:

»Sig mig, drog De med i felten efter eget ønske?«

»Ja.«

»Hvad bevægede Dem dertil?«

»Hvorledes skal jeg kunne forklare det?« svarte jeg, da jeg ikke ønskede at indlade mig paa detaljer. »Først og fremst var det ønsket om at gjøre erfaringer, iagttagelser.«

»Og sandsynligvis for at lære folket at kjende i dets repræsentant — soldaten?« spurgte Ventsel. Det var mørkt, saa jeg ikke saa udtrykket i hans ansigt; men jeg hørte dog det ironiske i hans stemme.

»Hvor skal man lære sligt her! Der bliver ingen tid til det, naar man her skal gaa og tænke paa at komme til hvilestedet og faa sove.«

»Nei, uden spøg. Sig mig, hvorfor flyttede De ikke over i kapteinens telt? Bryr De Dem virkelig om, hvad dette bondefolk mener?«

»Ja, det gjør jeg, jeg bryder mig derom, ligesom om alle deres mening, som ikke har givet mig nogen grund til ikke at agte dem.«

»Jeg har ingen grund til ikke at tro Dem. Forresten er det jo nu en saadan mode. Baade litteraturen og den hæver bonden paa en maade op til skabningens perle.«

»Hvem taler om skabningens perle, Peter Nikolajevitsch? Man har lært mennesket at kjende, og det er godt!«

»Ak, lad det nu være nok med ækle ord!

Hvem erkjender ikke mennesket! Mennesket? — naa, for mig kan han gjerne være menneske, men hvad for slags? — Det er et andet spørgsmaal . . . Dog, lad os tale om noget andet!«

Vi fortsatte virkelig vor samtale: Ventsel havde aabenbart læst meget, og, som Zaikin sagde, han forstod ogsaa fremmede sprog. Kapteinens bemerkning om, at han kunde »deklamere vers«, viste sig ogsaa at være sand. Vi begyndte at snakke om franskmændene, og Ventsel dadlede naturalisterne, idet han gik tilbage i tiden lige til 30—40 aarene; han deklamerte ogsaa med følelse Alfred de Mussets »En decembernat«. Han læste godt: ligefrem og udtryksfuldt, endog med god fransk akcent. Da han var færdig, taug han lidt, men sagde saa:

»Ja, det er godt; men alle franskmænd tilsammen er ikke saa meget værd som ti linjer af Schiller, Goethe og Shakespeare.«

Før han fik dette regiment, havde han forvaltet regimentsbiblioteket og havde da flittig fulgt med i den russiske litteratur. Naar han talte om denne, dømte han strengt om den »graalabbede retning«, som han kaldte det. Efter denne bemerkning vendte samtalen igjen tilbage til det forrige tema. Ventsel var en lidenskabelig disputator.

»Dengang jeg, næsten blot en gut, traadte ind i regimentet, tænkte jeg ikke saaledes, som jeg nu taler til Dem. Jeg anstrengte mig for at gjøre virkning ved ord, for at erhverve moralsk indflydelse. Men der hengik et aar, og man havde revet ud af mig alle de aarer. Alt, hvad der var blevet igjen af de saakaldte gode bøger, stemte ikke med virkelig-

heden og viste sig at være sentimentalt tøv. Men nu tror jeg, at den eneste maade at blive forstaaet paa — det er!«

Han gjorde en bevægelse med haanden. Det var saa mørkt, at jeg ikke forstod, hvad det skulde betyde.

»Hvad er da det, Peter Nikolajevitsch?«

»Næven!« svarede han. — »Men godnat nu, det er paa tid at lægge sig.«

Jeg gjorde honnør og gik til mit telt. Jeg følte mig ubehagelig, kvalm.

I teltet syntes alle allerede at sove; men to minuter, efterat jeg havde lagt mig, spurgte Fjodoroff, som laa ved siden af mig, med sagte stemme:

»Michailijtsch, sover De?«

»Nei, jeg sover ikke.«

»Har De været ude og gaaet med Ventsel?«

»Ja, just med ham!«

»Hvorledes var han mod Dem? Venlig?«

»Venlig, ja elskværdig.«

»Ja, mod Dem ja, han anser Dem for en af sine lige. Han er ikke saa mod os.«

»Hvad, er han da saa ond af sig?«

»Iii . . . en ulykke! Han klapper kindbenene paa mandskaberne i 2det jægerkorps, det best!«

Han sovnede straks ind igjen, saa jeg til svar paa mit følgende spørgsmaal kun fik hans regelmæssige og rolige aandedræt. Jeg hyllede mig bedre ind i min kappe; i mit hode gik alt rundt og forsvandt saa i en fast søvn.

III.

Efter regnet blev det varmt. Omtrent ved denne tid kom vi fra landeveien, hvor vore ben næsten sad fast i den opblødte grund, ind paa den store chaussé, som gaar fra Jassy til Bukarest. Vor første dagsmarsch ad denne vei vil altid erindres af dem, som var med. Vi havde 35 grader i skyggen og marscherede den dag 48 verst. Det var stille; et fint, af tusinder ben i bevægelse sat kalkstøv svævede over chausséen; det trængte ind i næse og mund, lagde sig som pudder over haaret, saa man ikke kunde skjelne dets virkelige farve; blandet med sved bedækkede det alles ansigter med smuds, saa vi saa ud som negre. Hvorfor vi ikke marscherede i bare skjorten, men i fuld uniform, skjønner jeg ikke. Solen brændte mod det sorte tøi og stegte hoderne tvers gjennem den sorte kepi; gjennem saalerne følte man de optrakkede chausséstene. Mange holdt rent paa at tabe pusten. Uheldigvis var der faa brønde, og de, som var, havde saa lidet vand, at teten i vor kolonne (det var en hel division) øste op alt og efterlod os, som ogsaa søgte at tvinge og puffe os frem, bare en slimet vædske, der var mere smuds end vand. Naar der ikke var mere af den, styrtede folkene. Den dag styrtede der alene i vor bataljon paa vejen omkring 90 mand. Tre døde af solstik.

Jeg udholdt denne prøve let i sammenligning med de andre. Det kom maaske af, at vort regiment for største delen bestod af folk fra det nordlige, og at jeg fra barndommen af var vant til varmen

paa steppen; men kanske ogsaa en anden grund var medvirkende heri. Jeg har tilfældigvis lagt merke til, at de simple soldater tager de fysiske lidelser nærmere til hjerte end soldaterne af de saakaldte priviligerede klasser (jeg taler alene om dem, som gik frivillig i krigen). For disse, de simple soldater nemlig, var de fysiske lidelser til virkelig smerte, der var istand til at bringe dem sorg og overhoved pine sjælen. Men de derimod, som frivillig gik i krigen, uagtet de fysisk talt i virkeligheden ikke led mindre, men snarere mere end de simple soldater — som følge af en mere forfinet opdragelse, en i sammenligning med de andre større, legemlig svaghed o. s. v. — var alligevel roligere tilsinds. Deres sindsligevegt kunde ikke forstyrres af saadant som blødende ben, ulidelig varme eller dødelig træthed. Aldrig har jeg følt saadan sindsro, en saadan fred med sig selv og saadant behageligt livsvilkaar som dengang, da jeg udstod disse lidelser og under kugleregn gik for at dræbe mennesker. Alt dette kan synes vildt og forunderligt; men det er den rene sandhed, jeg her skriver.

Hvorledes det nu end var, tabte jeg ikke fatningen, uagtet mange andre styrtede og blev liggende paa veien. I Tekutsch forsynede jeg mig med en uhyre stor græskarflaske, som tog i det mindste fire almindelige flasker. Paa veien fik jeg fyldt den med vand flere gange; den ene halvpart deraf drak jeg selv, den anden uddelte jeg til mine naboer. Der marscherer en saadan, han anstrenger sig af al kraft; men heden bliver ham for svær: benene begynder at vakle, legemet svaier frem og

tilbage som paa et drukkent menneske; gjennem smudset og støvet paa hans ansigt kunde man dog se, hvorledes det blev ganske blaasort; hans haand holdt krampagtig fast paa geværet. En slurk vand kvikker ham lidt, men tilsidst falder han bevidstløs om paa den støvede og haarde landevei. »Sanitetssoldater!« raabte hæse stemmer. Disses forretning var at føre de faldne tilside og hjælpe dem. Grøfterne paa siderne af chausséen var oversaaede med styrtede soldater . . . Fjodoroff og Shitkoff gik ved siden af mig; men uagtet de øjensynlig led meget, holdt de sig dog oppe. Heden udøvede paa dem virkning overensstemmende med deres forskjellige karakter. Fjodoroff er taus, trækker blot af og til et dybt aandedrag og ser bekymret frem for sig med sine vakre, men nu af støvet betændte øine; onkel Shitkoff skjælder og ræsonnerer.

»Se, der ligger han . . . Du har streifet mig med bajonetten, djæ—vel!« skreg han vred, idet han bøiede sig til side for at undgaa bajonetten til en anden soldat, som, idet han styrtede, nær havde stødt spidsen ind i hans øie. »Herre! Himmelens dronning! Hvor fører Du os hen? Gid dog denne blodsuger selv styrtede!«

»Hvilken blodsuger, onkel,« spørger jeg.

»Njemtseff, stabskapteinen. Idag har han tjeneste; han er lige bag os. Det er bedst, vi gaar, ellers kommer han og bearbeider os . . . Han lader os ikke blive ilive.«

Jeg vidste allerede, at soldaterne havde forvrængt familjenavnet »Ventsel« til »Njemtseff«. Det klang mere russisk.

Jeg gik ud af geledderne; det var lidt lettere at gaa paa veikanten. Der var ikke saa meget støv og saadan trængsel. Der var mange, som gik der; paa en saadan rædsom dag var der ingen, som anstrengte sig for at holde sig i geleddet. Lidt efter lidt blev jeg længer og længer tilbage fra mit kompagni og befandt mig snart bagerst i kolonnen.

Ventsel, som ogsaa var sterkt angreben af varmen og stønnede, kom løbende efter mig i en meget ophidset sindsstemning.

»Naa, hvorledes gaar det?« spurgte han med hæs stemme. »Kom, lad os gaa lidt tilside! Jeg er aldeles opgivet.«

»Vil De have vand?«

Han tog begjærlig nogle vældige slurker af min flaske.

»Tak. Det gjorde godt. Men for en dag!«

Vi gik en stund tause side om side.

»Ja, det er sandt,« sagde han — »De flyttede altsaa ikke over til Ivan Platonijtsch?«

»Nej, det gjorde jeg ikke.«

»Det var dumt. Tilgiv mig for min oprigtighed. Adjø, jeg maa hen til enden af geleddet. Der falder saa mange af disse ømfindtlige skabninger.«

Jeg gik nogle skridt; men da jeg saa vendte hodet tilbage, fik jeg se, at Ventsel stod bøiet over en styrtet soldat og trak ham i skulderen.

»Staa op, kanalje, staa op!«

Jeg kunde ikke kjende min dannede ven igjen. Ud af hans mund strømmede de groveste skjældsord uden afbrydelse. Soldaten var næsten uden bevidsthed, og med et haabløst udtryk i sit ansigt

saa han paa den rasende officer. Hans læber hviskede noget.

»Staa op, staa straks op! Aa! Du vil ikke? Se, der har Du, der, der!«

Ventsel greb sin sabel og begyndte at hamre løs paa soldaten med jernskeden, slag efter slag over de af ranselen og geværet udmattede skuldre paa den ulykkelige soldat. Jeg kunde ikke holde ud at se paa det og gik hen til ham.

»Peter Nikolajevitsch!«

»Staa op! . . . Haanden hævede sig endnu en gang til slag. Med et kraftigt greb holdt jeg den fast.

»For Guds skyld, Peter Nikolajevitsch, lad ham faa være!«

Han vendte sit ildrøde ansigt mod mig. Med sine udstaaende øine og sin krampagtig fortrukne mund var han skrækkelig at se paa. Med en hvas bevægelse rev han sin haand løs af min. Jeg troede han nu vilde lade sin vrede gaa ud over mig for min frækhed (at gribe en officer i armen, det var virkelig en stor frækhed); men han holdt inde.

»Hør her, Ivanoff, saadant maa De aldrig mere gjøre. Hvis det istedetfor mig havde været en anden, en som Schuroff eller Timofejeff, da vilde De faaet betale dyrt for Deres spøg. De skal erindre, at De er menig, og at man for saadant uden videre kan lade Dem — skyde.«

»Det er mig ligegyldigt. Jeg kunde ikke staa og se paa det uden at skride ind.«

»Det gjør Deres ømme følelser al ære. Men her er de ikke paa sin plads. Kan man kanske

paa anden maade behandle disse . . . (hans ansigt bar udtryk af foragt eller snarere af had). Af alle disse folk, som her styrter i snesevis, er der kanske nogle faa stykker, som virkelig er ude af stand til at marschere videre. Jeg gjør det ikke af hjerteløshed; saadan følelse findes ikke hos mig. Men man maa opretholde orden, disciplin. Hvis det gik an at snakke til dem, skulde jeg virke ved ord. Men snakke til den — nei, det hjælper intet. De føler alene fysisk smerte.«

Jeg hørte ham ikke tilende, men skyndte mig for at indhente mit kompani, som allerede var kommen langt iforveien. Jeg indhentede Fjodor og Shitkoff, just da man kommanderede bataljonen fra chausséen ud paa marken for der at gjøre holdt.

»Hvad er det, De, Michailijtsch, har talt med stabskapteinen om?« spurgte Fjodor, da jeg udmattet faldt ned ved siden af ham, efterat jeg saavidt havde været istand til at sætte geværet bort.

»Hvad han har talt med ham om!« brummede Shitkoff. — »Talt? Nei, han greb ham om haanden! Hr. Ivanoff, tag Dem bare iagt for Njemtseff; De maa ikke lægge noget i det, at han gjerne snakker med Dem; pas Dem vel for at komme i strid med ham om bare den mindste smaating.

IV.

Sent om aftenen naaede vi til Fokschan, vi marscherede gjennem denne i dybt mørke hvilende, stille og støvede, lille by hen paa en mark etsteds

der. Man kunde ikke se et skridt for sig; bataljonerne stillede sig der, hvor de bedst kunde, og de udmattede folk laa snart i dødlignende søvn; der var næsten ingen, som brydde sig om at spise den tilberedte »middag«. Soldatermaaltidet kaldes altid »middag«, enten det tages tidlig om morgenen, om dagen eller om natten. Hele natten indfandt sig lidt efter lidt efternølerne. Tidlig om morgenen tiltraadte vi igjen marschen, dog var det nu med den trøst, at den følgende dag var rastdag.

Atter bevægede rækkerne sig; paany trykkede ranselen de følelsesløse skuldre, paany smertede de saare og blodige ben. Men de første ti verst gaar, uden at man er sig det bevidst. Den korte hvile kan ikke tilintetgjøre udmattelsen efter den foregaaende dag, og folkene marscherer som i søvne. Jeg for min del sov under marschen saa fast, at da vi gjorde holdt paa hvilepladsen, kunde jeg ikke tro, at vi allerede havde marscheret ti verst, og heller ikke kunde jeg huske et eneste sted paa den tilbagelagte vei. Først da kolonnerne straks før ankomsten til holdepladsen begyndte at foretage de til »holdt« nødvendige bevægelser, vaagnede man op og tanken faldt straks med glæde paa den forestaaende times rast, naar man kunde kaste oppakningen af, koge vand i kjedlen og lægge sig ned, saa bekvemt en vilde, og drikke varm te. Saasnart geværerne var stillede hen, og ranslerne tagne af, begav størstedelen sig afsted for at finde brænde, der næsten for det meste bestod af tørre stilke efter forrige aars maishøst. To bajonetter blev satte ned i jorden, paa disse blev lagt en ladestok og

paa denne hængt to eller tre kjedler. De tørre stilke brænder klart og lystig; man lægger dem under paa vindsiden; flammen slikker opover de sodede kjedler, og om en ti minuter begynder vandet at boble. Man kastede teen lige i det kogende vand og lod den koge ud; derved fik man en sterk, næsten sort vædske, som man for det meste drak uden sukker i; thi man fik udleveret overmaade meget te — som man endog røgte, naar tobakken slap op — men meget lidet sukker, derfor drak man i store kvanta. En kjedel, som tog syv glas, var den vanlige portion for en mand.

Kanske det synes rart, at jeg udbreder mig om saadanne bagateller. Men soldatens liv i felten er saa tungt, det har saa mange savn og kvaler, der synes saa lidet haab om en god udgang, at endog noget te eller en lignende liden forfriskning skaffer ham uhyre glæde. Man skulde bare se, med hvilke alvorlige, men veltilfredse ansigter de solbrændte, simple soldater, unge og gamle — der var neppe nogen over firti aar blandt os — akkurat som børn lagde straaene under kjedlen, friskede op i ilden og raadslog med hverandre:

»Du, Ljutikoff, se her, her paa kanten skal Du lægge det. Saa! . . . Nu vil det snart koge!«

Te, i koldt og regnfuldt veir af og til en dram, saa en pibe tobak — se det er hele den opmuntring, en soldat faar, naturligvis her ikke medregnet den alt helbredende søvn, naar han kan glemme alle legemlige lidelser og alle tanker om en mørk, skrækkelig fremtid. Tobakken spiller ikke den mindste rolle i dette livs glæder, da den jo pirrer og under-

støtter de udmattede nerver. En faststoppet pibe gjør sin runde blandt en ti mand og bliver saa leveret tilbage til eiermanden, som da tager det sidste drag, banker asken ud og forsigtig gjemmer den i støvleskaftet. Jeg husker godt, hvor bedrøvet jeg blev, da en af mine venner, hvem jeg havde laant piben til at røge paa, mistede den, og hvor han selv ogsaa var bedrøvet og skamfuld. Det var akkurat, som han skulde have mistet en hel ham betroet formue . . .

Paa den store hvileplads — det var ved middagstid — pustede vi halvanden à to timer. Efter tedrikningen pleiede alle at tage en lur. Der var stilhed over leiren; kun skildvagten ved fanen gik frem og tilbage, en og anden af officererne var ogsaa vaagen. Man ligger paa jorden, med ranselen under hovedet, uden hverken at sove eller være helt vaagen; den brændende sol stikker ansigt og hals, fluerne plager og lader en ikke faa sove, som man vil. Drømme blander sig med virkeligheden; det er jo ikke længe siden, man levede et liv, som var saa uligt dette, i halvslummeren synes man at se alt, man synes, at man er vaagen og ser huset med den vante omgivelse, hvorledes det svinder altsammen: steppen, denne nøgne jord med torne indimellem græsset, denne ubarmhjertige sol og den tørre vind, disse tusinder af underlig klædte folk i hvide, støvede skjorter, disse geværpyramider. Alt dette ligner en tung, underlig drøm . . .

»Giv agt!« kommanderer langtrukkent og haardt med sterk stemme vor lille skjeggede bataljonskommandant, major Tschernoglasoff. Den liggende

masse hvide skjorter begynder at røre sig; folkene stønner og strækker sig, tager patrontaskerne og ranselen paa og stiller sig i rækkerne.

»I gevær!«

Vi griber vore geværer. Jeg husker endnu godt mit gevær no. 18,635, med lidt mørkere kolbe end de andres og en lang skramme i det mørke fernis. Endnu lyder et kommandoraab, og bataljonen sætter sig i bevægelse henad veien. Foran alle fører man vor kommandants brune hingst; den kaster med halsen og slaar med hoverne; majoren sidder blot i yderste nødsfald paa den; altid gaar han i teten ved siden af sin hest med jevne skridt som en egte infanterist. Han viser soldaterne, at befalet ogsaa »lider«, og soldaterne elsker ham derfor. Han er altid koldblodig og rolig, spøger aldrig og smiler ikke; først af alle er han oppe om morgenen, sidst lægger han sig om aftenen; han omgaaes folkene bestemt og afmaalt, uden skjælden eller skrigen. Man siger, at hvis ikke majoren var der, ved de ikke, hvad Ventsel da vilde gjøre.

Idag er det varmt, men ikke som igaar. Hertil kommer, at vi ikke gaar paa chausséen, men langs jernbanelinjen, paa en smal kant, saaledes at størstedelen gaar i græsset. Det støver ikke; skyerne trækker sammen; af og til falder en tung draabe. Vi ser op mod himmelen, vi strækker haanden ud for at prøve, om det regner. Endog de, som igaar maatte blive tilbage, bliver modige; det er ikke saa langt igjen at gaa, saadan en ti verst, og saa er det rast, den efterlængtede hvile, ikke blot en kort nat, men en nat, en hel dag og en nat til. Man begynder

i sin glæde at synge; Fjodors stemme høres over de øvrige; det var den bekjendte sang:

»Der stod et slag ved Poltava« . . .

Saa fortsatte han om, »hvorledes Tsaren fik en kugle gjennem hatten«; derpaa begyndte han den dumme og uanstændige, men blandt soldaterne mest populære vise om Lisa, som gik i skoven og der fandt en sort torbist, og hvorledes det gik hende videre. Derpaa den historiske sang om Peter, hvorledes man fordrede ham til senatet. Og til fuldstændiggjørelse af det hele den i vort regiment tilblevne sang om en mønstring for kejseren, hvorfor de fik megen ros, og om bataljonens kaptein Tschernoglasoff, hvorledes han siddende paa sin hest instruerede sin bataljon . . . og saa videre, en femti vers.

»Fjodoroff!« spurgte jeg engang, »hvorfor synger Du sligt noget som det der om Lisa? Jeg nævnte endnu nogle sange, dumme og kyniske i den grad, at selve kynismen tabte al betydning og tilslut blev til nogle aldeles meningsløse toner.

»Det er nu engang saa, Vladimir Michailijtsch. Men sig mig, hvortil er egentlig sangen? Det er et slags skrig for at faa bevæge brystet. Ja, og saa er det lettere at gaa, naar man synger.«

Sangerne hører op, og musiken begynder. Under en passelig, kraftig og for det meste lystig marsch er det lettere at gaa; alle, endog de mest udmattede, retter sig igjen op og holder takt og retning; man kan ikke kjende bataljonen igjen. Jeg husker, at vi engang under musik marscherede seks verst

paa en time uden at føle træthed; men da de udmattede musikanter holdt op at spille, forsvandt den af musiken fremkaldte kvikke stemning, og jeg følte, at jeg lidt efter lidt sank sammen og ogsaa vilde være falden, hvis vi ikke tilfældigvis var komne til et hvilested.

Da vi saa igjen havde marscheret en fem verst, stødte vi paa en hindring. Vi gik henad en dal, hvor der løb en liden flod; paa den ene side var der bjerge, paa den anden — en smal og noksaa høi jernbaneskraaning. De sidste dages regn havde oversvømmet dalen, saa den dannede en tredive favne bred sø midt i vor vei. Jernbanelegemet hævede sig med sin dæmning over vandet, og vi maatte gaa over paa den. Jernbanevogteren havde allerede ladet den første bataljon gaa over, og den var saaledes lykkelig kommen over paa den anden side; men saa meldte han, at der om fem minuter vilde der komme et tog, og at vi maatte vente. Vi gjorde holdt og havde just sat geværerne fra os, da brigadegeneralen viste sig i sin vel bekjendte kalesche ved en bøining af veien.

Vor brigadegeneral var en kjæk kar. En stemme, som han havde, har jeg aldrig truffet paa, hverken i operaer eller i kirkekor. Lyden af hans bas klang i luften som trompettoner; og hans undersætsige, velnærede skikkelse med det røde, tykke hoved, de svære, af vinden bevægede, sortblaa bakkenbarter og de sorte, tykke bryn over de smaa øine, der glødede som kul, naar han sad paa sin hest og uddelte sine befalinger, var skikket til at gjøre sterkt indtryk paa en. Engang under feltøvelserne paa

Chodijnske mark ved Moskau viste han sig i den grad martialsk og kjæk, at det bragte en blandt mængden staaende landmand saa i begeistring, at han udraabte:

»Molodtschaga*)! Just slige maa vi ha' dem!«

Fra den tid fik han bestandig navnet »Molodtschaga«.

Han drømte om heltegjerninger. Nogle bind krigshistorie ledsagede ham altid paa felttogene. Hans mest yndede samtale med officererne var kritik over Napoleons krige. Dette havde jeg naturligvis blot hørt fortælle om ham; thi jeg saa meget sjelden vor general; for det meste indhentede han os i sit trespand midt paa marschen, kjørte med os til natteherberget, leiede sig en soveplads og blev til den følgende morgen; men saa om dagen igjen brød han op og kjørte forbi os; soldaterne lagde da altid merke til den sterke rødme i hans ansigt og den større eller mindre hæshed i hans stemme, naar han skreg til os:

»Goddag, Starobjelser!«

»Goddag, Deres excellence!« svarede soldaterne og føiede til:

»Han reiser for at fordrive katzenjammeren fra igaar, Molodtschaga!«

Og generalen kjørte videre, undertiden uden noget andet følge, men undertiden efterat han først havde givet en eller anden regimentskaptein et tordenlignende reprimande.

Da han fik se vor bataljon, som havde gjort

*) En prægtig, ung mand.

holdt, kjørte han hen til os og hoppede saa hurtig ud af vognen, som hans korpulence tillod ham. Majoren gik saa hurtig hen til ham.

»Hvad er det for noget? Hvorfor gjøre holdt? Hvem har tilladt det?«

»Deres excellence, veien er oversvømmet, og toget skal straks passere.«

»Veien oversvømmet? Toget? Tøv! De lærer soldaterne til at blive forkjælede! De gjør gamle kjærringer af dem! Uden befaling skal man ikke gjøre holdt! De har arrest, min herre . . .«

»Deres excellence . . .«

»Ingen ræsonneren!«

Generalen saa sig vredt om og blev snart var et andet offer.

»Hvad er dette? Hvorfor er ikke kapteinen for 2det jægerregiment paa sin plads? Stabskaptein Ventsel, vær saa god at komme hid!«

Ventsel gik hen til ham. Al generalens harme gik nu ud over ham. Jeg hørte, at han prøvede at svare noget, idet han hævede stemmen; men generalen overdøvede ham, saa man bare kunde gjette sig til, at Ventsel havde sagt noget upassende.

»Han ræsonnerer?! Kommer med grovheder?!« tordnede generalen. »Ti stille! Læg sabelen af! I arrest! Et eksempel for folkene . . . Man er bange for sølepytter! Børn, efter mig! Vi gjør som Suvaroff!«

Generalen gik hurtig forbi bataljonen hen til vandet, lidt ubekvem af den lange stillesidden i vognen.

»Efter mig, børn! Paa Suvaroffs vis!« gjentog

han og gik med sine lakerede reisestøvler ud i vandet. Majoren saa sig tilbage med et ondskabsfuldt ansigtsudtryk og gik saa ved siden af generalen. Bataljonen satte sig i bevægelse efter dem. Vandet gik dem snart til knærne, saa til beltet, saa endnu høiere; den høie general gik frit, men den lille major maatte allerede arbeide med hænderne. Soldaterne gik akkurat som en gjennem en elv dreven faarehjord, de blev siddende fast i den opblødte bund; for at faa benene løs kastede de sig fra den ene side til den anden. Kompagnikapteinen og bataljonsadjutanten, som red, vilde meget bekvemt være komne over dammen; men da de saa generalens eksempel, satte de af hesten, og holdende denne i tøilen skyndte de sig ud i det af hundreder af soldaterfødder oprørte vand. Vort regiment, der bestod af de høieste folk i bataljonen, gik noksaa bekvemt over; men det ottende, der gik ved siden af os og bestod af folk af mindre vekst, gik mangengang til ørerne i vandet; nogle kom endog til at slurke noget i sig og holdt sig fast i os. En liden zigøiner med blegt ansigt og vidt opspilede, sorte øine greb med begge hænder onkel Shitkoff om halsen, efterat han havde kastet sit gevær fra sig; til alt held for zigøineren havde en grebet geværet i flugten og reddede det fra at forsvinde i sølevandet. Da man havde vadet en ti favne, blev dammen fladere, og alle skyndte sig nu, da man var udenfor fare, under snak og eder at komme hurtigere igjennem. Blandt os var der mange, som lo; soldaterne ved det ottende regiment var

ikke meget oplagte til smil; mange var blevne ganske blaa i ansigtet af kulde. Efter os kom jægerne.

»Naa, uslinger, se til at komme gjennem! I drukner ellers!« skreg de.

»Man havde meget let kunnet drukne,« lød det fra det 8de regiment. »Det er ingen sag for ham, som er saa høi; han er bare blevet lidt vaad i skjegget. Helten har vist sig! Her kunde folk godt drukne.«

»Du kunde sat Dig paa min kjedel. Jeg skulde baaret Dig tør over.«

»Ja, det er sandt, broder, at jeg ikke kom til at tænke paa det,« svarede godmodig den lille soldat paa spottegloserne.

Ophavsmanden for al denne dumhed var allerede paa det tørre og stod nu paa bredden, høimodig betragtende den i vandet plaskende masse folk. Han var vaad til sidste traad, hans lange skjeg var virkelig ogsaa blevet vaadt. Vandet randt nedover hans klæder; hans lakerede støvler var fulde af vand, og han raabte uafladelig for at opmuntre soldaterne:

»Fremad, børn! Som Suvaroff!«

De gjennemvaade officerer med sure ansigter flokkede sig omkring ham. Her stod ogsaa Ventsel med fordreiede ansigtstræk og allerede uden sabel. Imidlertid havde generalens kusk gaaet frem og tilbage langs bredden og prøvet med piskeskaftet, til han havde fundet et sted lidt tilside for det, hvor vi gik over; der gik vandet ikke engang til hjulakslerne. Her kjørte han over.

»Se der, Deres excellence, der kunde man have

gaaet over,« sagde majoren rolig. »Tillader De, at folkene faar tørre sig lidt?«

»Ja vist, ja vist, Sergei Nikolajevitsch,« svarede generalen venlig. Det kolde vand havde afkølet hans hidsighed. Han steg op i sin vogn, satte sig først, men reiste sig saa igjen og skreg af al magt med sin kjæmpestemme:

»Tak skal I ha', Starobjelser! I er rigtig flinke karle!«

»Vi gjorde det saa gjerne, Deres excellence!« brølte soldaterne om hverandre. Og den vaade general kjørte afsted.

Solen stod endnu høit; der var nu blot fem verst igjen at marschere; majoren lod derfor gjøre en længere hvil. Vi trak af os, løste kjedlerne, tørrede klæderne, støvlerne, ranslerne, patrontaskerne, og to timer efter var vi igjen paa marsch og tænkte da blot med et smil paa badet.

»Generalen har jo sendt Ventsel i arrest!« sagde blandt andre Fjodoroff.

»Det gjør intet, lad ham nu gaa i to dage bag kassevognen,« svarede man bag os i jægerkompagniet.

»Hvad gjør det Dig?«

»Mig? Ikke bare jeg, men hele jægerkompagniet føler sig lettere. Nu kan vi faa to dage at puste ud paa. Han berøver os al lyst og kraft — se det er det, det gjør mig.«

»Vær taalmodig, kosak, saa skal Du blive ataman.«

»Taalmodig maa vi nok være; men om vi i denne verden bliver atamaner, det er nu tvilsomt,«

sagde Shitkoff som sedvanligt med gnaven stemme; — »bare en tyrk skjød ham!«

»Men, onkel, henfald nu ikke til fortvilelse. Tænk Dem blot: vi alle er tørre, men Molodtschaga sidder vaad i vognen sin,« sagde Fjodoroff, og alle omkring satte i at le.

V.

Vi gik hele tiden langs jernbanelinjen; tog, fulde af mennesker, heste og gods løb uafbrudt forbi os. Soldaterne saa med misundelse paa godsvognene, ud af hvis aabne vinduer hestene stak sine hoveder. »Ser Du hestene, hvilken ære man gjør dem? Men vi maa gaa!«

»Hesten er dum, den kan ikke holde saa længe ud,« ræsonnerede Vasil Karpijtsch. »Men Du er et menneske, forat Du skal opføre Dig, som Du bør!«

Engang under en hvil sprengte en kosak med en vigtig underretning hen til den befalhavende hos os. Vi maatte reise os og stille os op baade uden ransel og gevær, i bare hvide skjorter. Ingen vidste, hvad det gjaldt. Officererne mønstrede folkene. Ventsel skreg og skjældte som vanligt, især var det nu over daarlig siddende livbelter, og med trampen i marken gav han befaling til at bringe skjorterne i orden. Saa førte man os hen til jernbanedæmningen, og efter en temmelig langvarig opstilling stod regimentet i to rækker langs veien. En hvid linje af skjorter strakte sig en verst i længden.

»Børn!« skreg majoren. »Hans majestæt keiseren vil komme forbi.«

Og vi begyndte at vente kejseren. Vor division stod noksaa fjernt fra Petersburg og Moskva. Af soldaterne havde kanske tiendedelen seet kejseren, og alle ventede nu med utaalmodighed paa keisertoget. Der gik en halv time; intet tog; folkene fik lov til at sætte sig ned. Nu begyndte fortællinger og samtaler.

»Vil han stanse?« spurgte en.

»Langtfra? Stanse for hvert regiment! Han ser paa os fra vognvinduet, og det er jo godt!«

»Og kan vi skjelne, brødre, hvem det er af dem; der reiser jo mange generaler med ham?«

»Ja vist kan vi det. Jeg saa ham ifjor i Chodijnka.«

Og soldaten strakte haanden ud for at vise, paa hvor nært hold han saa keiseren.

Endelig, efter to timers venten, viste sig en liden røgsky i det fjerne. Regimentet stod op og rettede sig. Først kom toget med tjenerskab og kjøkken. Kokkene og kokkedrengene i hvide huer saa paa os fra vognvinduerne og lo lidt sig imellem. Omtrent to hundrede favne efter kom keisertoget; lokomotivføreren, som havde seet det opstillede regiment, mindskede farten, og vognene rullede sagte forbi vore øine, som længselsfuldt stirrede op mod vinduerne; men der hang noget for alle sammen; en kosak og en officer, som stod paa stigbrettet paa den sidste vogn, var de eneste folk paa toget, som vi kunde se. Vi stod og saa paa det hurtigere og hurtigere bortilende tog, ventede endnu en tre

minuter, og saa gik vi tilbage til bivuaken. Soldaterne vare skuffede og udtalte ogsaa sin misnøie.

»Det vil vare længe, før vi nu faar se ham!«

Det varede dog ikke saa længe. Før vi kom til Ploeschti, sagde man, at keiseren vilde se os i denne by.

Vi defilerede forbi ham, saaledes som vi stod og gik, i de samme skiddenhvide skjorter og benklæder, i de samme upudsede og støvede støvler, de samme tilrakkede ransler, patrontasker og feltflasker. Der var ikke ved os noget ungdommeligt eller noget kjækt; hver og en lignede mere en simpel bonde, alene geværet og patrontaskerne med patronerne i viste, at denne bonde skulde i krigen. Man stillede os i en smal kolonne, fire mand i bredden; paa anden maade vilde vi ikke være komne gjennem byens smale gader. Jeg gik paa den ene side og anstrengte mig derfor af al magt at holde takten og retningen, men tænkte ogsaa paa det, at hvis keiseren med sin suite kom til at staa paa samme side som jeg, maatte jeg komme til at passere lige forbi hans øine og meget nær ham. Naar jeg blot saa hen paa den ved siden af mig marscherende Shitkoff, paa hans, ellers bestandig mørke, men nu muntre ansigt, følte jeg, at den almindelige bevægelse ogsaa smittede mig, at mit hjerte begyndte at slaa heftigere. Jeg fik med ét en følelse af, at alt for os afhang af, om keiseren saa paa os. Da jeg sidenefter for første gang skulde ud i kugleregnen, havde jeg en følelse, som lignede denne.

Folkene gik hurtigere og hurtigere; skridtet

blev større, og marschen friere og fastere. Jeg behøvede ikke længer at passe paa takten; trætheden forsvandt. Det var akkurat, som vi fik vinger og fløi fremad, didhen, hvor allerede musiken spillede, og hvor der lød øredøvende »hurra!«. Jeg husker ikke de gader, vi passerede, jeg husker ikke, om der stod folk i gaderne og saa paa os; jeg husker bare den bevægelse, som havde grebet mit sind tilligemed bevidstheden om den skrækkelige magt hos denne masse, til hvilken jeg hørte, og som rev mig med. Jeg havde en følelse af, at for denne masse var intet umuligt, at den strøm, med hvilken jeg for afsted, og af hvilken jeg udgjorde en del, ikke kjendte nogen hindring, at den kunde knuse alt, knække og tilintetgjøre alt. Og enhver tænkte paa, at den, for hvis ansigt denne strøm for forbi, med et ord, en haandbevægelse kunde forandre dens retning, lade den vende tilbage eller paa ny kaste den mod skrækkelige hindringer, og enhver vilde i et ord af denne ene og i en bevægelse af hans haand finde en trolddomsmagt, som førte os i døden. »Du fører os,« — tænkte enhver — »vi giver Dig vort liv; se paa os, og vær rolig! Vi er rede til at dø!«

Og han vidste, at vi var rede til at dø. Han saa frygtelige, i sit forehavende urokkelige rækker af folk bevæge sig næsten løbende forbi, folk fra hans fattige land, fattig klædte, simple soldater. Han følte, at alle disse gik i døden, rolige og frie for alt ansvar. Han sad paa en graa hest, som stod ubevægelig og spidsede ørerne til musiken og de begeistrede hurraraab. Omkring stod en broget suite

men jeg erindrer ingen af dette storartede følge undtagen en paa en graa hest, i almindelig uniform og med hvid hue. Jeg husker det blege, trykkede ansigt, trykket af bevidstheden om tyngden af den fattede beslutning. Jeg husker, hvorledes taarerne trillede ned over hans ansigt og faldt som lyse, klare draaber paa den mørke uniform; jeg husker den krampagtige bevægelse af hans haand, der holdt tøjlen, de skjælvende læber, som udtalte noget, sandsynligvis en hilsen til de tusinder af unge mænd, som nu vilde miste sit liv, derover græd han. Alt dette viste sig for mig og forsvandt, som skulde det været oplyst et øieblik af et lyn. Jeg var saavidt kommet lidt tilaande igjen, ikke efter marschen, men efter den overmenneskelige, rasende begeistring, da jeg løb forbi ham med geværet i den ene haand og huen i den anden, idet jeg viftende med denne skreg øredøvende hurraer, som jeg dog paa grund af den almindelige raaben selv ikke kunde høre.

Alt dette viste sig for mig og forsvandt. Saa saa jeg bare de støvede gader, der udsendte en sviende varme, de af den indre bevægelse og af henved en versts løb udmattede soldater, der var næsten syge af tørst; og saa hørte jeg raab af officererne, som kommanderede, at alle skulde gaa i geled og i takt — se det var alt, som jeg saa og hørte fem minuter efter. Og efterat vi endnu havde gaaet et par verst og kom ud paa marken, hvor vi slog leir, kastede jeg mig ned, aldeles tilintetgjort baade paa sjæl og legeme.

VI.

Stride dagsmarcher, støv, hede, træthed, oprevne ben, korte hvilestunder om dagen, dødlignende søvn om natten, det forhadte horn, som vækkede, før det endnu var lyst. Og uafladelig marker, marker, ikke lig dem derhjemme, som var dækkede af høit, grønt græs, men med raslende, lange silkeagtige blade af mais eller af tæt hvede, der allerede hist og her var begyndt at gulne.

De samme ansigter, det samme marschliv, de samme samtaler og fortællinger om hjemmet, om ophold i guvernementsbyen, den samme dadel over officererne.

Om fremtiden talte man sjelden og ugjerne. Hvorfor man gik i krigen — havde man ingen klar bevidsthed om, uagtet man allerede et halvt aar havde staaet færdige til udrykning i nærheden af Kischineff; i denne tid vilde man have kunnet forklare for folkene betydningen af denne krig; men man har sandsynligvis ikke fundet det nødvendigt. Jeg husker, at en soldat engang spurgte mig:

»Vladimir Michailijtsch, kan vi snart være i Bucharіet?«

Jeg tænkte først, at jeg hørte feil; men da han gjentog spørgsmaalet, svarte jeg, at Bucharіet ligger hinsides to have, og at der did var omtrent fire tusen verst, samt at vi vel neppe nogen gang vilde række saa langt.

»Nei, Michailijtsch, det er ikke, som De siger. Skriveren har fortalt mig derom. Naar vi har gaaet over Donau, sagde han, da er vi straks i Bucharіet.«

»Ikke Buchariet, — men Bulgarien!« raabte jeg.

»Naa, bucharisk, bulgarisk, som De siger, er ikke det det samme?«

Og han taug misfornøiet, det kunde man se.

Vi vidste blot, at vi gik for at slaaes med tyrkerne, fordi de havde udgydt meget blod. Men vi vilde ikke blot slaa tyrkerne for det — os ubekjendt hvis — udgydte blod, men mere, fordi de havde sat en saadan masse folk i bevægelse, fordi vi for deres skyld maatte udholde den tunge marsch (»hvormange tusen verst har vi ikke maattet slæbe os afsted for at komme til ham, den hedning!«), reservesoldaten har maattet forlade hus og familje, og alle sammen maa gaa mod kuglerne. Tyrken fremstillede sig saaledes som oprøreren, urostifteren, som man maatte bringe til ro og straffe.

Langt mere end krigen beskjæftigede vi os med familjeanliggender, og hvad der forefaldt i bataljonen og regimentet. I vort regiment var alt roligt og stille; men blandt jægerne blev det værre og værre. Ventsel blev ikke fredeligere, den skjulte uvilje vokste, og efter et tilfælde, som jeg nu, efter fem aars forløb, ikke kan erindre uden at komme i oprør, gik det over til aabenbart had.

Vi havde neppe passeret en by og marscheret ud paa en eng, hvor det foran os marscherende første regiment allerede havde taget plads. Det var et bekvemt lidet sted; paa den ene side en flod, paa den anden — en gammel bøgeskov, sandsynligvis byboernes spadsergang. Det var en smuk, varm aften; solen holdt paa at gaa ned. Regimentet havde gjort holdt; man stillede geværerne

sammen. Shitkoff og jeg begyndte at slaa teltet op; vi havde allerede reist teltstængerne; jeg holdt i den ene ende, og Shitkoff slog med en stok teltpælene i jorden.

»Træk haardere i, haardere, Michailijtsch!« (Han havde allerede i nogle dage begyndt at sige Du til mig.) Se saa ja . . .!«

I det samme øieblik hørtes bagenfor os en underlig lyd af regelmæssige slag. Jeg vendte mig om.

Jægerne stod i linje. Ventsel slog under hæst skrig en soldat i ansigtet. Soldaten stod der med dødblegt ansigt, geværet ved foden, uden at vove at bøie sig af for slagene, og skalv over hele legemet. Ventsel maatte, forat han skulde kunne faa slaa med begge hænder vekselvis paa den høire og venstre side, med sin uanselige krop bøie sig efter sine slag. Omkring taug alle; man hørte bare slagene og den rasende officers hæse brøl. Det sortnede for mine øine; jeg gjorde en bevægelse. Shitkoff forstod den, og af al magt holdt han mig i frakkeskjødet.

»Hold fast, haandløse djævel!« skreg han og overøste mig med de værste skjældsord. »Er hænderne borttørrede paa Dig, kanske? Hvad er det, Du ser paa?«

Slagene haglede tæt. Paa soldatens overlæbe og hage flød blod. Tilsidst faldt han om. Vensel vendte sig, kastede et blik paa sit kompagni og skreg:

»Hvis nogen understaar sig at røge i geleddet, saa skal jeg prygle den kanalje endnu værre. Løft

ham op, vask ham og læg ham i teltet! Der kan han hvile ud. Sæt geværerne sammen!» kommanderede han.

Hans hænder skalv, de var røde og opsvulmede af blod. Han tog op sit lommetørklæde, tørrede hænderne og gik bort fra soldaterne, som stillede geværerne i pyramider og herunder knurrede lidt hen for sig. Nogle gik smaasnakkende hen til den slagne og løftede ham op. Ventsels gang var nervøs, mat; han var bleg, hans øine lynte, og paa hans muskelbevægelse kunde man se, hvor han bed tænderne sammen. Han gik forbi os; men da han mødte mit stive blik, smilte han unaturlig spodsk med sine tynde læber, og idet han hviskede noget, gik han videre.

»Blodsuger!« sagde Shitkoff med had i stemmen. »Og Du, herre, Du gaar lige i gabet paa ham? Vil Du ogsaa i kugleregnen gaa og være tilvens med ham? Vent, vi skal nok faa ret paa ham!«

»Skal vi anklage ham?« spurgte jeg. »Men hos hvem?«

»Nei, ikke anklage ham. I slaget skal vi nok . . .«

Og han brummede noget for sig selv.

Fjodoroff, som allerede havde forespurgt sig hos jægerne, hvorfor dette var skeet, var allerede kommen tilbage.

»Uden nogen grund mishandler han folkene,« sagde han. »Mens de var paa marschen, havde denne soldat, Matjuschkin, røgt en cigar. De gjorde holdt — han havde geværet ved foden, og cigaren

mellem fingrene; han glemte aabenbart, at det vilde gaa ud over hans hode. Og Ventsel fik se det.«

»Dyr!« tilføiede han sørgmodig, idet han lagde sig ned i det allerede færdig opslaaede telt. — »Og cigarstumpen var allerede sluknet; han havde vist glemt den, den stakkel!«

Nogle dage senere kom vi til Aleksandria, hvor mange hærafdelinger var samlede. Medens vi endnu holdt paa at marschere ned ad fjeldet, saa vi en uhyre flade, der tog sig broget ud med alle de hvide telte og de mørke figurer af folk, med de lange rækker af heste og de hist og her blinkende rader af messingkanoner med sine grønne lavetter og kister. Henad byens gader gik hele masser af officerer og soldater.

Fra de aabne vinduer i de trange og skidne vertshuse hørtes melankolsk og lystig ungarsk musik, larm af tallerkener og støiende samtale; butikerne var propfulde af russiske kjøbere. Vore soldater, der bestod af rumæner, tyskere og jøder, skreg høit paa hver sit for hinanden uforstaaelige sprog; trætte om kursen paa papirrublen hørtes for hvert skridt.

»Hvormeget giver Du mig, din sortbrune djævel . . . Kom med ti kopek! Hei, Du . . .!«

»Hvor er posthuset?« spørger en officer en rumænsk sprade, med udsøgt høflighed, med haanden til hueskjermen og med en stor militærordbog

under armen — en bog, som armeen dengang var forsynet med. Rumæneren forklarer ham det; officeren blader i bogen efter de uforstaaelige ord, forstaar alligevel intet, men takker høflig.

»Fy for pokker, broder, for et folk! De har baade vore poper og vore prester; men de forstaar alligevel intet. En sølvrubel, vil Du!« skriger en soldat af al magt med en skjorte i haanden til en i den aabne butikdør staaende rumæner. »For skjorten? Fire frank?«

Han tager guldstykket op, viser ham det, og forretningen afsluttes til almindelig tilfredshed.

»Tilside, tilside, landsmænd, der kommer en general!«

En høi, ung general i flot surtout, høie støvler, med pisken i remmen over skulderen, gaar hurtig hen ad gaden. Nogle skridt efter ham følger hans ordonans, en liden asiat i en broget tunika og turban, med en vældig sabel og revolver i beltet. Generalen gik med høit løftet hode og saa ligegyldig, men blid paa soldaterne, som gik tilside og gjorde honnør for ham; han lagde veien ind i vertshuset. I et hjørne herinde havde Ivan Platonijtsch, Stebelkoff og jeg taget plads og fortærede en national ret, der bestod af rød peber med kjød. Det tilstødende værelse var fuldt af mennesker. Larm af tallerkener og glas, smeld af korke, ædru og drukne stemmer, alt dette overdøvedes af et orchester, som var anbragt i en med et rødt forhæng prydet nische. Der var fem musikanter, to violiner, som skriger afskyelig, en violoncel med sine ensformige dybe toner og en kontrabas; men alle disse instrumenter er bare under-

stemmer for et femte. En sortbrun, lokket ungarer, næsten bare en gut, sidder foran alle; om den brede krave paa hans fløielsjakke hænger dette underlige instrument, en træharpe, akkurat en slig, som man afbilder Pan og faunerne med.

Der var en række ulige lange træpiber, der var stillet sammen saaledes, at de aabne ender af dem vendte mod artistens mund. Ungareren vender hodet snart til den ene, snart til den anden side, blæser i disse træpiber og frembringer kraftige, harmoniske toner, der hverken ligner klarinettens eller fløitens. Han foredrager selv de vanskeligste passager, idet han vugger hovedet frem og tilbage; det sorte, fedtglinsende haar falder ham ned over panden; ansigtet er vaadt af sved og rødt; halsaarerne er opsvulmede. Man kunde se, at det ikke var let . . . Med strengeinstrumenterne som understemmer hørtes disse fløitetoner skarpt, vildt, men dog smukt.

Generalen tog plads ved et bord, hvor der sad nogle ham bekjendte officerer, der havde reist sig ved hans indtrædelse, og sagde høit med et buk: »Sid ned, mine herrer!« — hvilket havde hensyn til de lavere staaende officerer. Tause tilendebragte vi vort maaltid; Ivan Platonijtsch forlangte en flaske rød, rumænsk vin, og efter den anden flaske, da hans ansigt var bleven oprømt, og hans kinder og næse havde faaet en rød farve, vendte han sig til mig:

»De, unge mand, sig mig . . . Husker De den svære marsch?«

»Ja, Ivan Platonitsch.«

»De talte jo med Ventsel dengang?«

»Ja.«

»De greb ham over haanden?« spurgte kapteinen i en unaturlig alvorlig tone. Og da jeg svarte, at jeg virkelig havde gjort det, trak han et langt og voldsomt suk og blinkede urolig med øinene.

»De har gjort galt . . . dumt deri! Ser De, jeg vil ikke give Dem nogen tilrettevisning. De har handlet smukt . . . d. v. s. imod disciplinen . . . Pokker ved, hvad jeg taaler! De tilgiver mig . . .!«

Han taug, idet han saa mod gulvet og sukkede. Jeg sagde heller ikke noget. Ivan Platonijtsch heldte i sig et halvt glas vin og klappede mig paa knærne.

»Giv mig det løfte, at De ikke oftere gjør saadant puds. Jeg forstaar selv . . . For en ung mand er det tungt? Naa, hvad vil I da gjøre med ham? Som en gal hund er denne Ventsel! Ser De nu . . .!«

Ivan Platonijtsch fandt aabenbart ikke ord, gjorde derfor en lang pause og tog saa igjen til glasset.

»Det vil sige, ser De . . . han er et godt menneske i virkeligheden. Det er, som om djævelen rider ham undertiden. De har selv set, at jeg ogsaa for ikke længe siden har slaaet en soldat. Let. Men naar den dumrian ikke selv forstaar sin forseelse, ser De, et saadant stykke træ . . . Men jeg, Vladimir Michailijtsch, jeg er som en fader, skal Gud vide, uden ondt, uagtet man undertiden kan blive vred. Men hos ham — der er der system.

Hei, Du!« raabte han til den rumænske tjener: »mere vin!« »Og en gang vil han komme for retten, da vil det blive endnu værre: folkene er opbragte, og i den første træfning . . . Det vil være sørgeligt, da han jo trods alt er et godt menneske, ved De. Ja, han er et varmhjertet menneske.«

»Naa!« sagde Stebjelkoff langtrukkent. »Et varmhjertet menneske vil ikke slaa slig!«

»De har vel seet, Ivan Platonijtsch, hvad Deres varmhjertede menneske nylig har gjort?«

Og jeg fortalte kapteinen, hvorledes Ventsel havde mishandlet soldaten for cigarens skyld.

»Naa, ja, se, se . . . det er bestandig saa!« Ivan Platonijtsch blev rød, sukkede, stansede lidt og begyndte saa igjen at tale. »Men desuagtet er han intet dyr. Hos hvem faar folkene bedst forpleining? Hos Ventsel. Hos hvem faar de de bedste instruktioner? Hos Ventsel. Hos hvem straffes næsten ikke? Hvem stiller nogensinde nogen for retten — det maa da være høist graverende? Hvis han ikke havde denne ulykkelige svaghed, vilde soldaterne bære ham paa hænderne.«

»Har De talt med ham herom, Ivan Platonijtsch?«

»Ja, og trættet med ham sikkert ti gange. Men hvad skal man da gjøre med ham! Han siger: enten ordnet hær eller milits. Han kommer altid med nogle dumme talemaader. Krigen, siger han, er en saadan grusomhed, at det blot bliver en draabe i havet, om jeg er haard mod soldaterne . . . De staar, siger han, paa et saadant dannelsestrin . . . Kortsagt, fanden ved, hvad det er altsammen. Men

en ordentlig mand er han imidlertid. Han drikker ikke, spiller ikke kort, udfører sin tjeneste samvittighedsfuldt, hjælper sin gamle fader og sin søster, en prægtig kamerat! Og dertil er han en dannet mand! Der er ingen saadan i hele regimentet. Husk mit ord: enten kommer han for retten, eller saa vil de — han gjorde et kast med hovedet mod vinduet — selv dømme ham. Det er fælt. Saa er det dog, min elskværdige menig.«

Ivan Platonijtsch klappede mig venlig paa skulderen; derpaa stak han haanden i lommen, tog frem sin tobaksdaase og begyndte at rulle en tyk cigaret. Da den var færdig, stak han den ind i et uhyre mundstykke med ravspids og med indskriften: »Kav Kas«, saa i munden, hvorefter han leverede mig tobaksdaasen uden at sige noget. Vi røgte da alle tre, og kapteinen begyndte paany:

»Undertiden hænder det virkelig, at det er umuligt at lade være at prygle. De er mangengang som børn. Kjender De Balunoff?«

Stebjelkoff begyndte med et at le.

»Naa, naa, hvorfor ler De, Stebjelkoff!« brummede Ivan Platonijtsch. »En gammel, straffet soldat. Han har tjent i tyve aar; for forskjellige forgaaelser fik han aldrig slippe. Nu skal De høre om ham, den skurk . . . De var ikke hos os dengang; før vi kom til Kischineff, marscherede vi engang ud af en landsby. Befalet bød at efterse hos alle det andet par støvler. Jeg stiller dem op og gaar saa bag og ser, om støvlespidserne rager udenfor ranslerne. Hos Balunoff saaes intet. »Hvor er støvlerne?« »Jeg lagde dem i ranselen for at bevare dem bedre,

Deres velbaarenhed.« »Du lyver!« »Nei, Deres velbaarenhed. For at de ikke skulde blive vaade, lagde jeg dem i ranselen!« Saa frækt svarte det best. »Tag ranselen af og aabne den!« Han gjør det ikke, men trækker skafterne frem under klaffen. »Spænd op!« »Jeg kan trække dem ud, Deres velbaarenhed, ogsaa paa denne maade.« Jeg fik ham dog tilsidst til at spænde op. Hvad tror I saa? Han trækker frem efter ørene en levende pattegris, over snuden havde han bundet en snor, forat det ikke skulde skrige. Med den høire haand til huen satte han op et ærbødigt ansigt, medens han i den venstre holdt pattegrisen. Den skurk havde taget den fra en moldauer. Ja, det er vist, jeg kneblede ham, men noksaa lemfældig.«

Stebjelkoff vred sig i latter, saa han næsten ikke fik frem:

»Men hvorfor! . . . Ivanoff, slog Du ham for grisens skyld? Ha, ha, ha! . . . Jeg havde taget grisen fra ham, ja det havde jeg gjort! . . .«

»Var det da ikke muligt at komme fra dette paa anden maade, Ivan Platonijtsch?«

»Aa De da! Det er i sandhed ærgerligt at høre sligt. Jeg kunde da ikke bringe ham under krigsret derfor!«

VII.

Natten mellem 14de og 15de juni vækkede Fjodoroff mig.

»Michailijtsch, hør!«

»Hvad er det?«

»De skyder. De gaar over Donau.«

Jeg begyndte at lytte. Der blæste en sterk vind, som jagede de lavt hængende, sorte skyer afsted, saa maanen var ganske borte; vinden slog mod teltlerredet, saa det susede, hvinte i teltbardunerne og peb gjennem geværpyramiderne. Midt i disse lyd hørtes hule slag.

»Saa mange folk der falder,« — hviskede Fjodoroff med et suk. »Maa vi ogsaa til eller ikke? Hvad tror De? Det høres som torden!«

»Kanske det virkelig ogsaa er torden!«

»Nei! Hvorledes kan det være torden! Det er jo saa regelmæssigt! Hører De? Det ene efter det andet, det ene efter det andet.«

Slagene hørtes virkelig regelmæssig, med bestemte tidsrum imellem. Jeg krøb ud af teltet og gav mig til at se i den retning, hvorfra skuddene lød. Intet lysglimt var at se. Af og til skimrede der dog for mit spændte blik et lys i den retning, hvorfra kanontordenen lød; men det var blot sansebedrag.

»Se, nu er det da kommet saa langt engang,« kom jeg til at tænke.

Og jeg prøvede at forestille mig, hvad der skeede derhenne i mørket. Der foresvævede mig en bred, mørk flod med steile bredder, aldeles ulig den rigtige Donau, saaledes som jeg siden fik den at se; hundreder af baade flyder paa den; disse regelmæssige, hyppige skud er rettet mod dem. Mon mange af dem bliver i behold? En kold gysen

løb gjennem hele mit legeme. Vilde Du have været der?« spurgte jeg uvilkaarlig mig selv.

Jeg kastede et blik henover den sovende leir: alt var roligt; midt i den fjerne kanontorden og vindens susen hørtes folkenes rolige snorken. Og lidenskabelig vaagnede pludselig hos mig det ønske at alt dette ikke maatte være saa, og at felttoget maatte trække længere ud endnu, saa at hverken disse sovende eller jeg maatte komme til at gaa didhen, hvorfra skuddene lød.

Undertiden blev kanonaden sterkere; af og til syntes jeg, den hørtes svagere, som en hul larm. Det er geværsalver, tænkte jeg, som ikke vidste, at der endnu var tyve verst til Donau, og at det var min egen sygelig ophidsede høresans, der frembragte disse hule lyd. Men uagtet de var indbildte, bragte de dog min indbildningskraft til at arbeide og frembringe skrækkelige billeder. Jeg syntes at høre skrig og stønnen, der fremstillede sig for mit blik tusinder af folk, som stormede frem under fortvilede, hæse »hurraraab«, jeg syntes at se bajonetangrebet og haandgemænget. Men om de nu bliver slaaede tilbage, og alt dette bliver til ingen nytte?

Den mørke, østlige himmel blev graa; vinden begyndte at stilne af; skyerne spredte sig; de hendøende stjerner blinkede mat her og der paa den blege, grønagtige himmel. Det begyndte at lysne; i leiren vaagnede en og anden, og lyden af skuddene vækkede flere. Man talte lidet og sagte. Det usikre kom nærmere og nærmere; ingen vidste, hvad der vilde ske den følgende dag, og vilde hverken tænke eller tale derom.

Ved daggry sovnede jeg og vaagnede noksaa sent. Kanonerne vedblev at tordne, og uagtet man ingen efterretninger fra Donau havde, verserede der dog blandt os rygter, det ene utroligere end det andet. Nogle sagde, at vore folk allerede var gaaet over og nu satte efter tyrkerne — andre, at overgangen var mislykket, og at hele regimenter var tilintetgjorte.

»De og de er druknede, og de og de er skudte,« begyndte en at fortælle.

»Lyv nu ikke mere?« afbrød Vasil Karpijtsch ham.

»Hvorledes kan jeg lyve, naar det er sandt?«

»Sandt! Hvem har fortalt Dig det?«

»Hvad?«

»At det der er sandt? Hvorfra har Du hørt det? Vi alle ved, at der skydes, men intet mere.«

»Alle siger det. En kosak kom til generalen . . .«

»En kosak! Saa Du den kosakken? Hvorledes saa han ud, denne din kosak?«

»En kosak, som almindelig . . . som en kosak bør være.«

»Som han bør være ja! Du snakker — som en gammel sladrekjerring. Det var bedre, Du taug stille. Ingen har været der, man har intet faaet at vide nogetstedsfra.«

Jeg gik til Ivan Platonijtsch. Officererne sad fuldt færdige, pudsede og med revolverne i beltet. Ivan Platonijtsch var rød som bestandig, snusede, stønnede og tørrede sin hals med et skiddent lommetørklæde. Stebjelkoff var i en bevæget stemning,

han straalte og havde af en eller anden grund studset sine ellers hængende knebler, saa at de stod stive som skarpe spidser.

»Se der vor fændrik, hvor han har pudset sig før slaget,« sagde Ivan Platonijtsch, idet han betragtede ham. »Ak, Stebeljotschek, Stebeljotschek, jeg har ondt af Dig! Intetsteds i vor kreds findes slige knebler. De vil brække halsen paa Dig, Stebeljotschek,« sagde kapteinen i en spøgende-medlidende tone. — »Naa, hvad, er Du ikke bange?«

»Jeg anstrenger mig af al magt for ikke at være det,« sagde Stebjelkoff med stolt stemme.

»Men De da, helt, er De bange?«

»Jeg ved ikke rigtig selv, Ivan Platonijtsch . . . Har man endnu intet hørt nogetstedsfra?«

»Nei, intet. Gud ved, hvad der foregaar der.« — Ivan Platonijtsch sukkede tungt. — »Om en time rykker vi ud,« tilføiede han efter et øiebliks taushed.

Teltene blev tagne ned; adjutant Lukin stak sit ansigt frem, denne gang alvorlig og bleg.

»De her, Ivanoff? De skal komme til edsaflæggelse . . . ikke nu i øieblikket, men naar vi skal rykke ud. Ivan Platonijtsch! Den femte patronpakke til folkene.«

Han afslog at sætte sig, idet han sagde, at han havde meget at gjøre, og løb videre. Jeg gik ogsaa ud.

Mod tolvtiden var middagen færdig. Mandskaberne spiste daarlig. Efter middagen blev der befalet at tage læderkapslerne af geværmundingerne, og der blev uddelt ekstra patroner. Soldaterne

gjorde sig rede til kamp, de begyndte derfor at ordne sine ransler og kaste bort alt overflødigt. De kastede fillede skjorter og strømper, forskjellige lapper, gamle støvler, børster, gamle fedtede soldaterbøger; flere havde, som det viste sig, marscheret lige til Donau med en mængde unyttige ting i sine ransler. Jeg saa paa marken en henkastet schelkun, d. v. s. en træklods, som i fredstid benyttedes før parader og mønstringer til at glatte læderremmene med, tunge pomadekrukker af ler, kurve og æsker, ja sogar en hel støvellæst.

»Kast mere bort, børn, saa gaar det lettere i slaget. Imorgen behøver I kanske intet mere.«

»Femhundrede verst har jeg trukket den med mig . . . og hvad skal jeg med den?« ræsonnerede soldat Ljutikoff, idet han betragtede en støveklud. »Bære den med sig længer, nei . . .«

Kaste bort forskjellige ting, rense sine ransler, det var mode den dag. Da vi forlod det sted, hvor vi havde staaet, var den mørke steppe i en regelmæssig firkant i broget forvirring dækket af en mængde forskjellige, henkastede ting.

Før afmarschen, medens regimentet, der allerede var færdigt, stod og ventede paa kommando, samledes foran fronten nogle officerer og vor unge regimentsprest. Man kaldte mig og fire andre frivillige fra de andre bataljoner frem; alle var stødte til regimentet under marschen. Vi lod geværerne staa og gik frem til fanerne; mine ukjendte kamerater var bevægede, ja mit hjerte slog ogsaa sterkere end ellers.«

»Til fanerne!« sagde bataljonskommandanterne.

Fanebæreren lagde fanen ned; hans assistenter tog overtrækket af. Den gamle, blegnede grønne silke bevægede sig i vinden. Med den ene haand paa stangen og den anden hævet opad gjentog vi de ord, presten læste af et blad, der indeholdt den af Peter den store fastsatte edsformular. Jeg kom da til at erindre Vasil Karpijtsch's ord den første dagsmarsch. »Naar kommer det?« tænkte jeg. Og efter en lang opregning af forskjellige maader og anledninger, ved hvilke man havde at tjene hans keiserlige majestæt, felttog, angreb, vagt- og trostjeneste, avant- og arrieregarde, fæstninger, hørte jeg til slut disse ord. »Uden at skaane sit liv«, gjentog alle fire høit som med én mund; og da jeg saa hen paa de alvorlige, til kamp beredte rækker, følte jeg, at det ikke var tomme ord.

Vi tilbage i rækkerne igjen; regimentet satte sig i bevægelse og dannede en lang kolonne, som med forceret marsch rykkede hen mod Donau. Skuddene, som havde lydt derfra, var ophørte.

Som en drøm husker jeg denne dagsmarsch: støvet, som den foran os ridende kosakafdeling satte i bevægelse, den hvide steppe, der sænkede sig ned mod Donau, den blaalige flodbred paa den anden side af elven, omtrent femten verst tjernet fra os, trætheden, varmen, støvene og trængselen ved den brønd, som vi ved Zimnitza traf paa, den skidne, lille by, der var fuld af tropper, nogle generaler, som fra en

balkon viftede med huen og skreg »hurra«, hvilket vi besvarede paa samme maade.

»De er gaaet over, de er gaaet over!« lød stemmer omkring os.

»Tohundrede døde, femhundrede saarede!«

VIII.

Det var allerede mørkt, da vi steg ned af skrenten, gik over en arm af Donau paa en liden bro og marscherede henover en lav sand-ø, der endnu var fugtig efter det nylig faldne vand. Jeg husker lyden af bajonetterne, som klirrede, idet soldaterne i mørket stødte mod hinanden, den hule rullen af artilleriet, som jagede forbi os, den sorte brede flod, lysene paa den anden side, hvorhen vi den følgende dag skulde sætte over, og hvor der, tænkte jeg, da vilde blive et nyt slag. Det er bedst ikke at tænke, men sove, syntes jeg, og lagde mig paa den fugtige sand.

Solen stod allerede høit, da jeg lukkede øinene op. Tropperne, trosset og færgebaadene var samlede ved stranden; tæt ved vandet havde man allerede faaet opført batterier og skansegrave for skytterne; paa den anden side af Donau, paa den bratte bred kunde man se haver og vingaarde, der myldrede af vore tropper; bagenfor igjen hævede sig høiere og høiere aaser, som skarpt aftegnede sig mod horisonten. En tre verst tilhøire lyste Sistovo med sine huse og minareter. En dampbaad med en færge paa slæb satte den ene bataljon efter

den anden over Donau. Ved den bred, hvor vi stod, laa en liden torpedobaad og hvislede med sin damp.

»Lykkelig overfart, Vladimir Michaijlitsch!« ønskede Fjodoroff mig med en munter mine.

»Tak i ligemaade! Naar nu bare turen kom til os ogsaa!«

»Se der kommer dampbaaden straks og henter os. Man siger, at en tyrkisk monitor er etsteds her i nærheden; og se denne lille temaskine ligger her færdig til at modtage den.« Han pegte paa torpedobaaden. »O Gud, der faldt saa mange folk saa!« fortsatte han med lidt forandring i stemmen. »Man har allerede bragt nogle over fra den anden side . . .«

Og saa fortalte han mig de af alle kjendte detaljer om slaget ved Sistovo.

»Nu kommer turen til os. Vi sætter over til den anden side — tyrkerne velter sig over os . . . Naa ja, saa har det da været en frist; vi er da endnu i live; men se de der . . .« Han nikkede med hovedet mod en klynge soldater og officerer, som stod et stykke derfra, samlede om en gjenstand, som de stod og saa paa.

»Hvad er det for noget?«

»Man har bragt vore faldne deroverfra. Gaa og se, Michailijtsch, det er skrækkeligt!«

Jeg gik hen til klyngen. Alle, tause og med blottede hoder, stod der og saa paa lig, som laa ved siden af hverandre paa sandet. Ivan Platonijtsch, Stebjelkoff og Ventsel var der. Ivan Platonijtsch stod mørk i hu og harkede og pustede; Stebjelkoff

strakte i naiv skræk sin tynde hals frem bag hans skulder. Ventsel stod i dyb eftertanke.

Det var to, som laa der paa sandet. Den ene — en velvoksen, smuk gardist af det finlandske regiment, af det kombinerede halve gardekompagni, det samme, som under angrebet tabte halvparten af sine folk. Han var saaret i maven, og havde sandsynligvis lidt længe, før han døde. Et svagt træk af noget forklaret, smukt og sørgmodig-blidt havde lidelsen efterladt paa hans ansigt. Hans øine var lukkede, hænderne foldede over brystet. Mon han før sin død selv havde indtaget denne stilling, eller hans kamerater havde gjort det? Hans udseende fremkaldte ikke skræk og afsky, men alene en uendelig sorg over den sluknede livsgnist.

Ivan Platonijtsch bøiede sig ned mod liget, tog af felthuen, som var paa dets hoved, og læste paa skyggen: »Ivan Shurenko, 3die regiment. Han var lillerusser, den stakkel!« sagde han stille. For mit indre blik fremstillede sig hans hjemsted, den varme steppevind, en langstrakt by ved en hulvei, frugthaver, omvoksede af pilekrat, den blyfarvede lerhytte med de røde vindueslemmer . . . Hvem venter Dig der?

Den anden var en linjesoldat af det volijnske regiment. Døden havde rammet ham pludselig. Han løb rasende i ilden, næsten kvalt af skrigene; kuglen rammede ham ved næseroden, gjennemborede hovedet og efterlod der et sort, glinsende saar. Saaledes laa han der med vidt opspilede, allerede brustne øine, aaben mund og med et af raseri fortrukket, blaaligt ansigt.

»De har betalt for sig, Ivan Platonijtsch. Kontant. Mere behøves ikke.«

Han vendte sig; soldaterne veg hurtig tilside for ham for at slippe ham frem. Stebjelkoff og jeg gik efter ham. Ventsel indhentede os.

»Naa, Ivanoff,« sagde han, »har De set dem?«

»Ja, Peter Nikolajevitsch,« svarte jeg.

»Hvad tænkte De, da De saa dem?« spurgte han mørkt.

Og hos mig opblussede med et hadet mod dette menneske og ønsket om at sige et eller andet, der kunde ramme ham.

»Meget. Og mest af alt tænkte jeg paa, at de nu ikke længer er kanonføde. Nu behøver de ikke længer indeksercering og disciplin; og ingen vil mere pine dem for at faa dem indekserede. De er ikke længer soldater, underordnede!« sagde jeg skjælvende i stemmen. De er — mennesker!«

Ventsels øine lynte. En lyd trængte sig ud af hans strube, men blev ikke til ord; sandsynligvis vilde han svare mig, men betvang sig ogsaa denne gang. Han gik ved siden af mig med sænket hoved; efterat vi havde gaaet nogle skridt, sagde han uden at se paa mig:

»Ja, Ivanoff, De har ret. De er mennesker . . . Døde mennesker!«

IX.

Man satte os over Donau; nogle dage blev vi staaende ved Sistovo og vente paa tyrkerne; der-

efter rykkede tropperne ind i det indre af landet. Vi var ogsaa med. Snart sendte man os langt bort i én retning, snart i en anden; vi var i nærheden af Tijrnova og ikke langt fra Plevna; men der hengik tre uger, uden at vi endnu havde været i ilden. Endelig — vi kom i en egen afdeling, hvis opgave det var at hindre den store tyrkiske hærs fremrykken. Firti tusen russere var fordelte paa sytti verst; omkring hundrede tusen tyrker stod mod dem, og det var alene vor kommandants forsigtige operationer — han vilde nemlig ikke resikere at tabe folk, men nøiede sig med at holde den fremrykkende fiendes hær schak — og den tyrkiske paschas træghed, der bevirkede, at vi kunde udfylde vor opgave, som bestod i at hindre tyrkerne i at gjennembryde vor hovedstyrke og afskjære den fra Donau.

Der var faa af os, vor linje var lang; det var derfor kun sjelden, at vi fik hvile. Vi gik omkring en mængde byer, viste os snart her, snart der, for at møde et formodet anfald; vi forvildede os saa langt ind i Bulgarien, at proviantransporten ikke kunde finde os, og vi kom derved til at lide hunger, idet vi maatte fordele den to-daglige ration af skonrokker paa fem dage og endnu mere. De hungrende mandskaber knuste det endnu ikke modne hvedekorn med stokke mod den udspændte teltdug, kogte saa deraf og af sure æbler en modbydelig suppe uden salt — saadant var der intetsteds at faa fat paa — og blev syge deraf. Bataljonerne svandt saaledes ind, uagtet man ikke havde været i kamp.

Midt i juli kom vor brigade med nogle eskadroner kavalleri og to batterier kanoner til en forladt,

halvbrændt, tyrkisk landsby. Vi slog leir paa et høit, brat fjeld; byen laa nedenunder, i dalbunden, hvorigjennem en smal elv slyngede sig. Bratte, høie klipper hævede sig paa den anden side af dalen. Der stod tyrkerne, tænkte vi; men de var dog ikke saa nær. Paa dette bjerg blev vi staaende nogle dage, næsten uden brød og vand, der maatte hentes langt nede fra en kilde, som vældede frem af fjeldet. Vi var uden nogen forbindelse med hæren og vidste intet om, hvad der foregik i verden. En femten verst foran os holdt kosakker forpostvagt; to eller tre sotnier*) af dem laa fordelte paa tyve verst. Der fandtes ingen tyrker der.

Uagtet vi ikke kunde opdage fienden, tog dog vor lille afdeling alle forholdsregler. Nat og dag stod en tæt forpostkjæde rundt leiren. Som følge af terrænets beskaffenhed var denne forpostlinje meget lang, og hver dag var nogle kompagnier optagne med denne uvirksomme, men dog meget trættende tjeneste. Uvirksomhed, næsten permanent sult, uvidenheden om stillingen havde en uheldig indflydelse paa vore mandskaber.

De omkringliggende steder — regimentslasaretterne — var overfyldte; hver dag bragte man til et eller andet divisionslasaret soldater, der led af feber eller diarrhoe. I regimenterne var der faktisk tilstede fra halvparten til to trediedel af det fulde antal. Alle var mørke tilsinds og ønskede, at det maatte komme til kamp. Det vilde da ialfald være en løsning.

*) Et antal af 100.

Endelig kom den. Fra kommandanten for kosaksotnien kom en kosak sprengende med underretning om, at tyrkerne begyndte at rykke frem, og at han, kommandanten, havde maattet samle sine folk og trække sig tilbage fem verst. Siden viste det sig, at tyrkerne igjen vendte om uden at tænke paa at fortsætte fremrykningen, saaledes at vi kunde forblive rolig der vi var, saa meget mere, som ingen gav befaling til at angribe. Men den general, som dengang kommanderede os — han var fornylig kommen fra Petersburg — følte det samme som sine folk. Ligesom disse syntes han, det var uudholdeligt at sidde med hænderne i skjødet eller staa hele døgn paa vagt mod en usynlig og, hvilket alle var overbeviste om, en ikke eksisterende fiende, faa elendig mad og vente paa sin tur til at blive syg. Alle ønskede, at det maatte komme til kamp. Og generalen gav befaling til at rykke frem.

Vi efterlod halvparten af afdelingen i leiren. Stillingen var forsaavidt lidet kjendt, at vi kunde vente angreb fra to sider. Fjorten regimenter, husarer og fire kanoner satte sig efter middag i bevægelse. Aldrig havde vi marscheret saa fort og saa kjækt undtagen den dag, da vi defilerede forbi keiseren.

Vi marscherede gjennem en dal og passerede flere forladte tyrkiske og bulgariske landsbyer. I de smale gader, der var indfattede af mandshøie hegn, mødte vi hverken mennesker, kvæg eller hunde; alene høns fløi kaglende op paa hegnene og tagene, og gjæs hævede sig med skrig og forsøgte at flyve. Fra haverne tittede grene frem, der bug-

nede af nys modnede plommer af alle slags. I den sidste landsby — fem verst fra det sted, hvor tyrkerne antoges at være — fik vi en halv times hvil. Denne tid benyttede soldaterne til at plukke en masse plommer, spise sig mæt og fylde sine brødposer dermed. Nogle faa, det var i sandhed ikke mange, gav sig til at fange hønsene og gjæssene, hvorefter de tog livet af dem, plukkede dem og tog dem med. Jeg kom da til at huske, hvorledes disse samme soldater før overgangen over Donau i paaventе af kamp havde kastet ud af sine ransler alle sine sager, og jeg sagde det til Shitkoff, som just plukkede en svær gaas.

»Hvad vil Du, Michailijtsch, vel har vi endnu ikke været i ilden; men vi har dog vænnet os til at vente. Det ser ud, som man bare skal gaa og gaa. Nogen afgjørelse bliver det ikke til. Men, naar man falder i slaget — saa forlanger man ikke mere at spise. Nu, men bliver man ilive — ja saa har man da en god bid at vente paa.«

»Er De ræd?« spurgte jeg ham uvilkaarlig.

»Kanske det ikke kommer til noget,« svarte han om lidt, idet han skjelede med øjnene og ivrig plukkede en hvid fjær, som endnu sad igjen.

»Men hvis det nu kommer til noget?«

»Hvis det det gjør, — bange eller ikke bange, det kommer ikke sagen ved, vi maa til. Man spørger ikke nogen af os. Gaa da med Gud! Laan mig kniven din! Du har saa god en.« Jeg gav ham min store jagtkniv. Han skar gaasen paa langs i to dele og rakte mig den ene halvdel. »Tag den for alle tilfælders skyld. Men om man er bange eller ikke,

tænk ikke paa det, herre, det er meget bedre! Alt staar i Guds haand. Fra ham kan Du ikke løbe bort.«

»Naar allerede kuglerne eller granaterne flyver omkring en, hvor kan man saa løbe hen!« forsikrede Fjodoroff, som laa ved siden. »Jeg tror ogsaa, Vladimir Michailijtsch, at det er endnu farligere at flygte. Fordi — kuglen paa sin bane flyver saa (han pegte med fingeren), og saa vil den da ramme en i ryggen.«

»Ja,« sagde jeg, »især naar man har med tyrkere at gjøre. Man siger, at de skyder høit.«

»Naa, Du lærde!« sagde Shitkoff til Fjodoroff, »snak videre! Har man vist Dig kuglebanen saa, da er det endog bedre,« tilføiede han eftertænksom, »naar man slaas forrest . . .«

»Der, hvor befalet er,« sagde Fjodoroff. »Vor kommandant gaar paa uden at være bange.«

»Han er ikke bange. Ogsaa Njemtseff gaar paa.«

»Onkel Shitkoff,« spurgte Fjodoroff, »hvad mener Du, vil han iaften være ilive eller ikke?«

Shitkoff slog øinene ned.

»Hvad skal slig snak til?« spurgte han.

»Godt ord igjen! Har Du seet ham? Han er saa urolig.«

Shitkoff blev endnu mørkere,

»Det er noget vrøvl, Du der kommer med,« sagde han sagte.

»Men hvad talte man da om, før vi kom til Donau?« sagde Fjodoroff.

»Før vi kom til Donau! — Da snakkede man om mangt og meget af ærgrelse og vrede. Man ved jo, det var næsten ikke til at holde ud med ham. Tror Du, at soldater er røvere, kanske?«

sagde Shitkoff, i det han vendte sig om og saa Fjodoroff ret i ansigtet. »Har de ikke nogen Gud, kanske? De ved ikke, hvor det nu bærer hen! De vil kanske idag komme til at maatte aflægge Gud regnskab, og saa skulde De tænke paa at gjøre noget saadant? Før vi kom til Donau! Ja, før vi kom til Donau, sagde jeg selv engang noget saadant til herren (han nikkede til mig). Men det sagde jeg, fordi det var uudholdeligt. Men nu er det en anden sag.«

Han greb ned i støvleskaftet efter sin tobakspung og brummede endnu længe, medens han stoppede piben og begyndte at røge. Derpaa stak han tobakspungen nedi igjen, indtog saa en bekvemmere stilling, lagde armene omkring knærne og fordybede sig i et eller andet sørgeligt fremtidsbillede.

Efter en halv times forløb marscherede vi ud af landsbyen og begyndte at stige fra dalen opad fjeldet. Bag en høi, som vi maatte passere, laa tyrkerne. Vi arbeidede os opover fjeldet; foran aabnede sig en vid, kuperet strækning, der lidt efter lidt sænkede sig og dels var bedækket med hvede, dels med mais, dels med høit krat af korke- og mispeltræer. Paa to steder lyste minareterne i landsbyerne, der laa skjulte mellem de grønne høie. Vi skulde indtage den, som laa ret foran os. Bag den, i horisonten, hævede sig en hvidagtig stribe; det var chausséen, som allerede var besat af vore kosakker. Snart skjultes alt dette for vort blik; vi gik nemlig ind i et tæt krat, der kun sjelden afbrødes af smaa marker.

Jeg erindrer meget svagt kampens begyndelse. Da vi kom ud paa et aabent sted paa toppen af høien, hvor tyrkerne tydelig kunde se, hvorledes

vore kompagnier, efterhvert som de kom ud af krattet, opstilledes og dannede skyttelinje, tordnede det første kanonskud. Det var en granat. Folkene skalv; alle øine var rettede mod den hvide røgsky, der allerede begyndte at fordele sig, idet den langsomt sænkede sig ned af høien. Og i det samme øieblik bragte den susende lyd af projektilet, der som det forekom os, fløi hen over vore hoveder, os alle til at bøie os. Granaten slog ned ved det bagerste kompagni; jeg husker et hult stød, da den eksploderede, og et efterfølgende klageskrig. En stump havde revet benet af en kommandersergeant. Jeg fik først vide det efterpaa; dengang forstod jeg ikke, hvad skriget betød; øret hørte det nok — men ikke mer heller. Den gang flød alt sammen i hin urolige, uudsigelige følelse, som overvælder den, der første gang er i ilden. Man siger, at der ikke gives nogen, som ikke er bange i slaget; ethvert oprigtigt menneske vil paa spørgsmaalet, om han er bange, svare ja. Men det er ikke den fysiske frygt, som overvælder et menneske om natten i en afsides gade, naar man møder en røver; det er den fulde, klare bevidsthed om den uundgaaelige og nære død. Og — vildt og underligt klinger disse ord — denne bevidsthed bringer ikke folkene til at stanse, bringer dem ikke til at tænke paa flugt, men driver dem fremad. Det er ikke blodtørstige instinkter, som vaagner, man har ikke nogen følelse af begjerlighed efter at rykke frem for at dræbe; men det er en uimodstaaelig drift til at gaa paa, det koste, hvad det vil. Tanken paa det, som man har at gjøre i

slaget, lader sig ikke udtrykke ved de ord: »Du maa dræbe«, men snarere: »Du maa dø«.

Saalænge vi gik over marker, kunde tyrkerne affyre nogle skud paa os. Nu var det kun det sidste, store krat, som skilte os fra dem, det krat, som lidt efter lidt hævede sig opad henimod landsbyen. Vi gik ind i krattet. Alt blev stille. Det var vanskeligt at gaa der. Det tætte, mangengang spidse krat var vokset saa tykt sammen, at vi enten maatte gaa omkring eller med magt trænge os gjennem. De foran os gaaende jægere havde allerede dannet kjede og raabte af og til sagte til hverandre for ikke at splittes formeget. Vi holdt endnu sammen med hele kompagniet. Der herskede dyb taushed i skoven.

Men saa lød det første, svage geværskud, der mere lignede et slag af en øks. Tyrkerne begyndte at strø kugler over os paa lykke og fromme. De peb høit i luften over os i forskjellige toner, fløi bragende gjennem krattet og rev grene med sig, men rammede ingen af folkene. Lyden af huggene i skoven blev hyppigere og hyppigere, og tilslut gik alt over i en ensformig knitren. Man kunde ikke høre de enkelte hvin og piben; hele luften peb og hvinte. Vi rykkede raskt fremad, alle omkring mig var i behold, jeg selv feilede heller ikke noget. Det forbausede mig meget.

Med et var vi ude af krattet. En dyb kløft med en liden bæk skar tvers over veien. Mandskaberne pustede et øieblik og drak vand.

Herfra fordelte man kompagnierne til forskjellige sider for at angribe tyrkerne i flanken; vort kompagni blev tilbage i hulveien som reserve. Jægerne

skulde gaa lige paa og gjennem krattet kaste sig over landsbyen. Tyrkernes ild fortsattes uden afbrydelse; men skuddene blev skarpere.

Efter at have vundet over paa den anden side af hulveien opstillede Ventsel sit kompagni. Han sagde noget til sine folk, som jeg ikke hørte.

»Vi skal gjøre vort bedste, vi skal gjøre vort bedste!« lød jægernes stemmer.

Jeg saa op paa ham, han var bleg og, som det forekom mig, sørgmodig, men noksaa rolig. Da han fik se Ivan Platonijtsch og Stebjelkoff, viftede han til dem med sit lommetørklæde, men begyndte saa at søge med øinene efter noget i vor trop. Jeg formodede, at han vilde tage afsked med mig, og reiste mig derfor op, forat han skulde faa se mig. Ventsel smilede og nikkede et par gange med hovedet; derpaa kommanderede han sit kompagni i skytterlinje. Flokke paa fire mand spredte sig til høire og venstre, trak sig ud i en lang kjede og forsvandt paa engang i krattet, undtagen en, som pludselig gjorde en krampagtig bevægelse med hele legemet, løftede hænderne i veiret og styrtede tung om paa jorden. To af vore folk løb til fra hulveien og bar legemet over til os.

En halv time hengik i pinlig uvished.

Kampen blev heftigere. Geværilden blev tættere og tættere og gik over til et uafbrudt tordenskrald. Paa den høire flanke dundrede kanonerne. Fra krattet gik og krøb blødende folk frem; i førstningen var der nogle faa af dem; men for hvert minut blev de flere og flere. Vore folk hjalp dem ned i hulveien, gav dem vand at drikke og lagde

dem ned i paavente af sanitetssoldater med bære-bør. En jæger med knust haandrod kom skrækkelig ynkende, med forvirrede øine og blaa i ansigtet af blodtabet selv hen og satte sig ved bækken. Man forbandt hans haand og lagde ham ned paa hans kappe; blodet stansede. Han havde sterk feber; læberne skalv, han hulkede, idet han nervøst og krampagtig jamrede sig.

»Brødre, brødre! . . . Kjære landsmænd! . . .«

»Er mange faldne?«

»Ja, mange, mange.«

»Er kompagnichefen endnu i behold?«

»Ja endnu. Havde ikke han været der, var vi slagne tilbage. De vil tage byen. De vil tage den med ham i spidsen,« sagde den saarede med svag stemme. »Tre gange førte han os frem, vi blev slagne tilbage. Han angreb for fjerde gang. De sidder i en hulvei, tyrkerne, og har mange patroner, de strør dem udover . . . O, nei!« begyndte den saarede med et at tale i vildelse, idet han reiste sig op og viftede med den syge haand: »vær ikke uskikkelig! Vær ikke uskikkelig, Du, forbandede?« . . .

Med fordreiede, fremstaaende øine skreg han ud en skrækkelig, grov forbandelse og faldt bevidstløs om.

Paa kanten af hulveien kom Lukin frem.

»Ivan Platonijtsch!« skreg han med en fremmed stemme; »ryk frem!«

. . . . . .

Røg, larm, stønnen, afsindige hurraer . . . Lugt af blod og krudt. I røg indhyllede underlige, fremmede mennesker med blege ansigter. En vild,

umenneskelig haandgemæng. Gud ske lov, at saadanne øieblikke blot erindres som i en taage.

. . . . . .

Da vi naaede frem, førte Ventsel for femte gang levningerne af sit kompagni mod tyrkerne, som aldeles overstrøede ham med bly. Den gang trængte jægerne frem til landsbyen. Faa af dens forsvarere blandt tyrkerne fik flygtet. Det 2det jægerkompagni havde i to timer tabt to og femti af lidt over hundrede mand. Vort kompagni, som jo havde taget liden del i kampen — havde tabt nogle faa.

Vi blev ikke i den vundne position, uagtet tyrkerne var slagne overalt. Da vor general saa, hvorledes bataljon paa bataljon forlod landsbyen og marscherede ud paa chausséen, og en masse kavalleri med en lang række kanoner sluttede sig til, blev han bange. Aabenbart kjendte tyrkerne ikke vore kræfter, som havde ligget skjult i krattet; havde de vidst, at ialt kun fjorten kompagnier havde drevet dem ud af de byen omgivende hulveie, vandgruber og de tætte hegn, der omgav landsbyen, havde de vendt om og knust os. De var dobbelt saa mange som vi.

Om aftenen var vi igjen paa vor gamle plads. Ivan Platonijtsch indbød mig til te.

»Har De seet Ventsel?« spurgte han.

»Nei, ikke endnu.«

»Gaa bort i teltet til ham og bed ham komme til os. Det menneske græmmer sig tildøde. »To og femti! To og femti!« Andet hører man ikke. Gaa til ham.«

En tynd lysstump oplyste svagt Ventsels telt. Han havde trykket sig ind i en krog i teltet og med hodet paa en kasse laa han og hulkede tungt.